

ארחות ישרים

ספר לימוד יומי

קובץ

ארחות ישרים

מוסר | הלכה | חידוד ועיון

יג

סדר לימוד יומי
לימי בין הזמנים
אב תשפ"ה

ת.ד: 596 סניף רבי עקיבא בני-ברק
טל': 077-9230219
נייד: 052-7167812
פקס: 077-4230219
דוא"ל: oy7812@gmail.com

מוסדות, שיעורי תורה ופרטיים
המעוניינים בחברות
יפנו לארגון "ארחות ישר"
במייל

© כל הזכויות שמורות

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, לתרגם
חלק כלשהו מתוכן הספר,
בין אם לשימוש פנימי ו/או מסחרי
ללא אישור מפורש
מארגון "ארחות ישר".

עימוד, עיצוב והפקה:
לאה טולידאנו
03-5796812

נדפס על נייר שאין בו חילול שבת ח"ו.

ארחות ישרים

ד יג

יוצא לאור ע"י ארגון "ארחות ישר"
מיסודו של מרן שר התורה זצוק"ל
בנשיאות הגאון רבי אי"ש קניבסקי שליט"א

יו"ר הארגון:

הרב אריה קניבסקי

עורך ראשי:

הרב ליפא פלמן

חברי מערכת:

הרב אשר לבי

הרב יחיאל חסידה

הרב רפאל נוסבוים

הרב ישראל מאיר וולך

הלימוד בחוברת זו
הוקדש ע"י ידידינו

מר אפרים עופר בן דפנה שיחי'
לרפואתו השלימה

ולזכות רעיתו
חמוטל בת מתנה
למשפחת טולדו
לנחת מרובה בעזרת השם יתברך

ולזכות ילדיהם:
אדר אליהו, שגיא מתני-ה, ירדן יהונתן

ולזכות אחיו
יעקב (קובי) טולדו
שיזכה בבריאות איתנה ופרנסה טובה
לזכות ולעילוי נשמת האישה היקרה והחשובה אמם
מתנה גבאי ע"ה

ולזכות גיסו היקר אוהב הבריות ומלא בנתינה
שאול גבאי

שיזכה בבריאות איתנה,
פרנסה טובה ברווח, ונחת מרובה

זכות החזקת התורה תעמוד להם להצלחה מרובה
בכל מעשה ידיהם ולבריאות איתנה ושפע ברכה
והצלחה

תוכן הענינים

יג

12..... נבואה שעריך

58 יום שישי כ"א מנ"א 14 יום שני י' מנ"א

62 **שבת עקב** כ"ב מנ"א 18 יום שלישי י"א מנ"א

66 יום ראשון כ"ג מנ"א 22 יום רביעי י"ב מנ"א

70 יום שני כ"ד מנ"א 26 יום חמישי י"ג מנ"א

74 יום שלישי כ"ה מנ"א 30 יום שישי י"ד מנ"א

78 יום רביעי כ"ו מנ"א 34 **שבת ואתחנן** ט"ו מנ"א ..

82 יום חמישי כ"ז מנ"א 38 יום ראשון ט"ז מנ"א

86 יום שישי כ"ח מנ"א 42 יום שני י"ז מנ"א

90 **שבת ראה** כ"ט מנ"א 46 יום שלישי י"ח מנ"א

94 יום ראשון ל' מנ"א 50 יום רביעי י"ט מנ"א

54 יום חמישי כ' מנ"א

99..... תפילות נוסח אשכנז

117 תפילות עדות המזרח

147 פעילות הארגון

לידיעת הלומדים

- 1 יש לענות (לפחות) על עשר שאלות.
 - 2 את התשובות יש לשלוח לא יאחר מיום ד' י' אלול תשפ"ד.
 - 3 יש לציין בכתב ברור, שם השולח, כתובת, ומס' טלפון.
 - 4 יש לציין בתחילת התשובה את מספר השאלה עליה באה התשובה.
 - 5 את התשובות יש לשלוח לת"ד מס' 596 סניף רבי עקיבא בני ברק, או לכתובת אימייל - oy7812@gmail.com
 - 6 תשובות שיגיעו בכתב או שם לא ברור, או לאחר התאריך הנ"ל, לא ישתתפו בהגרלה.
- ואלו הן הוראות להשתתפות בהגרלה:

בהצלחה

הפרסים שיחולקו בין הזוכים בהגרלה

פרס רביעי
(10 זוכים)
100 ₪

פרס שלישי
(10 זוכים)
250 ₪

פרס שני
(5 זוכים)
500 ₪

פרס ראשון
(5 זוכים)
1000 ₪

הודעה תשלוח לזוכים

מבנה הקובץ

הקובץ הנוכחי כקודמיו, מחולק לפי ימי בין הזמנים מיום שני י' מנחם אב, עד יום ראשון ל' מנחם אב. בכל יום סידרנו שלשה מדורים, מדור מוסר, מדור הלכה, ומדור לעיון וחיידוד בתורה.

קיבצנו בכל יום כמה קושיות עצומות ומאתגרות מגדולי האחרונים, במגוון רחב של נושאים, מכל חלקי התורה, בכדי להעשיר את הידע, ולחדד את המח התורני.

כמו כן הבאנו חידות המיועדות לצעירים בעיני ברכות ותפילות. התשובות לשאלות אלו נמצאות בעמוד 145.

מדור
חידוד ועיון

בחרנו השנה להביא בקצרה הלכות כיבוד אב ואם. נעזרנו בספר 'כיבוד או"א' להרב מקובר. הגאון רבי מרדכי קרליץ שליט"א ראש כולל חוט שני עבר על ההלכות ונתן את הסכמתו לפרסם, ותשו"ח לו על המאור פנים שנהג בנו.

מדור
הלכה

הבאנו בכל יום קטע מוסר יומי, מספר "ארחות צדיקים" מתוך הוצאת "ארחות יושר" עם ביאורי ענינים. בחרנו הפעם בפרקים "הדאגה" ו"השמחה" דברים הנוגעים לכל אחד ואחד בכל עת ובכל שעה.

מדור
מוסר

זמני היום שהבאנו הם ע"פ הלוחות הקיימים
נא לא לסמוך עליהם לחומרא

נבואה שעריך

שלחי דקייטא תשפ"ה

במשנה באבות (פרק ו' מ"י) איתא "אמר רבי יוסי בן קיסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום, אמר לי רבי מאיזה מקום אתה, אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים וסופרים אני, אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אלף אלפים דנרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, אמרתי לו בני, אם אתה נותן לי כל כסף זהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה, לפי שבשעת פטירתו של אדם, אין מלוים אותו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך".

וביאר בזה מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, דהנה אותו אדם שאמר לרבי יוסי בן קיסמא שיבוא לדור עמהם, לא היתה כוונתו שיעזוב ר"י ח"ו את התורה והמצוות, אלא ביקשו שיבוא לדור במקומם וילמדם דעת תורה ויראת אלקים, ועבור זה הוא יתן לו אלף אלפים דנרי זהב וכו'. וא"כ צריך ביאור, כיצד עלה בדעתו שר"י ישנה מלימודו ויעזוב מקומו עבור כסף זהב, ועוד קשה למה באמת סירב רבי יוסי ואמר לו שבשעת פטירתו של אדם אין מלוים אותו לא כסף זהב ולא תורה ומעשים טובים, והלא גם הוא רצה שרבי יוסי ילמדם תורה וירבה במעשים טובים, וכן קשה האם רבי יוסי בן קיסמא מחשיב במשהו כסף זהב שהוא השיב לו אפילו אתה נותן לי כל כסף זהב שבעולם.

אלא כוונת התנא הוא, שאותו אדם אמר לרבי יוסי בן קיסמא, שיבוא לדור במקומו וילמדם תורה הרבה ועי"ז יהיה לו אין סוף זכויות בהרבצת תורה, וזכויות הרבים בקיום המצוות, וזה שווה כאלף אלפים דנרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, ועי"ז השיב לו רבי יוסי שכל כסף זהב שבעולם היינו כל הזכויות של הרבצת תורה ומצוות, אינו תחליף עבורו כנגד לדור במקום תורה, שע"ז הוא מתקן ומעלה את עצמו למעלה מעלה בתורה ומעשים טובים, וזה שווה לו הרבה יותר מלדור במקום שאין בו תורה שאינו יודע איך יתעלה שם ועלול לרדת ממדרגתו ח"ו, וזהו שאמר שבשעת פטירתו של אדם אין מלוים לו לאדם כסף זהב דהיינו שלא שואלים אותו כמה זכית את אחרים, אלא קודם כל כמה זכית בעצמך ולאידהו דרגה התעלית, והביא עוד המקרא טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, שהלימוד עצמו יקר הרבה יותר מאשר שאר מצוות, וכמו שאמרו חז"ל במשנה (ריש מסכת פאה) ותלמוד תורה כנגד כולם.

...

בעומדינו בימי בין הזמנים, בתקופה אשר ארץ געשה, וקולות שבר ומלחמה נשמעים בעולם, רבים נתונים בצרה ובשביה, חובה עלינו לשאת בעמם ולסבול בסבלותם, להתחזק בתורה ובתפילה, וק"ו בבני תורה המסיימים שנת לימודים ארוכה ופוריה של לימוד מתוך עמל ויגיעה, שככל שנתעלו וחשו את מתיקות נופת צוף מתיקותה, בוודאי יש לשמור בימי בין הזמנים לא לאבד את שנקנה בעמל.

קובץ זה - "ארחות ישרים" השלשה עשר במספר, יוצא לאור ברציפות כבר י"ג שנים! ראשיתו נוצר מן הצורך להגיש בפני הלומדים הקבועים הלומדים בכל יום את לימוד המוסר היומי שע"י "ארחות ישר" במאות שיעורי התורה והיכלי הישיבות והכוללים, ובכדי שלא למנוע את רצף הלימוד בימי בין הזמנים מחד, ומאידך לאפשר ללמוד כל אחד לבדו לימוד יומי באופן עצמאי, לשם כך יוצא לאור קובץ מיוחד זה לימי בין הזמנים. קובץ זה אינו מתיימר להיות תחליף ללימוד תורה, ולקביעת עתים לתורה, מטרתו להוסיף תבלין וטעם, בימי בין הזמנים, לאוהבי התורה והמוסר, ולתת מענה לנופשים, אשר אינם נמצאים בסביבתם הטבעית, בין כתלי בית המדרש, ורחוקים מארון הספרים האהוב.

את הקובץ חילקנו לפי ימי בין הזמנים דבר יום ביומו, לכל יום שלשה מדורים. במדור ההלכה ליקטנו בקצרה השנה נושאים הלכתיים השייכים להלכות כיבוד אב ואם, הלכות שכיחות וחשובות עד מאוד, ובאשר הינם הלכות אשר חלקם לא ידוע, ערכנו בצורה בהירה את ההלכות המצויות [ונעזרנו רבות בספר "כיבוד אב ואם - זכר יצחק"], טעימה קטנה מים ההלכה, והחפץ להרחיב ידיעותיו יעיין בספרי ההלכה. כמו כן הבאנו מעט פנינים יקרים מרבינו מרן שר התורה הגדול "ח צדק" לבענינים אלו, הוראות והנהגות ותשובות שהשיב.

במדור המוסר הבאנו השנה פרקי מוסר מעוררים מספר "ארחות צדיקים", מהמהדורה שבהוצאתנו עם 'ביאורים'. בחרנו הפעם להכניס את שער 'הדאגה', ושער 'השמחה' [כמה שהצלחנו להכניס בחוברת זו].

במדור החידוד ועיון קיבצנו קושיות מגדולי האחרונים, קושיות עצומות המצריכות עיון רב ודיבוק חברים כדי ליישבם, השתדלנו לבחור קושיות שאינם מצריכות עיון בספרים, רק התעמקות במחשבה וצלילות דעת. כמובן שאיננו מתיימרים ליישב את קושיות האחרונים בלא עיון הראוי בסוגיות, אך מטרתנו היא להביא לריתחא דאורייתא, בשבת אחים יחד במקומות נופש, ובטילום בחיק הטבע, וכמאמר חז"ל בירושלמי ברכות, כל פטפוטיא בישין, ופטפוטיא דאורייתא טבין, למען יוכלו לקיים בהידור את מצוות ובלכתך בדרך. בנוסף, הוספנו גם חידות ושעשועי תורה בעניני ברכות ועוד, אשר התשובות מופיעות בסוף קובץ זה, ואנו תקווה שיהיה לתועלת וימצא חן בעיני הלומדים היקרים שיחיו.

כאן המקום להודות לאברך יקר מופלג בתורה הרה"ג ר' מנחם ישראלי שליט"א, שאסף וליקט בתבונה את הקושיות שהבאנו כאן אף הוסיף נופך משלו להשלים המלאכה, יתברך ממקור הברכות להצלחה ברוחניות ובגשמיות.

בברכת וקווי'ה' יחליפו כח, והצלחה בכל אשר תפנו, לטובה וברכה

"ארחות ישר"

שער הדאגה

¹הַדָּאָגָה. זאת המדה היא רעה ²כרוב עניניה, והיא נכרת על כל הפנים, כדכתיב: "וַיֵּרָא אֹתָם וְהֵנָּם זֵעִפִּים" (בראשית מ, ו), וכתיב: "מִדּוּעַ פָּנֶיךָ רָעִים וְאַתָּה אֵינְךָ חוֹלָה" (נחמיה ב, ב). וְאָמַר אַחֶר מִן הַתְּכַמִּים: אֵינִי מוֹצֵא כָּלָל ⁶בְּאֲנָשֵׁי נַפְשוֹת הָעֲלִיזוֹת ⁷סִמֵּן דָּאָגָה.

הַדָּאָגָה על העולם הזה להשיג מאומה היא מְגַנָּה מֵאֵד, והיא לא נמצאת כָּלָל בְּאֲנָשִׁים הַבּוֹטְחִים בָּהּ וּמֵאֲמִינִים בוֹ. הַדָּאָגָה וְהִיגוֹן הֵם ¹⁰מְכַלִּים הַלֵּב וְהֵם ¹¹חֲלֵי

ביאורים

1. הדאגה. החשש מפני רעה העלולה לבוא. 2. כרוב עניניה. ברוב סיבותיה. להוציא דאגה על עניני רוחניות כגון על מצוה שלא תאבד ממנו, שבזה הדאגה היא טובה. 3. על כל הפנים. בכת"י הגירסא: "על הפנים". כלומר, על פני אדם הדואג. 4. וירא אותם וגו'. שר המשקים ושר האופים - של פרעה - חלמו שניהם חלום מדוע פניך רעים וגו'. כי בעבור העצבון נשתנה מאוד פניו ולרוע ולזה שאלו מדוע פניך רעים הלא אין אתה חולה לומר שבעבורה נשתנה מראית פניך. (מצודת דוד).
6. באנשי נפשות העליונות. באנשים הנמצאים במעלה רוחנית גבוהה. 7. סימן דאגה. לא נמצא אצלם אף סימן דאגה מגודל בטחונם בה' שכל מה שיארע להם הוא לטובה, וכפי שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיח, ו): "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם". 8. העולם הזה. על עניני גשמיות. 9. והיגון. עצבון שבא כתוצאה מדאגת הלב. 10. מכלים הלב. מכחישים כחו. 11. חלי הגוף. גורמות מחלות לגוף, כפי שאמרו

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

הגוף. והדאגה הרעה שבכל הדאגות היא, שידרף אחר העברות, ובעת שלא ימצא¹² כל חפץ לבו אז הוא דואג ומצטער. הדואג¹³ על עולם זה הוא רחוק מאד¹⁴ מן התורה¹⁵ והמצוות¹⁶ והתפלה, לכן יחוש מאד לתקן המדה הזאת להסיר אותה ממנו. ואין צריך להאריך ברעתה,¹⁷ כי כל הטובות הבאות מן השמחה הם הפוך בדאגה.

ביאורים

חז"ל (ברכות נח: כתובות סב.) 'אנחה (שאדם נאנח) שוברת חצי גופו של אדם'.
12. כל חפץ לבו. כשאינו מצליח להשיג את הדברים האסורים שהוא רוצה. 13. על עולם זה. גם מי שדאגותיו אינן על דברים אסורים אלא על דברים גשמיים. 14. מן התורה. כי כשאדם דואג אין לבו פנוי לתורה. ובסנהדרין (כו): "אמר עולא, מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה". ופירש רש"י: הדאגה שאדם דואג בלבו על מזונותיו, גורמת להשכיח ממנו אפילו את התורה שלומד. ובעירובין (סה): "הלכתא בעיא צילותא" כלומר, פסיקת הלכה צריכה צלילות הדעת. 15. והמצוות. כי המצוות צריך לקיימם בשמחה ומתוך טוב לב, וזה הדואג על עניני העולם תמיד עצוב, וגם אינו יכול לתת לב לדקדק במצוות כדבעי. 16. והתפלה. כי מרוב דאגותיו אין דעתו מיושבת עליו ואינו יכול לכוון בתפלה כראוי. 17. כי כל הטובות וכו'. כלומר, מלבד מה שהדאגה מפריעה בעבודת ה' כנ"ל, היא מונעת מן האדם את כל הטובות הבאות ממדת השמחה לשרוי בשמחה, אשר ביארם רבינו בפרק הקודם.

הלכה

במעלת מצות כיבוד אב ואם

א. במסכת קידושין (ל, ב) אמרו: נאמר (שמות כ, יא): "כבד את אביך ואת אמך", ונאמר (משלי ג, ט): "כבד את ה' מהונך", **השווה** הכתוב כיבוד אב ואם לכבוד המקום (הקב"ה).

הרדב"ז (הלכות ממרים פ"ו ה"א) הביא בשם הירושלמי (פאה פ"א) שהחמיר הכתוב בכיבוד אב ואם אף יותר מכבוד המקום.

ב. עוד אמרו (קידושין, שם): שלשה שותפין יש באדם, הקדוש ברוך הוא, אביו ואמו. בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אומר הקדוש ברוך הוא: "מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני".

ג. כתב בספר החינוך (מצוה לג): על ידי שאדם מקיים מצות כיבוד אב ואם, ויקבע בנפשו מדת הכרת הטוב שהוא חייב להם על שהביאורו לעולם וטרחו בו, מזה יעלה ויגיע להכיר טובת ה' יתברך, שהוא בראו וברא אבותיו עד אדם הראשון, והוציאו לאוויר העולם, וסיפק צרכיו כל ימיו והעמידו על מתכונתו ושלימות איבריו, ונתן בו נפש המשכלת, וממנה שיבין חוב כבוד אבותיו, יעריך במחשבתו כמה וכמה ראוי להיזהר בעבודתו ברוך הוא.

ד. כתב האר"י ז"ל (הובא בפרדס יוסף, קדושים): צריך להיות זהיר מאד במצות כיבוד אב ואם, שכל תר"ג מצוות צריך האדם לקיים, ואם לא השלים לקיים כל המצוות בגלגול זה, עליו לחזור שנית בגלגול להשלים המצוות שלא קיים בגלגול הקודם. אבל מצות כיבוד אב ואם, אם לא קיים אותה כראוי בגלגול זה, אפשר שלא יוכל להשלים מצוה זו לעולם, כי אפשר שאביו ואמו צדיקים, ולא יבואו עוד בגלגול עמו, ותישאר נשמתו פגומה לעולם. על כן עליו להיות מאד זהיר וזריז ונשמר בזה.

ה. כתב בספר ארחות יושר (ערך: כבוד אב ואם): "כבוד אב ואם הוא מחמורה שבחמורות, וכמו שאמרו בגמרא (ירושלמי פאה פ"א ה"א) **מצוה חמורה שבחמורות זו כבוד אב ואם**, וענשה מפורש בתורה 'למען יאריכון ימיך' וכו' מכלל וכו'".

חידוד ועיון

א. טריפה בגנב וטבח

בגמרא (חולין י"א.) מבואר שהטעם שמותר לאכול בהמה שחוטה ואין חוששים שהיא טריפה, משום שרוב בהמות אינן טריפות ואוליין בתר רובא [רובא דליתא קמין].

וצ"ע, אם כן מדוע גנב השוחט את הבהמה שגנב [או מוכרה], חייב תשלומי ארבעה וחמשה, ואמאי לא חיישינן שמא זו שחיטה שאינה ראויה, דשמא היא היתה טריפה. וכי תימא שנלך אחר הרוב, הלא קיימ"ל "אין הולכים בממון אחר הרוב".

ב. ספירת העומר בברכה

בגמרא (גיטין כ"ח:) מבואר דעת רבא לגבי הפרשת תרו"מ "שמא מת לא חיישינן, שמא ימות חיישינן", ולכן אסור - לפי דעה אחת - לשתות יין שאינו מעושר ולהתנות שהנותר לבסוף יהא תרומה.

וצ"ע, מדוע אם כן מותר לכל אדם להתחיל לספור ספירת העומר בברכה, ולא חיישינן שמא ימות ויהיו ברכותיו לבטלה [וכמו שכתב המשנה ברורה [תפ"ט ג'] לגבי נשים, שלא יברכו שמא ישכחו].

חידות מתוך הסיפור לצעירים

1. היכן אומרים כל יום בתפילה, שנים מקרא ואחד תרגום?

2. היכן מצאנו שאנו אודים בעקבות בקשה להודות?

זמני
היום

ירושלים	בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
5:57	5:58	5:56	5:54	5:58	6:00	הנץ החמה
8:30	8:31	8:29	8:27	8:30	8:33	סזק"ש מג"א
9:21	9:22	9:21	9:18	9:21	9:23	סזק"ש גר"א
9:55	9:56	9:55	9:52	9:55	9:58	סזת"פ מג"א
10:29	10:30	10:29	10:27	10:29	10:31	סזת"פ גר"א
7:38	7:35	7:35	7:34	7:37	7:35	שקיעה

וְעֵתָהּ הִתְבַּנֵּן, גַּם יֵשׁ בְּדֹאגָהּ¹⁸ **דְּרִכִּים מְזִכִּים, כְּמוֹ שְׁאָמַר**
הַנָּבִיא: ¹⁹**"מִה יִתְאוּנֶן אָדָם חַי, גֶּבֶר עַל חֲטָאֵיו"**
(איכה ג, לט). **הַחֹטֵא צָרִיךְ לְהַגְדִּיל יָגוֹן בְּלִבּוֹ וּלְהִתְאַנֵּחַ**
בְּמִרְרוֹת הַלֵּב עַל שְׁמֶרֶד נֶגֶד יוֹצֵר הַכֵּל.²⁰ **אִם הַפְסִיד דִּינֶר**
- קָשָׁה בְּעֵינֵי הָאָדָם,²¹ **וְאִם אֶבֶר עָשָׂר וְיָצָא נָקִי מִנִּכְסָיו -**
הַלּוֹא נִפְשׁוּ עָלָיו תְּאֵבֵל; וְכֵן עַל הַצָּרוֹת כָּאֵב וְנֹצַח וְיָגוֹן
בְּלִבּוֹ.²² **וְיִוְתֵר רְאוּי שְׂעִמְטֵעַר וְיֵאָנַח עַל שְׁהֻמָּה נֶגֶד הַשֵּׁם**
יִתְבָּרֵךְ²³ **וְלֹא זָכַר חֲסָדָיו וְטוֹבוֹתָיו עָלָיו.**

ביאורים

18. דרכים טובים. לפעמים הדאגה היא טובה. **19. מה יתאונו וגו'.** פירש רש"י (איכה ג, לט): "כל איש ואיש יתאונו על חטאיו כי הם המביאים עליו הרעה... לפיכך מה יתאונו למה יתערעם האדם אם לא על חטאיו". **20. אם הפסיד דינר.** אדם שהפסיד סכום כסף קטן מצטער על ההפסד. **21. ואם אבר עשר.** אדם שהפסיד את כל נכסיו מצטער מתאבל וכואב. **22. ויותר ראוי וכו'.** פירוש, אבל אדם שחטא - צריך לדאוג הרבה יותר מהם, שהרי ההפסד שלו הוא הפסד נצחי! **23. ולא זכר חסדיו וטובותיו עליו.** זה לשון רבינו יונה (שע"ת א, יב): "ולא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין וחסד עשה עמו, וידו תנחהו בכל עת, ונוצר נפשו בכל רגע, ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו? ואיך טח (-כוסו) מראות עיני החוטא מהשכיל לבבו? והמשכיל אשר נפקחו עיניו, יוחקו הדברים האלה בלבבו, ויבואו חדרי רוחו". עכ"ל. התביעה הגדולה ביותר היא חסרון הכרת הטוב להקב"ה על כל רחמיו וחסדיו. ונאמר (דברים לב, ו): "הלה' תגמלו זאת עם נבל" וגו', ופירש רש"י: "הלה' תגמלו זאת" - לשון תימה, וכי לפניו אתם מעציבין שיש בידו ליפרע מכם ושהיטיב לכם בכל הטובות?! 'עם נבל' - ששכחו את העשוי להם. עכ"ד. כלומר, שעושים עצמם כאילו שכחו את כל הטוב והחסד העשוי להם, והמחזיר רעה למי שהטיב עמו קרוי נבל (רמב"ן).

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

דע, **כי מדרגות התשובה**²⁴ **הכל לפי**²⁵ **עצם היגיון,**²⁶ **כי היגיון**
בא מאת²⁷ **טוהר הנפש,**²⁸ **הנשמה העליונה,** **ועל-כן**
מקבל היגיון והדאגה לפני השם יתברך. **והמשל כזה:** **המלך**
אשר הכעיסוהו ילידי ביתו הקרובים אליו, **והם מאצילי הארץ**
הנכבדים - יתן להם יותר חנינה וחמלה מחמלתו על הרהוקים
והפחותים.²⁹ **לכן יחמל השם ברוך הוא על הנשמה שהיא**
מצטערת ודואגת על חטאתיה. **וכן אמר דוד:**³⁰ **"ה' נגדך כל**
תאותי, ואנחת מן המך לא נסתרה" (תהלים לח, י).

ביאורים

24. **הכל לפי עצם היגיון.** זה לשון רבינו יונה ב"שערי תשובה" (א, יג): "ומדרגות התשובה ומעלותיה, לפי גודל המרירות ועוצם היגיון, והיא [מעידה על] התשובה אשר תבוא מדרך טוהר הנפש וזכות שכלה, כי לפי שכלו וכפי אשר תפקחנה עיניו, ירבו ויעצמו במאד מאד יגיונו ברעיוניו על רוב עווניו". 25. **עוצם.** חוזק. 26. **כי היגיון.** על חטאיו. 27. **טוהר הנפש.** שמתוך רגשי טהרה והזדככות מתעצבת ודואגת על התרחקותה מבוראה. 28. **הנשמה העליונה.** בשערי תשובה (הנ"ל) הוסיף בזה"ל: "ונרצתה בזה יותר מאשר תרצה ברוב יסורי הגוף ומכאוביו". כי הנשמה קרובה אל ה' יתברך יותר מאשר הגוף. 29. **לכן יחמל ה' ב"ה על הנשמה.** "כמו שנאמר (ישעיה נז, טז): "כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף" - באורו, כאשר יעטוף ויצטער הרוח שהוא מלפני כי הוא מן העליונים, ויעטפו נשמות אשר אני עשיתי, לא אריב עוד ולא אקצוף, כי איך לא אחון וארחם על נפש יקרה אשר היא מלפני - הנשמה קרובה אל ה' יותר מאשר הגוף, ולכן תשובה המגיעה מטוהר הנשמה רצויה לה' יותר מתשובה הבאה מרוב יסורי הגוף ומכאוביו. (שע"ת שם). 30. **ה' נגדך כל תאותי.** באורו: "גלויה לפניך כל תאותי כי איננה זולתי לעבודתך, ואתה יודע אנחת כי איננה על עסקי עולם הזה והדברים הכלים, זולתי על חטאי ועל קוצר ידי בעבודתך" (שע"ת שם, יד).

הלכה

שכר מצות כיבוד אב ואם

- א. מצות כיבוד אב ואם מתן שכרה בצדה, שכן כתוב בתורה (שמות כ, יב): "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך". וכן כתוב (דברים ה, טז): "ולמען ייטב לך על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לך". וכתב **האור החיים** הק' (שמות כ, יב) ששכר זה של הארכת ימים איננו **שכר המצוה**, אלא ענין **סגולתה** חוץ משכרה מאת ה'.
- ב. ענין זה של הארכת ימים פירשו רבותינו (קידושין לט, ב) שהוא **לעולם שכולו ארוך**. וכן פירשו את הכתוב "למען ייטב לך" (דברים ה, טז) שהוא לעולם שכולו טוב. **ופירש הרמב"ן** (שמות כ, יב): "כי ימלא ה' ימינו בעולם הזה ויהיו ארוכים בעולם הבא". אמנם כתב הרמב"ן, כי לפי פשוטו של הכתוב, שכר המצווה הינו אריכות ימים בעולם הזה.
- ג. כתב **האור החיים** הקדוש (ויקרא יט, ד. וכן מבואר ב**אברבנאל** שמות כ, יב), כי כשהבן ירא מאביו יהא גורם גם כן שבנו יהא ירא ממנו, כי טבע המוליד יעבור לנולדים. ועוד, כשהבן יראה לאביו שמכבד הוריו - יקח ממנו מוסר לכבד אביו. אבל כשיראה הבן שאביו מזלזל בכבוד אביו, יפקע כלילת מוראו גם כן ממנו.
- וז"ל מרן הגר"ח קניבסקי בספר **ארחות יושר** (ערך: כאו"א): "וכמו שהאדם מתנהג עם הוריו כך בניו יתנהגו עמו, וזה מהדברים שרואים גם בזמנינו, וכן כתב בספר **פלא יועץ** (ערך כאו"א), ועיין מגילה (יז, א): נמצא יוסף שפירש מאביו כ"ב שנה כשם שפירש יעקב אבינו מאביו".
- ד. כתב בספר **מנורת המאור** (פרק כבוד אב ואם דף י"ג): כל המכבד את אביו ואת אמו כאילו משרה שכינה עליו. דתנא, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, הקב"ה אומר: "מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם". וכל המצער את אביו ואת אמו כאילו מסלק ממנו השכינה.

חידוד ועיון

ג. ביטול גט

בגמרא (גיטין ל"ב: עיי"ש) יש אריכות לדון היאך יכול הבעל לבטל את הגט אחרי ששלחו עם שליח.

וצ"ע, מדוע לא מוזכר בגמרא את האפשרות, שיפקיר הבעל את הגט או שיקנהו לאדם אחר, ואז לא יהיה הגט שלו, וממילא הגירושין לא יחולו.

ד. זמן הדלקת נר חנוכה

פסק השולחן ערוך (סי' תרע"ב סעי' א') שזמן הדלקת נר חנוכה "מצוותה משתקע החמה".

וצ"ע טעם הדבר, והלא זמן זה שאחר השקיעה עד לילה - הוא ספק, וביום הראשון יתכן שלא הגיע כלל ימי החנוכה, ומ"ש משאר החגים שהמקיים את המצוות (כגון אכילת מצה) לפני צאת הכוכבים לא יצא יד"ח וצריך לקיים שוב מספק.

חידות מתוך הסיפור לספרים

3. היכן בכל יום אלו אוארים להקב"ה: תן לי חיים, כי אם אמות לא אוכל לאור

לך תורה? (2)

4. כיצד ברא הקב"ה את העולם, בפיו או בידיו [כביכול]?

זמני
היום

ירושלים	בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
5:58	5:59	5:57	5:55	5:58	6:01	הנץ החמה
8:30	8:31	8:30	8:27	8:31	8:33	סזק"ש מג"א
9:21	9:22	9:21	9:19	9:21	9:24	סזק"ש גר"א
9:55	9:56	9:55	9:53	9:56	9:58	סזת"פ מג"א
10:29	10:30	10:29	10:27	10:29	10:32	סזת"פ גר"א
7:37	7:34	7:35	7:33	7:36	7:34	שקיעה

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

הַדְמָעוֹת בָּאוּ מִן הַיְגוֹן וְהַדְאָגָה. וְהִנֵּה ³¹שְׁעָרֵי דְמָעוֹת לֹא נִנְעָלוּ (ב"מ נט, א), וְכָתִיב: "פִּלְגֵי מַיִם יִרְדּוּ עֵינַי עַל לֹא שְׁמָרוּ תוֹרַתְךָ" (תהלים קיט, קלז), וְכָתִיב: "³²כִּי עֵוֹנִי אֲנִיד, אֲדַאֵג מִחֲטָאתִי" (שם לח, יט). וְלַעוֹלָם יִקַּח יְגוֹן בְּלִבּוֹ ³³עַל מֶה שֶׁעָבַר, וְיִדְאֵג ³⁴עַל הָעֵתִיד, וְיִירָא תָמִיד שְׁמָא לֹא הַשְׁלִים חֶק הַתְּשׁוּבָה. וְכָתִיב: "³⁵אֲשֶׁרִי אֲדָם מִפֶּחַד תָּמִיד" (משלי כח, יד), אֲפִלּוּ אִם הָיָה עֹבְשׁוֹ זָכַאי וְצָדִיק גָּמור, וְיִירָא לַעוֹלָם שְׁמָא יִבּוֹא חֲטָא לִידּוֹ. וְכֵן מְצִינוּ בִּיעָקֵב, אֶף-עַל-פִּי ³⁶שְׁאִמֹר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא "וְשָׁמַרְתִּיד בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךְ" (בראשית כח, טו), ³⁷הָיָה יִרָא שְׁמָא יִגְרֹם הַחֲטָא. וְכֵן אָמַר דָּוִד:

ביאורים

31. שְׁעָרֵי דְמָעוֹת לֹא נִנְעָלוּ. דכתיב (תהלים לט, יג): "שְׁמַעַה תְּפִלַּתִּי ה' וְשׁוֹעֵתִי הָאֹזְנָה אֶל דְּמַעְתִּי אֶל תַּחְרִשׁ" (ב"מ נט). [דוד המלך מבקש מה', שְׁמַע תְּפִלַּתִּי וְהֶאֱזֵן לְשׁוֹעֵתִי, וּבִטּוֹחַ אֲנִי שֶׁלֹּנוּכַח דְּמָעוֹתִי לֹא תַחְרִישׁ וְתִמְלֹא אֶת בִּקְשָׁתִּי. הִרִי שֶׁרַק מִשּׁוֹם דְּמָעוֹתַי הִיָּה בִטּוֹחַ שֶׁתַּעֲלֶה תְּפִלָּתוֹ]. (עפ"י הגמרא ב"מ נט. וְשַׁע"ת שם). 32. כִּי עֵוֹנִי אֲנִיד. דוד מתוודה על עוונותיו ומצטער ודואג עליהם. 33. עַל מֶה שֶׁעָבַר. יְגוֹן, הוּא צַעַר עַל הָעָבֵר, עַל הַחֲטָא שֶׁהָאָדָם נִכְשַׁל בּוֹ. 34. עַל הָעֵתִיד. שֶׁלֹּא יִכְשַׁל שׁוֹב, וְכַמֵּאמֶר חז"ל (אבות ב, ד): "אַל תֵּאֱמָן בַּעֲצָמְךָ עַד יוֹם מוֹתֶךָ". 35. אֲשֶׁרִי אֲדָם מִפֶּחַד תָּמִיד. מאושר האדם אשר תמיד ירא שלא יכשל בחטא. וזה לשון רש"י (גיטין נה): "מִפֶּחַד, דּוֹאֵג לְרֹאוֹת הַנוֹלֵד שֶׁלֹּא תֹאֲרַע תְּקֵלָה בְּכָךְ אִם אֶעֱשֶׂה זֹאת". 36. שְׁאִמֹר לוֹ הַקֵּב"ה. בשעה שברח מפני עשו ואחיו ויצא ללכת לחרן. 37. הִיָּה יִירָא שְׁמָא יִגְרֹם הַחֲטָא. כאשר נאמר לו שֶׁעָשׂו הוֹלֵךְ לִקְרָאוֹ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ: "וְיִירָא יַעֲקֹב מְאֹד", לְמַדּוֹת שֶׁהִקְבִּ"ה הִבְטִיחַ לוֹ שִׁישְׁמֹר עָלָיו, מְכַל מְקוֹם הִיָּה יִירָא, כִּי אָמַר שְׁמָא חֲטָאתִי אַחֲרֵי הַבְטָחָה זוּ וְיִגְרֹם הַחֲטָא שֶׁלֹּא תִתְקַיֵּם הַהִבְטָחָה.

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

"לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים" (תהלים כז, יג), אף-על-פי שהיה יודע שהיה חסיד גמור, ³⁹שָׁמָּא יִגְרוּם החטא שלא יבוא ⁴⁰לנועם הצדיקים (ברכות ד, א). ולעולם ידאג שָׁמָּא אין עבודתו מקבלת לפני המקום ברוך הוא, ושָׁמָּא הוא מאותם שנאמר עליהם: ⁴¹"מי בקש זאת מידכם רמם חצרי" (ישעיה א, יב). על-כן יוסיף אמן.

ביאורים

38. לולא האמנתי וגו'. בברכות (ד) מבאר הגמרא: על פי המסורה, יש נקודות מעל המלה "לולא", הניקוד בא לדרשה, למעט את משמעות הכתיב, ולומר שלא היה ברור לו לגמרי שאכן יזכה לראות בטוב ה', כלומר לעולם הבא, [אמר דוד לפני הקב"ה: רבש"ע, מובטח אני כך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא, אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לא]. למרות שידע שהוא חסיד גמור מכל מקום ספק היה בלבו אם יהא לו שכר בעוה"ב. 39. שָׁמָּא יִגְרוּם החטא. שמא יחטא ובגלל זה יפסיד את שכרו. 40. לנועם הצדיקים. לחזות בנועם ה' עם הצדיקים לעולם הבא. 41. מי בקש זאת מידכם. כאשר הנכם עולים לבית המקדש ברגלים לחלות פני ה', דעו שבבואכם למקדש הנכם רומסים אותו, אחרי שאין לבכם שלם עמי (רש"י). שאינכם מכוונים בעליה זאת ללמוד שם יראת ה' א"כ אינכם עושים בזה שום מצוה רק מה שאתם רומסים חצרי בחנם (מלבי"ם). כלומר, הנכם רומסים את בית המקדש, משום שאתם דבקים במעשיכם הרעים (מפרשים).

הלכה

בפרטי מצות כיבוד אב ואם

א. כתב החיי אדם (כלל סז סעיף ג): מצות כיבוד הרי היא בשלושה דברים: במחשבה, בדיבור ובמעשה. במחשבה כיצד? שידמה בליבו שהם גדולים ונכבדי ארץ, שזהו עיקר כבודם, ומתוך כך ודאי יכבדם בדיבור ובמעשה (חרדים פ"א מ"ע מה"ת התלויות בלב ל"ה), ואף שבעיני שאר בני אדם אינם חשובים כלל, וזהו עיקר הכיבוד. שאם לא כן, הרי כתיב (ישעיהו כט, יג): "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחוק ממני" (חיי אדם שם). ומצינו בזיון בלב, דכתיב (שמואל ב, ו): "ותבז לו בלבה", וכתיב (בראשית טז, ד): "ותקל גבירתה בעיניה". ועל זה אמר שלמה (משלי ל, יז): "עין תלעג לאב, ותבזז ליקהת אב, יקרוה עורבי נחל, ויאכלוה בני נשר".

ב. בדיבור כיצד? הצריך לדבר מבני העיר ויודע שאם יזכיר שם אביו שיעשו לו הדבר שהוא בשבילו יעשו, אף על פי שעושים בשבילו ולא בשביל אביו, מכל מקום יזכיר את אביו ויתלה בו הבקשה. ומכל מקום, אם יודע ששונאים באותו מקום לאביו ויקלקל במה שהוא מזכירו, שאז גם בשביל עצמו לא יעשה, אז יבקש בשביל עצמו (שו"ע סימן רמ סעיף ו, ובט"ז שם סק"ח).

ויש אומרים שאם יודע שעושים בשבילו ולא בשביל אביו אינו צריך להזכיר שם אביו, מפני שגנאי הוא לאביו שיעשו בשביל הבן ולא בשביל האב (לבוש הובא בש"ך שם סק"ט).

ג. עיקר מצות כיבוד אב ואם שידבר להוריו בלשון רכה בנחת וכבוד כמו שמדברים למלך. (חרדים פ"ד). וכתב הראשית חכמה (סו"פ דרך ארץ): ויהיה דבורו עמם בבושת ובצניעות, ולא ידבר עמם אלא בנחת ותחנונים.

ד. במעשה כיצד? מאכילו ומשקהו, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא, ויתנונו לו בסבר פנים יפות, שאפילו מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים זועפות נענש עליו (שו"ע ס"ד). וישמשנו בשאר דברים שהשמש משמש רבו (רמ"א שם).

חידוד ועיון

ה. מצה ממנחות

בגמרא (ברכות לז:) מבואר, דשיירי מנחות שלקט מכולן ועשאן כזית ואכלן, יוצא בו ידי חובתו כזית מצה בפסח.
וצ"ע, האין יתכן לצאת בהם ידי חובתו בפסח, והרי שיירי מנחות נאכלין בעזרה, וכזית מצה חייבת הסיבה, ואי אפשר להיסב בעזרה, דהרי "אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד".

ו. ברכה מפני החשד

נקטו הפוסקים (או"ח סו"ס תרע"א) כדעת הר"ן גבי נר חנוכה, שבחצר שיש לו שני פתחים שידליק בפתח השני בלא ברכה, כיון שאינו אלא משום חשד.
וצ"ע, דסתימת הפוסקים היא שבשחיטת בן פקועה מברכים על השחיטה, כדברי הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תקכ"ה), אפע"פ שכל דין שחיטתו הוא מדין חשד, וא"כ קשה מדוע לא מברכים על הדלקת נר חנוכה מפני החשד, ומה חילוק יש בין הדברים.

ז. ברכת עגלה ערופה

נוקטים להלכה שיש ברכה על מצוות עגלה ערופה ובית דין מברכים זה, [עי' בספר נחל איתן למרן הגר"ח קניבסקי פי"ב ה"ה].
וצ"ע, מה שונה דין זה מדין החזרת הגזל והשבת הריבית שמבואר בראשונים [עי' שו"ת רשב"א סי' י"ח] שאין מברכים על כך ברכה משום שתחילתה בעבירה. וגם כאן הרי תחילת המצווה באה על ידי רציחה.

זמן
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות		
5:59	5:58	5:55	5:59	6:02	הנץ החמה	
8:31	8:32	8:30	8:31	8:34	סזק"ש מג"א	
9:21	9:23	9:21	9:22	9:24	סזק"ש גר"א	
9:55	9:57	9:53	9:56	9:58	סזק"פ מג"א	
10:29	10:30	10:27	10:30	10:32	סזק"פ גר"א	
7:36	7:33	7:32	7:35	7:33	שקיעה	

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

וּמַעֲשֶׂה בְּחֶכֶם אֶחָד, שֶׁרָאָה אָדָם אֶחָד דּוֹאֵג. אָמַר לוֹ: אִם
דֹּאגְתָּךְ עַל עוֹלָם זֶה - יִמַּעַט הַשֵּׁם יתְעַלָּה דֹּאגְתָּךְ, וְאִם דֹּאגְתָּךְ
עַל עוֹלָם הַבָּא - יוֹסִיף הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא דֹּאגְתָּךְ עַל דֹּאגְתָּךְ.⁴²

הַדֹּאגָה מוֹעֵלֶת⁴³ לְעֵנִין הַתּוֹרָה, שִׁיחֲזֹר תָּמִיד אוֹלֵי יוֹשְׁבָת.
גַּם הַדֹּאגָה מוֹעֵלֶת לְעֵנִין שְׂלֵא יָרִיב עִם אָדָם
בְּחֶנֶם, כִּי יֵרָא פֶּן יִשְׁיַחֲזֹרוּ הֵזֶק מִן הַמַּחֲלָקֶת. אֵךְ בְּלִילָה כְּשֶׁאָדָם
קָם לְלִמּוּד,⁴⁴ לֹא יֵירָא מִשְׁדִּים בְּקוֹמוֹ מִמּוֹטָתוֹ, וְיִחַשְׁבֵּ: ⁴⁵כְּמֵה
הוֹלְכִים יְחִידִים בְּלִילָה וְלֹא הָיָה לָהֶם הֵזֶק, וְיִכְטֹשׁ בִּשְׁם בְּרוּךְ
הוּא וְיִקְוֶם וְלֹא יִפְחַד.⁴⁶ רַב וְחֹסֶד רְחוּק מַעֲרִיר לֹא יִמָּנַע
מִלִּילָךְ שֵׁם לְלִמּוּד מִשּׁוּם פֶּחַד הַדְּרָכִים, בְּדֶרֶךְ שֶׁאָמַר הַעֲצֵל:
"⁴⁷אֲרִי בַחוּץ, בְּתוֹךְ רַחֲבוֹת אֶרֶצְךָ" (מְשִׁלִּי כב, יג) אֲלֵא יִחַשְׁבֵּ
שֶׁרַב הָעוֹלָם הוֹלְכִים וְאֵינָם נִזְקָקִין, גַּם הוּא כֶּף לֹא יִמָּנַע מִחֶמֶת

ביאורים

42. על עולם הבא. על עסקי העולם הבא, להרבות בתורה ובמצוות ולברוח מן
העבירות ולשוב עליהם בתשובה. 43. לענין התורה. ללימוד התורה של האדם.
כיצד? שיחזור תמיד על לימודו שמא ישכח. 44. לא יירא. מלצאת ללמוד בבית
המדרש, מפני השדים הנמצאים בחוץ. 45. כמה הולכים יחידים בלילה. לעבודתם
ולעסקיהם ורובם אינם ניזוקים, אני שהולך לדבר מצוה, על אחת כמה וכמה. 46. רב
וחסיד וכו'. בכת"י הגירסא: גם אם יש רב וחסיד וכו'. 47. ארי בחוץ. העצל מצדיק
את עצלותו לצאת מביתו בכך שאריה מסתובב בחוץ, ואם יצא לחוצות העיר עלול
הוא ליהרג.

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

הפחד, כי "שְׁלוּחֵי מִצְוָה" ⁴⁹ אֵינָם נִזְקָקִין (פסחים ח, ב). סוף דבר: כָּל דְּאִמְרוּתֵי וִיגֻזֵּי ⁵⁰ יָבוֹן לְשֵׁם שְׁמִים. מֵת לֹא מֵת, יִתְאַבֵּל וְיִכְפֹּה וְיִצְטָעַר, כִּי אוֹלֵי מֵת בְּעֵבוֹר שְׁחָטָא הוּא, וּבְעוֹזֵן אֲבוֹת פְּנִים מֵתִים, וְהֵנָּה הוּא ⁵¹ כְּאֵלֹ הוֹרֵגוֹ, וְיַעֲשֶׂה ⁵² תְּשׁוּבָה וְגֵדְרִים, ⁵³ וְיִתְחַנֵּן לְבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ. אִם מֵת אָדָם כָּשֶׁר, יִצְטָעַר וְיִכְפֹּה עָלָיו, ⁵⁴ וְאוֹתָן הַדְּמָעוֹת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא ⁵⁵ סוֹפֵר אוֹתָן וְגֻזֵּי ⁵⁶ בְּבֵית גְּזִיזוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: ⁵⁷ "שִׁימָה דְּמָעָתִי כְּנֶאדָרְךָ הָלֵא בְּסִפְרָתְךָ" (תהלים נ, ט).

ביאורים

48. שְׁלוּחֵי מִצְוָה. ההולך לעשות מצוה [כלומר, לאו דוקא מי שנשלח לעשות מצוה, אלא כל העוסק במצוה או הולך לעשותה. (ראה גם פסחים ח. ענין זה לגבי אדם הבודק חמץ שלו)]. 49. אֵינָם נִזְקָקִין. אינו ניזוק מחמת הליכתו זו, כי עצם עיסוקו במצוה מגן עליו באותה שעה, ויש עליו השגחה מיוחדת מן השמים, וכפי שהדבר נלמד מן המקראות כמובא בפסחים (ח:). 50. יָבוֹן לְשֵׁם שְׁמִים. כלומר, בכל עת צרה ויגון יפשפש במעשיו ויתקן דרכיו. 51. כְּאֵלֹ הוֹרֵגוֹ. מחמת חטאו. ומן השמים תובעים אותו על הריגת בניו מלבד מה שתובעים אותו על עצם החטא. 52. תְּשׁוּבָה וְגֵדְרִים. תשובה - על החטא עצמו ועל הריגת בניו. וגדרים - לבל יכשל שנית. 53. וְיִתְחַנֵּן לְבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ. למחול לו על עצם החטא ועל מה שגרם בחטאו. 54. וְאוֹתָן הַדְּמָעוֹת וכו'. הכאב על פטירתו של צדיק - אף שאינו מבני משפחתו - הוא כאב נקי וטהור, והדמעות שמזיל מתוך כאב זה - גזון הקב"ה בבית גזיו. 55. סוֹפֵר אוֹתָן. להראות חביבותם, כענין המבואר במדרש (במ"ד ד, ב), שמרוב חיבת הקב"ה לישראל מונה אותם כל שעה (אלשיך, תהלים נ, ט). 56. בְּבֵית גְּזִיזוֹ. מקום שמניחים בו למשמרת אוצרות יקרים וחשובים. 57. שִׁימָה דְּמָעָתִי. את דמעותי שהורדתי על אדם כשר, וספרת אותם, שמרם בנאד (-שם כלי משקה) שלך. (רש"י וראב"ע).

הלכה

חיוב העמידה מפני אביו

- א. חייב הבן לעמוד מפני אביו, כדרך שהוא עומד מפני רבו. וצריך לעמוד מלא קומתו (חיי אדם סז סעי' ז). וכתב הגליון מהרש"א (על השו"ע שם): אפילו שומע קול פסיעות אביו שבא, אף על פי שאינו רואהו עדיין, אלא שעתיד לבוא אליו חייב כבר לעמוד.
- ב. כתב החיי אדם: ונראה לי דדינו כרבו מובהק, דהיינו משיראם מרחוק מלא עיניו עד שיתכסו ממנו או עד שישבו.
- ג. אינו חייב לעמוד אלא שחרית וערבית, אם לא בפני אחרים שאינן יודעים שכבר עמד בפניהם. ויש אומרים דאפילו מאה פעמים ביום, חייב (חיי אדם). גם לשיטות שאינו חייב לעמוד אלא שחרית וערבית, מ"מ בפעם הראשונה שרואהו צריך לעמוד, ואינו יכול לדחות לפעם אחרת. ואם לא עמד בפעם הראשונה ביטל מצווה (חוט שני).
- ד. כתב הרמ"א (סי' רמב) שהיכן שאחרים רואים אותו ויש לחוש שאינם יודעים שכבר קם מפניו, חייב לעמוד אפילו מאה פעמים ביום.
- ה. אם האב תלמיד בנו כל אחד מהם עומד בפני השני (שו"ע סעיף ז). ואם הבן רוצה למחול על כבודו שלא יקום אביו מפניו, הרשות בידו. ודוקא בצינעא או אפילו בפרהסיא ודש בעירו שהכל יודעים שהוא אביו. אבל אם הבן גדול בתורה ואין אביו דש בעירו, יש לחוש לביזיון התורה אם יתבזה לפני האב, ויש להם להרחיק זה מזה שלא יקל שום אחד בכבודו לפני השני, וכן עשה מוהר"ם עם אביו (רמ"א שם).

חידוד ועיון

ח. קנין בגט

הקצות החושן (סי' ר' סק"ה) מחדש שבגט האשה אינה צריכה לקנות ולזכות בגט אלא צריך נתניה [והביא ראיה לדבר: א. מכך שמתגרשת בעל כרחא, אף שאין זכיה בע"כ. ב. שהרי שגט שכתבו על איסורי הנאה כשר, אף שאין זכיה באיסורי הנאה, עיי"ש].

וצ"ע, אם כן מדוע מבואר בגמ' גיטין כ: שאם נתן לאשה גט ואמר לה שהנייר נשאר שלו, אינה מגורשת, ומ"ש מאיסורי הנאה.

ט. לוחות הברית

משה רבינו ירד מהר סיני עם לוחות הברית ביום הכיפורים [כמבואר ברש"י שמות י"ח י"ג].

וצ"ע, א"כ כיצד העביר את הלוחות למחנה והניחם בארון העדות, והרי קיימ"ל [כריתות יד.] דיש עירוב והוצאה ביוהכ"פ. וכמו כן יש איסור מעביר ד' אמות ברה"ד, וא"כ איך היה מותר לו להעבירם מההר למדבר ולמחנה.

חידות מתוך הסיפור לעצמם

5. האם מחבר הפיוט 'אנוחה ושאחה' התפלל נוסח אשכנז או ספרד?
6. בהלל הגדול "נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו". היכן מזכירים את הפסוק הזה במקום נוסף, חוץ מהלל הגדול?

**זמן
היום**

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
5:59	6:00	5:58	5:56	6:00	הנץ החמה
8:31	8:32	8:30	8:28	8:34	סזק"ש מג"א
9:21	9:23	9:21	9:19	9:24	סזק"ש גר"א
9:56	9:57	9:55	9:53	9:59	סזת"פ מג"א
10:29	10:31	10:29	10:27	10:32	סזת"פ גר"א
7:35	7:32	7:33	7:31	7:32	שקיעה

וְאִם יֵשׁ צָרָה, בְּגוֹן רָעָב⁵⁸ וְדָבָר אֲזִי שְׂאֵר פְּרָעָנוּת וּכְיוּצָא בְּהֵן
לְעוֹלָם יִדְאָג⁵⁹ שְׂמָא עוֹנוֹתָיו גּוֹרְמוֹת הָעֲנִיָּן, כִּי⁶⁰ עָכָן מַעַל
בַּחֶרֶם וְנִפְּלוּ⁶¹ בְּמָה אֲלָפִים (יהושע ז), וַיָּשׁוּב לַשֵּׁם בְּרוּךְ-הוּא
כְּפִי בָחוּ. הֲלֹא מַצִּינוּ שְׂאֵלֵיהוּ⁶² לֹא דָבָר⁶³ עִם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
לִזִּי עֲבוּר שְׂאֵרֵיהָ אֲכָל יְהוּדֵי תוֹךְ שְׁלֹשׁ⁶⁴ פְּרָסָאוֹת⁶⁵ קָרוֹב
לְעִירוֹ, כִּי הָיָה לוֹ⁶⁶ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא תִהְיֶה תַקְלָה כְּכִידּוֹ
(מכות יא, א), לָכֵן יִפְתָּח תְּמִיד מֵאֲלוֹ הָעֲנִיָּיִם. וְכֵן מַצִּינוּ,
כְּשֶׁהָיָה רָעָב שְׁלֹשׁ שָׁנִים בִּימֵי דָוִד, חָפֵשׁ בְּאִיזָה עוֹן בָּא
הָרָעָב, לְבַסּוֹף מָצָא⁶⁷ שְׁבַשְׁבִּילוֹ בָּא הָרָעָב (יכמות עה, ב). לָכֵן

ביאורים

58. ודבר. שמתים אנשים רבים מבלי שיהיו חולים תחילה (תפא"ר, אבות ה, ח).
59. שמא עוונותיו גורמות הענין. כי 'מפי' עליון לא תצא הרעות והטוב' (איכה ג, לט), אלא מעשי האדם המה הגורמים לטוב או לרע, כלומר, חטאי האדם הם המביאים עליו הרעה. אמר רבי יוחנן מיום שאמר הקב"ה (דברים ל) 'ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב' וגו', לא יצא רעה וטובה מפיו אלא הרעה באה ממאליה לעושה רע והטוב לעושה טוב, ואין לאדם להתרעם אלא על חטאיו. (עפ"י רש"י שם).
60. עכן מעל בחרם. במלחמת יריחו נצטוו בני ישראל לא לקחת מרכוש יריחו [ככתוב: "והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה לה"]. לאחר מכן עשו מלחמה עם העי, ובני העי ניצחו את בני ישראל (ונפלו כמה מישראל ע"י אנשי העי). ואמר הקב"ה ליהושע שזה בגלל שאחד מבני ישראל מעל בחרם ולקח מרכוש יריחו, ועשו גורל ונודע שזה עכן, ועל כן הוצא להורג. (יהושע פ"ז).
61. כמה אלפים. בכת"י הגירסא: "כמה צדיקים", (עיין סנהדרין מד.).
62. לא דיבר. שלשה ימים.
63. עם רבי יהושע בן לוי. שהיה אליהו רגיל להתגלות לפניו.
64. פרסאות. פרסה - ארבעה מיל, שהם שמונת אלפים אמות (3 פרסאות הן כ- 12-14 ק"מ בקירוב, בהתאם לדיעות השונות).
65. קרוב לעירו. במרחק פחות משלש פרסאות מעירו

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

בְּכָל תְּקִלָּה יִדְאָג שְׁמָא מַחְמָתוֹ בָּאָה. וְאִם יֵשׁ לוֹ ⁶⁸מִזֶּל טוֹב וְשִׁלּוּהָ, יִדְאָג שְׁמָא יֹאכֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה ⁶⁹אֶת הָעוֹלָם הַבָּא. אִם הוּא עֲנִי מִיִּסְרוֹ בְּיִסּוּרֵי, יִדְאָג שְׁמָא הָעֲנִי וְהַיִּסּוּרִין הֵם פְּרִי עוֹנוֹתָיו ⁷⁰וְהִקְרֵן קִיּוּמָת לֹ לְעוֹלָם הַבָּא. וְאִם בָּטֵל מִדְּבָרֵי-תוֹרָה ⁷¹מַחְמַת הָעֲנִי וְהַיִּסּוּרִין, ⁷²יִדְאָג יוֹתֵר.

ביאורים

של רבי יהושע בן לוי. 66. לבקש רחמים וכו'. כלומר, כטענה וכתביעה על שלא הגן כראוי בזכויותיו ובתפילתו על סביבתו. כי הצדיק נתבע על שלא הגן בתפילתו על בני דורו. והוא ענין כהן גדול, שאמרו עליו (מכות יא.) [בהשיבם על השאלה: מה אשמת הכהנים הגדולים שבמותם תלה הכתוב (במדבר לה, כה) את שובו של הרוצח-בשגגה מעיר-המקלט? והשיבו]: "שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו". (מס"י סוף פי"ט). 67. שבשכילי בא הרעב. על ששאול לא נספד כהלכה. 68. מזל טוב. שמצליח בכל עניניו בעולם הזה. 69. את העולם הבא. את שכרו לעולם הבא. 70. והקרן קיימת לו לעוה"ב. כלומר, שיסורים אלו הם רק פירות העונש (ואין הם מנכים לו מיסוריו בעוה"ב, אלא) וקרן העונש קיימת לו לעוה"ב. וכן איתא בתוספתא פאה (א, ב): אלו הדברים הנפרעין מן האדם בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב, על ע"ז וכו'. 71. מחמת העוני והיסורין. כלומר, שהיסורים והעניות גורמים לו לביטול תורה. 72. ידאג יוטר. כי אז אין הם יסורים של אהבה (עיין ברכות ה.), והם עדות ודאית על עוונותיו (עלי אורח). עוד יש לפרש, שידאג שמא הוא מאותם הנאמר עליהם (אבות ד, ט): כל המבטל את התורה מעושר [-שמחמת רוב ממונו וטרדת עושרו ועסקיו אינו עוסק כלל בתורה, ובשעתו הפנויה בטל מן התורה ועוסק במאכל ומשתה ושאר תענוגות], סופו לבטלה מעוני [-יענישנו הקב"ה ויביא עליו עוני, ויצטרך לבטל את התורה מסיבת העוני, כי יטרח בפרנסתו ולא ימצאנה, ולא יוכל ללמוד גם אם ירצה, ונמצא יוצא מן העולם בלי תורה].

הלכה

פרטים בדיני הכיבוד

- א. כתב בספר דרך שיחה בשם מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל: כשאביו חפץ בסנדקאות בברית שעורך בנו לבן הנולד לו, והבן רוצה לכבד אדם גדול בסנדקאות, אם האב שומר תורה ומצוות, כיבוד אב קודם.
- ב. הגיע אורח אל אביו, והאב היה ישן, והבן יודע בבירור שאם האורח ילך בלי להתראות עם אביו, יהיה לאב עגמת נפש, מותר להעיר את האב (שם).
- ג. כתב השולחן ערוך (סעיף יב): אם אמר לו אביו: השקני מים, ויש לפניו מצוה עוברת כגון קבורת המת או לוויה, אם אפשר למצוה שתעשה על ידי אחרים, יעסוק בכבוד אביו. ואם אין שם אחרים שיעסקו במצוה, יעסוק הוא במצוה ויניח כבוד אביו, מפני שהוא ואביו חייבים לקיים את המצוה.
- ד. אף אם אין שם אדם אחר שיעסוק במצוה, אבל אין זו מצוה עוברת, כי יוכל לעשותה לאחר מכן, יעסוק בכבוד אביו, ואחר כך יעסוק במצוה (רמ"א שם).
- במה דברים אמורים? כשעדיין לא התחיל במצוה. אבל אם כבר התחיל לעסוק במצוה, אף שיש אחרים שיעסקו בה במקומו, יגמור אותה מצוה. כיון שעתה הוא פטור מכיבוד אב, שעוסק במצוה - פטור מן המצוה (רמ"א שם).
- ה. כתב החתם סופר (פרשת תולדות) בשם רבו רבי נתן אדלר: רשאי אדם לדבר עם אביו בלשון נוכח כגון: 'אתה' וכדו', ואין בכך משום פחיתות כבוד מפני שמראה על קירבה. ובערוך השולחן (סימן רמב סעיף לח) כתב: שכמו כן לא ידבר עם אביו בלשון רבים (כגון: 'אתם' וכדו') שאין זה אלא מן המתמיהים, וכן המנהג פשוט בכל המדינות.

חידוד ועיון

1. ספק בביכורים

שנינו במשנה (ביכורים פ"א מ"ו) "הקונה שני אילנות בתוך של חברו מביא [-ביכורים] ואינו קורא", ומבואר בגמרא (עי' ב"ב פא. ועוד) הטעם משום שיש ספק אם הקונה קנה את הקרקע שתחתיו, וממילא איכא ספק אם יכול לומר "האדמה אשר נתת לי", או לא.

וצ"ע, מדוע כלל צריך להביא, והלא מבואר בב"מ ו: בסוגיא דתקפו כהן, שאדם שנולד לו ספק בכור, אינו צריך לתתו לכהן. וטעם הדבר הוא, מאחר והוא 'מוחזק' ו'מרא קמא', והכהן הוא מוציא והמע"ה, וע"כ דיינינן ליה כוודאי של המוחזק. ואם כן ה"ה בביכורים מאחר שלבעל הקרקע יש דין מרא קמא, הרי הקרקע ממש כשלו בודאי, ומדוע הקונה צריך להביא ביכורים.

יא. יניח או יחלוקו

בגמרא (בבא מציעא כ"ח.) מבואר איתא "סימנים וסימנים יניח". כלומר, שאם מצא אבידה ושני אנשים מביאים סימנים, יניח ולא יחזיר לאף אחד מהם. וצ"ע, שבמשנה בבבא בתרא (כ"ג:) איתא שאם מצא גוזל בין שני שובכין הולכים אחרי הקרוב, ואם קרוב לשניהם בשוה - יחלוקו. וא"כ קשה מדוע בסימנים אמרינן 'יניח', ובאבידה אמרינן 'יחלוקו' ומ"ש.

זמני
היום

הנץ החמה	ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:00	6:01	5:59	5:57	6:00	6:03
סזק"ש מג"א	8:32	8:33	8:31	8:32	8:35
סזק"ש גר"א	9:22	9:23	9:20	9:22	9:25
סזת"פ מג"א	9:56	9:57	9:56	9:56	9:59
סזת"פ גר"א	10:29	10:31	10:30	10:27	10:32
שקיעה	7:34	7:31	7:32	7:30	7:31
הדלקת נרות	6:54	7:09	7:02	7:00	7:01

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

אם הוא חכם בתורה - ⁷³שָׁמָא לֹא יִהְיוּ מַעֲשָׂיו לְפִי חֲכָמָתוֹ; וְאִם אֵינוֹ חָכֵם, ⁷⁴יִדָּאג עַל זֶה כִּי אֵינוֹ יָכוֹל ⁷⁵לְהַעֲמִיק בְּשִׁרְשׁ הַחֲסִידוּת. וְאִם מְכַבְּדִים אוֹתוֹ, יִזְהַר שֶׁלֹּא יִשְׁמַח בְּכַבּוֹד הַהוּא, אֲךָ יִדָּאג שָׁמָא בְּאוֹתוֹ כְּבוֹד ⁷⁶יִקְבַּל שְׂכָרוֹ. וְאִם הוּא חָכֵם וְנִבְּזָה בְּעֵינֵי הָעוֹלָם, יִשְׁמַח ⁷⁷בָּזָה, אֲךָ יִדָּאג שְׂמִתּוֹךְ שֶׁהוּא מְבַזָּה אֵין הָעוֹלָם מְקַבְּלִים ⁷⁸תּוֹכְחוֹתָיו.

עוֹד טוֹבוֹת הַדָּאגוֹת וְהַאֲנָחוֹת, כְּדֹאִיתָא בְּתֵנָּא דְּבִי אֱלִיהוֹ (פרק ו): כָּל חָכֵם וְחָכֵם מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁישׁ לוֹ דְּבָרֵי-תוֹרָה

ביאורים

⁷³ שָׁמָא לֹא יִהְיוּ מַעֲשָׂיו לְפִי חֲכָמָתוֹ. (כ"ה הגי' בכת"י). ונמצא מחלל שם שמים, וכמו שביאר ה'מסילת ישרים' (פי"א): והענין, שכל אדם לפי מדרגתו ולפי מה שהוא נחשב בעיני הדור, צריך שיתבונן בלתי עשות דבר בלתי הגון (-שאינו מתאים וראוי) לאיש כמותו, כי כפי רבות חשיבותו וחכמתו - כן ראוי שירבה זהירותו בדברי העבודה ודקדוקו בה, ואם אינו עושה כן, הרי שם-שמים מתחלל בו, ח"ו, כי כבוד התורה הוא - שמי שמרבה הלמוד בה ירבה כמו-כן ביושר ובתיקון המדות, וכל מה שיחסר מזה למי שמרבה בלימוד, גורם בזיון ללימוד עצמו, וזה ח"ו חילול לשמו יתברך, שנתן לנו את תורתו הקדושה וצונו לעסוק בה, להשיג על ידה שלמותנו (-והלומד תורה ונוהג שלא כשורה, שמידותיו ומעשיו מקולקלים, הוא מכחיש בכך את סגולת-התורה להשיג על ידה מעלה ושלמות). ⁷⁴ יִדָּאג עַל זֶה. על כך שלא למד תורה ולא החכים. ⁷⁵ לְהַעֲמִיק בְּשִׁרְשׁ הַחֲסִידוּת. שכל מטרתו היא לעשות נחת-רוח ליוצרו, והיא השלימות בעבודת ה'. ובאבות (ב, ה) אמרו: "לא עם הארץ חסיד". ⁷⁶ יִקְבַּל שְׂכָרוֹ. שמנכים לו בזה משכרו לעוה"ב, כי הכבוד הוא ממני התענוגים הרוחניים. ⁷⁷ בָּזָה. בכך שלא מכבדים אותו. ⁷⁸ תּוֹכְחוֹתָיו. ויחסרו לו הזכויות העצומות והשכר הרב של מזכי הרבים.

ארחות

שער הדאגה

צדיקים

⁷⁹ לַאֲמַתּוֹ, וּמִתְאַנֵּחַ עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְעַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁנֵת־מֵעַט, וּמִחֲמֹד וּמִצִּפָּה עַל כְּבוֹד יְרוּשָׁלַיִם וְעַל בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וְעַל הַיְשׁוּעָה שֶׁתִּצְמִית בְּקִרְבּוֹ ⁸⁰ וְעַל כְּנוּס גְּלִיּוֹת - הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא מְשַׁרְה בְּקִרְבּוֹ רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ. לָכֵן יֵדָאג וַיִּכְבֶּה עַל חֲתוּרָה שְׁנֵשֶׁת־כַּחַח, וַיִּאָּנַח עַל יִרְאֵי הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר נִמְאָסוּ, וַיִּתְמַרְמַר עַל מַעֲוֵי חֲסִידוֹת וְעַל יִשְׂרָאֵל עִם ה' אֲשֶׁר נִדְרָסִים ⁸¹ בְּרַגְלָא, ⁸² וַיַּעֲלֶה יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמֻחָתוֹ, וַיִּזְכֶּה לְרֹאוֹת בְּשִׂמְחָתָהּ, בְּדִבְתִּיב: "שִׁישׁוּ אֶתְּהָ מִשׁוֹשׁ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ" (ישעיה סו, י).

הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא בְּרַב רַחֲמָיו יִזְכֶּנּוּ לְהִיּוֹת מִן הָרֹאִים בְּכַבְדָּהּ שֶׁל צִיּוֹן, בְּדִבְתִּיב: "כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן" (שם נב, ח), וְאֹמַר: "וַיִּגְלֶה כְּבוֹד ה' וַיֵּרָאוּ כָּל בְּשָׂר יַחֲדוּ כִּי פִי ה' דִּבֶּר" (שם מ, ה).

ביאורים

79. לַאֲמַתּוֹ. שזכה לקנינה של התורה באמת; כלומר, שהושפע ממנה בפנימיותו.
80. וְעַל כְּנוּס גְּלִיּוֹת. נדחי ישראל יקבץ ה' מכל ארצות גלותם לארץ ישראל.
81. בְּרַגְלָא. העכו"ם. ⁸². וַיַּעֲלֶה יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמֻחָתוֹ. יעלה את ירושלים החורבה בראש כל שמחה. כלומר, בכל שמחה יעשה לה זכרון לבל ישכחה בעת תוקף השמחה. ⁸³. שִׁישׁוּ וְגו'. שמחו עימה שמחה רבה - כל המתאבלים עליה. ומכאן אמרו חכמים: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה (-של ירושלים לעתיד לבוא), ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה".

פרשת שבוע

שבת קודש פרשת ואתחנן

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רֵב לָךְ אֶל תּוֹסֵף דָּבָר אֵלַי עוֹד בְּדָבָר הַזֶּה (ג, כו)

מוזבא בספר אילנא דחיי: בימי הגאון בעל מגלה עמוקות בא לעירו בחור פלאי שהיה צדיק נסתר ומחמט מעשה שהיה הוכרח לעזוב את העיר, כשבא להיפרד מהמגלה עמוקות ביקש להיפרד ממנו בדבר הלכה למען יזכרו, ועל כן ביקשו לומר לו ביאור חדש על פרשת ואתחנן שעדיין לא נמצא בספרים [כי ידוע שבעל "המגלה עמוקות" כתב ספר ובו רנ"ב פירושים על "ואתחנן"]. נעתר אותו בחור פלאי ואמר לו כי יאמר לפניו ביאור שעדיין לא נמצא בספרים:

כידוע יש ארבע חיות הקודש הנושאות את המרכבה, וכסא הכבוד שיש לו ארבע רגלים. ואמרו חז"ל כי "האבות הן הן המרכבה" (ב"ר פב, ו), והרי האבות הם רק שלושה, לכן חפץ משה רבינו להיכנס לארץ ישראל כדי שיוכל על ידי קדושת ארץ ישראל להיות הרגל הרביעית שבמרכבה.

ועל כך אמר לו הקב"ה: "אַל תוֹסֵף דָּבָר אֵלַי עוֹד בְּדָבָר הַזֶּה", כי כבר הכינותי את דוד עבדי להיות הרגל הרביעית שבמרכבה (זוה"ק דברים רסב, ב).

ורמז לו זאת במלה "בְּדָבָר" - ראשי תיבות "בן דוד ברגל רביעי".

כאן סיים דבריו, ופרח לו איש האמת.

...

ומוזבא בספר שמי ושם אבותי: בדברי משה רבינו - "אַתָּה הַחֲלוּת לְהָרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת יְדֹת הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וְכִגְבוּרֹתֶךָ" - יש רמז לכך שביקש להיות רגל רביעי במרכבה: "אַתָּה גְּדֻלָּתְךָ" - כנגד אברהם אבינו, שהיה מפרסם שם אחדותו יתברך בעולם. "וְאֶת יְדֹת הַחֲזָקָה" - כנגד יצחק אבינו, מידת הגבורה. "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וְכִגְבוּרֹתֶךָ" - כנגד יעקב אבינו, שיש בו שיתוף של שתי המידות של אברהם ויצחק: "כְּמַעֲשֵׂיךָ" - רמז לאברהם שנאמר בו עשה - "וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחַרְךָ", "וְכִגְבוּרֹתֶךָ" - רמז ליצחק וכן"ל.

ועוד רמז בדברי משה: "אֶעֱבֹרָה" - אותיות "ארבעה", דהיינו רגל רביעי.

חידוד ועיון

יב. דיני הקנינים

האחרונים האריכו לדון (עי' מחנה אפרים משיכה ב', ועוד רבים) האם קנין דרבנן מועיל לדאורייתא [נפק"מ כגון אם קנין דרבנן באתרוג מועיל ל"לכם" ביו"ט ראשון, ועוד הרבה נפק"מ].

ויל"ע, האם הדברים סותרים את דברי החזו"א (ח"מ סי' כב) המפורסמים בשם אביו, שכל עיקר ענין הקניינים הוא 'גמירות דעת' לקנות, ואם יש גמירות דעת גם ללא הקנין, יקנה. ולכא' אם כן הרי פשיטא שקנין מדרבנן יועיל לדאורייתא, שהרי עושה קנין מדרבנן ואיכא גמירות דעת.

יג. מודים על הטוב

במשנה בברכות (לג) איתא "האומר על הטוב יזכר שמך משתקים אותו", וזהו משום שנראה שמודה רק על הטובות, כמבואר בגמרא. וצ"ע, שהרי אומרים בכל יום בתפילה "על נפלאותיך וטובותיך" וכו', וכן כה"ג הרבה. הרי שמודים רק על הטובות.

חידות מתוך הסיפור לצעירים

7. מי עוד נבלע בארץ חול' מקורח ובניו?

8. היכן אופכר שבני ישראל בהיותם באזורים פסקו בראש השנה אלעבוד עבודת כפיים בדודים שהיו עושים בהם את הטיט?

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:01	6:02	6:00	5:57	6:01	הנץ החמה
8:32	8:33	8:31	8:29	8:35	סזק"ש מג"א
9:22	9:23	9:22	9:20	9:25	סזק"ש גר"א
9:56	9:57	9:56	9:54	9:59	סזת"פ מג"א
10:29	10:31	10:30	10:28	10:32	סזת"פ גר"א
7:33	7:30	7:31	7:29	7:30	שקיעה
8:08	8:10	8:11	8:09	8:10	צאת השבת
8:46	8:43	8:44	8:42	8:43	לר"ת

שער השמחה

השמחה. המדה הזאת באה לאדם מחמת רב שלוה בלבו וכלי פגע רע. ואדם המשיג תאוותו, ולא יאדע לו דבר המעצב אותו, בזה יהיה שמח תדיר, ויאירו פניו, וזיוו מבהיק, וגופו בריא, ואין זקנה ממחרת לבוא עליו, כמו שנאמר: "לב שמח ייטיב גהה" (משלי יז, כב). ומן השמחה יבוא שחוק לאדם, ואין ראוי לאיש משכיל להרבות בשחוק, כי עם השחוק משתתף דעת קלה, כמו שנאמר: "כי כקול הסירים תחת הסיר, כן שחוק הכסיל" (קהלת ז, ו). וכבר נאמר: "מאותות השוטה - ששחוק במקום שאין ראוי בו השחוק. ואין ראוי למי שיש לו מוסר

ביאורים

1. בלי פגע. בלי מאורעות רעים. 2. זיוו מבהיק. תואר פניו מאיר. 3. ואין זקנה ממהרת לבוא עליו. אין סימני הזקנה מקדימים לבוא אצלו, אלא נשאר עם כוחות רעניים. 4. לב שמח וגו'. כשהאדם שמח בחלקו פניו מאירין (רש"י). 5. להרבות בשחוק. "שאין דעת שחוק מיושבת" (רש"י, שבת ל: ד"ה שחוק). 6. דעת קלה. בריבוי השחוק מעורב קלות דעת (-ליצנות) וחוסר רצינות. 7. כי כקול וגו'. כמו קול תבערת קוצים שתחת הסיר ישמיעו קול קשקוש יקשקשו בסיר, ולא יבוא בסדר מיושר כדרך שבא מכלי הניגון. כן הוא שחוק שמחת השיר מהכסיל, כי לא יבוא בסדר מיושר כדרך השיר, אבל יערב בו דברי קלות ראש (מצודת דוד). 8. מאותות. מסימני. 9. שאין ראוי. שאין מתאים. 10. מוסר. תורה - המישרת אורחות אדם (רש"י, שבת לב: ד"ה לשוא)

ארחות

שער השמחה

צדיקים

לְהַתְנַהֵּג בְּשִׁחוּק ¹¹ בְּמוֹשְׁבוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: מִי שֶׁרַב שִׁחוּקוֹ - ¹² מִתְמַעֵט מוֹרָאוֹ, כִּי בְּשִׁעַת הַשִּׁחוּק אֵין יָכוֹל לְחַשֵּׁב שׁוֹם יִרְאֵת שָׁמַיִם עָלָיו. לִכֵּן ¹³ יִיפֹר אָדָם ¹⁴ אֶת עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁחַק וְשֶׁלֹּא יִקְנֶה לוֹ רַב אוֹ חֶבֶר ¹⁵ מִשְׁחַק, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִשְׁבְּתִי ¹⁶ בְּסוֹד מִשְׁחָקִים וְאֶעֱלֶז" (ירמיה טו, יז), וּכְתִיב: ¹⁷ "בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתֶר" (משלי יד, כג).

ביאורים

11. במושבות ובמעמדות. במקומות שיושבים או עומדים בו בני-אדם. כלומר, במקומות שהרצינות וישוב הדעת ראויים שם כבחברת אנשים ואסיפות עם.
12. מתמעט מוראו. אדם המרבה בשחוק, מתמעטת יראת-שמים שבו. 13. ייפר. בדברי מוסר. 14. את עצמו. בכת"י הגירסא: את בנו. 15. משחק. הנוהג בשחוק ובקלות ראש. 16. בסוד משחקים וגו'. הנביא אומר, מששמעתי את דבר ה' ואת הנבואות שאמר לי לנבא לישראל (על הפורענות שתבוא), חדלתי לשבת עם קבוצת בני אדם ששוחקים ושמחים ולא שמחתי איתם. 17. בכל עצב יהיה מותר. רש"י (ברכות ל:) פירש, שעל כל עצבות שאדם מראה בעצמו יהיה לו יתרון ושכר. וכתב בעץ יוסף, שרש"י דקדק לומר "שמראה את עצמו" עצב ולא שהוא באמת עצב, כי העצבות היא מדה מגונה בעבודת הבורא. אלא רק מראה את עצמו עצב שלא יהיה נראה לאחרים כפופך מעליו עול מלכות שמים.

הלכה

מורא אב ואם

- א. במסכת קידושין (ל, ב) אמרו: נאמר (ויקרא יט, ג): "איש אמו ואביו תיראו", ונאמר (דברים ו, יג): "את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד",
- ב. כתב הערוך השולחן (סימן רמ ס"ח): גדר המורא הוא יראת המעלה שהיא בלב. ולכן בכל דבר שיש בו העדר הכבוד עובר על "איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא יט, ג), וכל שכן כשמבזה אותם בדברים.
- ג. אם היה לאביו מקום המיוחד לו לעמוד שם בסוד זקנים עם חבריו, או מקום מיוחד לו להתפלל, אסור לבן לעמוד שם, ואף שלא בדרך עצה אלא לבדו בלא שום אדם עמו אסור לו, כיון שאביו משתמש במקום זה בעמידה (שו"ע סימן רמ ס"ב ובט"ז שם סק"ב).
- ד. במקום שאביו משתמש בו בקביעות להסב, אסור לבן לישב שם. אבל מותר לו לעמוד באותו מקום, כיון שאין הוא דרך תשמיש אביו (שם ובש"ך סק"א).
- ה. אם צוה לו אביו לעשות דבר שאין לאביו הנאה ממנו, חייב לעשותו, שאם לא יעשהו הריהו מבטל מורא האב שמראה שאינו ירא ממנו (המקנה, קידושין לא, ב). ויש שכתב שחייב לשמוע לאביו אף משום כבוד, אבל אינו עיקר המצוה, שעיקר הכבוד לאביו הוא לעשות לו דברים שיש לו מהם הנאה (ביאור הגר"א סי' רמ ס"ק לו בלשון הרשב"א).
- עד היכן מוראם? היה הבן לבוש חמודות ויושב בראש הקהל, ובאו אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו על ראשו וירקו בפניו, לא יכלים אותם אלא ישתוק ויירא מן מלך מלכי המלכים שציוהו בכך (שו"ע ר"מ ס"ד).

חידוד ועיון

יד. אתרוג ספק ערלה

רעק"א הסתפק את ספקו הנודע (שו"ע סי' רכ"ו ס"א), האם מברכים ברכת אילנות על אילן ערלה, כיון דא"א ליהנות מפריה. וכותב שם "והיכא דהוי ספק (אם הוא ערלה), נראה דיברך ולא מקרי ספק ברכה, כיון דהדין דספק ערלה בחול"ל מותר, אם כן ראוי ליהנות ממנו ומברך שפיר". ומשמע מדבריו דאם הוא ודאי ערלה, אין מברכים.

וצ"ע, מ"ש ממה שכתב המג"א (סי' תרמ"ט סק"כ), דאף דאתרוג של ערלה פסול, מכל מקום ערלת חול"ל כשר שהרי יכול לכתחילה להאכילו לחבירו. כלומר, דדינא הוא דערלת חול"ל - אפי' ודאי - מותר לכתחילה לתת לחבירו שאינו מכיר בהם. ואם כן מהאי טעמא יהא מותר גם לומר על זה ברכת האילנות.

טו. ערלה בברכת האילנות

בשולחן ערוך (סי' רכ"ו סעי' א') כתב "היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח, אומר בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם". ומשמע שמברך על כל אילן המוציא פירות.

וצ"ע, לדעת רעק"א הנ"ל שאין מברכים על ערלה, הרי כל אילן יש לו חזקת ערלה, ומדוע לא חוששים שערלה הוא, ולא שמענו שיש חיוב לברר קודם הברכה אם האילן ערלה או לא. ואם נאמר שיש רוב כנגד [שרוב אילנות אינם ערלה] ורובא וחזקה רובא עדיף, הלא הוא קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה.

זמני
היום

הנץ החמה	ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:01	6:02	6:00	5:58	6:02	6:04
8:33	8:34	8:32	8:29	8:33	8:36
9:22	9:24	9:22	9:20	9:23	9:25
9:56	9:58	9:56	9:54	9:57	9:59
10:30	10:31	10:30	10:28	10:30	10:32
7:32	7:29	7:30	7:28	7:31	7:29
שקיעה					

יום א' ט"ז מנחם אב

ארחות

שער השמחה

צדיקים

הַרְבֵּה רָעוּת יֵשׁ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁחוּק, כְּמוֹ הַשִּׂמְח בְּמִכְשׁוֹל
חֲבֵרוֹ בָּעֵת שֶׁמִּגִּיעַ לוֹ פָּנֵעַ רָע מִפְּנֵי הָעוֹלָם
וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "בְּנֶפֶל אוֹיְבֶךָ אֶל תִּשְׂמַח" (משלי כד, יז).
וְעוֹד יֵשׁ שִׂמְחָה רָעָה מְזֹאת, כְּמוֹ הַשִּׂמְח בְּשִׁחְבָּרוֹ נִכְשֵׁל
בַּעֲבוּרַת הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, אוֹ שִׂמְח בְּמַעֲוִיט וְדִיעָתוֹ. מִשָּׁל,
צָרִיךְ שֶׁתִּכְבֵּן, עֶבֶד הַמִּשְׁרָת לְמֶלֶךְ בְּאַמוּנָה, שֵׁישׁ לוֹ
לְהִצְטַעַר בְּרֹאוֹתוֹ אֲנָשִׁים הַמּוֹרְדִים בְּאֶדְוָנוֹ וְהַמְחַרְפִּים
אוֹתוֹ, וּמַחֲזִיב לְחֻכֵּיהֶם עַל פְּנִיָּהֶם ¹⁸וּלְהוֹדִיעַ נִבְלוּתָם.
אֲכַל בְּהִיּוֹת הָעֶבֶד שִׂמַּח בְּרֹאוֹתוֹ ¹⁹קִלְקוֹל אֶדְוָנוֹ וְחִרְפָּתוֹ -
אֵין זֶה עֶבֶד נְאֻמָּן, רַק חֵבֵר ²⁰לְאִישׁ מִשְׁחִית, וְעוֹזְנוֹ
יִשָּׂא. וְהִנֵּה הַבְּתוּב אוֹמֵר: "רוֹצֵחַ ה' אֶת ²¹יְרֵאִיו" (תהלים קמז,
יא), וּמִי שֶׁשִּׂמַּח בְּמִכְשׁוֹל חֲבֵרוֹ אֵין רְצוֹנוֹ פְּרִצוֹן הַבוֹרָא
יִתְבָּרֵךְ, עַל-כֵּן הַתַּפִּלָּל רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן חֲקִנָּה: אֵל יִכְשְׁלוּ
חֲבֵרֵי ²²בְּרַבֵּר הִלְכָּה ²³וְאַשְׁמַח בָּהֶם, ²⁴וְלֹא אִכְשָׁל

ביאורים

18. ולהודיע נבלותם. לאחרים, כדי שלא ילמדו מהם. 19. קלקול. בכת"י הגירסא: זלזול. 20. לאיש משחית. פסוק הוא במשלי (כח, כד). במסכת ברכות (לה): הוגדר ירבעם בן נבט כ"איש משחית", על השחית (החטיא) את ישראל לאביהם שבשמים, וכאן חידש רבנו, שגם השמח בלבו בראותו זלזול הבורא וחרפתו, נכלל בהגדרת "איש משחית". [אמנם בכת"י ובדפוס ראשון לא נמצא מילים אלו: 'רק חבר לאיש משחית ועונו ישא']. 21. יראי. שרצונם כרצון הבורא. 22. בדבר הלכה. ייעשו מעשה שלא כהוגן. 23. ואשמח בהם. בכשלונם. 24. ולא אכשל. בדבר הלכה

ארחות

שער השמחה

צדיקים

²⁵ וַיִּשְׁמְחוּ בִּי (ברכות כה, ב). וְעַל-כֵּן הִתְפַּלֵּל רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה עַל זֶה, כִּי רָאָה יְשׁוּעָה דְּבַר מְצוּי שְׂאֵחַד שְׂמִיחַ בְּטַעוֹת חֲבֵרֵי כְּדֵי שִׁיחָא הוּא נִיבֶזַח אֶת חֲבֵרֵי וַיְהִי לֹו ²⁶ שֵׁם, וְאָף כִּמְהַ בְּנֵי-אָדָם חֲשׂוֹנִים אֵינָם נִזְהָרִין בָּזָה. לָכֵן כָּל אִישׁ אֲשֶׁר רָצוֹנוֹ ²⁷ רָצוֹן הָאֱלֹהִים יִצְמָעַר עַל שְׂאִין נַעֲשֶׂה רָצוֹן הַשֵּׁם.

ביאורים

ואעשה מעשה שלא כהוגן. ²⁵ ויִשְׁמְחוּ בִּי. חברי על כשלוני. ושתי רעות יש בזה: עצם הכשלון שיטעה בדבר הלכה, ועוד, שיחטאו חבריו בשמחה לאידו וייענשו, ונמצא שגורם לחבריו להענש (רש"י, לפי ביאור תוספות יו"ט ברכות פ"ד מ"ב). ²⁶ שֵׁם. שם טוב בעיני הבריות. ²⁷ רָצוֹן. בכת"י הגירסא: כרצון.

הלכה

איסור לסתור דברי אביו

- א. לא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו כשחולק אביו עם חכם אחר, לומר צודקים דברי פלוני החכם (רמ"ה קידושין לא, ב בדעת רש"י). ואף אסור להכריע כדברי אביו נגד מי שחולק עמו, כיון שמראה ששווה לאביו להכריע כדעתו (שו"ע סי' ר"מ ס"ב).
- ב. כל זה שאמרנו הוא רק בפניו, אבל שלא בפניו מותר להכריע כדבריו, ואף לסתורם מותר, שהרי מצינו חכמים שחולקים על אביהם ורבים (ביאור הגר"א אות ג). ויש שכתב שאף שלא בפניו אסור לסתור את דבריו אלא רק להכריע כאביו (ש"ך שם סק"ב).
- ג. בדרך משא ומתן להקשות ולתרץ על דברי אביו מותר אף בפניו, שכן היא דרכה של תורה ואין זה חסרון מורא (פתחי תשובה שם אות א; חזו"א הלכות כיבוד או"א אות א). וישא ויתן עמו עד שיודו זה לזה, ואם הבן נשאר בדעתו שאין הדין כמו שאומר אביו, יחזיק זה בליבו ולא יאמר לו מפורש: "אין נראה לי כדברך" (ערוך השולחן סעיף יב).
- ד. עוד כתב הערוך השולחן (שם): גם במילי דעלמא אסור לו להכריע את דבריו. עוד כתב: אם אמר לו אביו: "רצוני לשמוע דעתך איך היא", צריך לומר לו דעתו, אף אם היא שונה מדעת אביו, ואין בזה משום עובר על מוראו.
- ה. אסור להוכיח את אביו, או להעיר לו כשרואה בטעות בדבר הלכה או במעשה, אלא אומר לו בלשון שאלה: אבא כך כתוב בתורה? כאילו הוא שואל אותו את הדין, ולא כמזהירו, והוא יבין מעצמו ולא יתבייש (שו"ע סעיף יא).

חידוד ועיון

טז. תקיעת שופר

בשו"ע (סי' תרמ"ט סעי' א') פסק דלולב הגזול פסול. ומאידך, גבי שופר כתב השו"ע (סי' תקפ"ו ס"ב) שהתוקע בשופר גזול יצא ידי חובה - אף לפני יאוש ושינוי. וביאר המשנה ברורה שם דלא דמי ללולב, לפי שמצות השופר היא השמיעה, ולא החפצא של השופר.

וצ"ע, אם כן מדוע פסק במשנ"ב (סי' תקפ"ה סק"ד) שאם בירך על השופר ונפסל והביאו לו שופר אחר קודם שתקע, צריך לברך שוב, והלא המצוה היא השמיעה [תדע, דהמדליק נר לבדיקת חמץ ואחר הברכה נפל הנר, והביאו לו אחר, פשיטא שאינו מברך].

יז. הרחקת הנזק

איתא בגמרא (ב"ק נז.) שאם אדם הניח גחלת על בגד חברו ונשרף, חייב, אף שהיה לניזק אפשרות להוריד מעליו. וביאר רש"י "חייב - דהא דלא סלקה, סבר אתבעיניה ליה בדינא ויפרע לי". הרי שאם מזיק הזיק, הניזוק אינו חייב לסלק מעצמו את ההיזק אף שבידו לסלקו, והמזיק חייב לשלם.

וצ"ע, דמאיך מציינו בשור שהרג שור אחר דמבואר בגמ' (שם י.), שהבעלים [-הניזק] מטפלים בנבילה, וגם את הפחת של הנבילה, הניזק מפסיד. והטעם הוא משום שיכל למכור את הנבילה. הרי שעל הניזק לעשות דברים שלא ינזק, ומ"ש.

חידות מתוך הסיפור לעצירים

9. האם שבת היא זכר למעשה בראשית או זכר ליציאת מצרים?

זמני
היום

ירושלים	בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:02	6:03	6:01	5:59	6:02	6:05
8:33	8:34	8:32	8:30	8:33	8:36
9:22	9:24	9:23	9:20	9:23	9:25
9:57	9:58	9:56	9:54	9:57	9:59
10:30	10:31	10:30	10:28	10:30	10:32
7:31	7:28	7:29	7:27	7:30	7:28
הנץ החמה					
סזק"ש מג"א					
סזק"ש גר"א					
סזק"פ מג"א					
סזק"פ גר"א					
שקיעה					

ארחות

שער השמחה

צדיקים

וּאֶפְלוּ עַל שִׁנְאָו יִתְפַּלֵּל אָדָם שִׁיעֲבֹד לְבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, וַיִּכְנֹן בְּתַפְלָתוֹ בְּבִרְכַּת "אֵתָהּ חוֹנֵן" וּבְבִרְכַּת "הַשִּׁיבֵנוּ" וּבְבִרְכַּת "סֶלַח לָנוּ"²⁸ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אוֹהֲבֵיו וְשׂוֹנְאָיו, וְכֵן בְּכָל הַבִּרְכוֹת, כִּי אֵיךְ יִתְכַּן שִׁיתְפַּלֵּל "רוֹפֵא חוֹלֵי" וְשֹׂאֵר הַבִּרְכוֹת וְהוּא לֹא חָפִין שֶׁחִבְרוּ יִתְרַפֵּא אוֹ יִתְחַבֵּם! וְעָבֹר²⁹ שְׂזָה חֵיצֵר הוּא רִגִּיל מְאֹד בְּלִבְבוֹת בְּנֵי-אָדָם וְאֵין מְרַגֵּשׁ בְּעֵינָיו הֵזֶה, לָכֵן נִכְתָּב לְחֻזְהִיר יִרְאֵי-הַשֵּׁם לְהִכִּין לָבֶם לְאַלְקִים בְּכוֹנֶה שְׁלֵמָה אֲמִתִּית לְשִׁפְךְ נַפְשָׁם נִכַּח פְּנֵי הַשֵּׁם עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אוֹהֲבֵיו וְשׂוֹנְאָיו, וּבְזָה יָקִים "וְאֶחָבֶת לְרַעְךָ³⁰ בְּמוֹךְ" (ויקרא יט, יח),³¹ וְיִמָּהֵר יָדָיו יִסִּיף אֶמְצִי (איוב יז, ט).

יִישׁ עוֹד שֶׁמָּחָה וְשֶׁחוּק רַע מְאֹד, כְּגוֹן מִי³² שֶׁשִּׁמְשַׁחַק בְּמִי

ביאורים

28. **על כל ישראל.** וכדברי אב"י (ברכות ל): "לעולם לישתף איניש נפשיה בהדי ציבורא" [-יכלול אדם עצמו יחד עם הציבור], ויתפלל בלשון רבים, שמתוך כך תפילתו נשמעת (רש"י). 29. **שזה היצר.** לחשוב רק על טובת עצמו, ולשמוח בטעות חבירו. 30. **כמוך.** 'למוך' - בלי שום הפרש, 'כמוך' - בלי חלוקים, בלי תחבולות ומזימות, כמוך ממשי! (מס"י, פ"א). 31. **וטהר ידי וגו'.** מי שהוא טהור ידיים מגול ועושק הלא יוסיף אומץ בראותו רוע הסדור הנופל בקנייני עולם-הזה ובהצלחתו כי מעתה מאד ימאס בו וישם תקוות בהצלחת הנפש ויחדל כפו מעושק (מצודת דוד). הביא מקרא זה כדוגמא, שכן גם בעניינו נאמר, שהירא את השם יתחזק ויוסיף אומץ בענין תפלתו להזהר לכוון גם על הצלחת כל ישראל ולא רק על עצמו. 32. **שמשחק.** צוחק ומזלזל.

שְׁזָחִיר בַּעֲבוּרֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַמְקִימִם מִצְוֹתָיו. וַיֵּשׁ בְּזֶה אַרְבַּע
רָעוֹת: הָאֶחָת - ³³שֶׁהוּא מַחְשִׁיךְ נַפְשׁוֹ מֵאֹר הַמִּצְוֹת, כִּשְׁהוּא
מוֹאֵם וּמְשַׁחֵק בַּמְקִימֵי הַמִּצְוֹת אֲזִי יִתְנַנּוּ הַמִּצְוֹת בְּעֵינָיו.
הַשְּׁנִיָּה - כִּי אוֹלֵי מִתּוֹךְ הַשְּׁחוֹק ³⁴יִמְנַע הַצַּדִּיק מִצְדִּיקוֹתָיו, כִּי
לֹא יוּכַל לִסְבֹּל הַשְּׁחוֹק. הַשְּׁלִישִׁית - כִּי אֲנָשִׁים רַבִּים ³⁵אֲשֶׁר
לֹא נָסוּ לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה
מִפְּנֵי הַשְּׁחוֹק, ³⁶וַיֵּלְכוּ בַּחֲשֹׁךְ כָּל יְמֵיהֶם, וְנִמְצָא שֶׁזֶה הַמְשַׁחֵק
לֹא דִי שֶׁמוֹנֵעַ מִחֲבָרוֹ רַב טוֹב ³⁷הַצֶּפֶן לַצַּדִּיקִים, אֶלָּא שֶׁמוֹרִיד
אוֹתוֹ לִשְׂאוֹל תַּחֲתִית. וְהֵנָּה הַמְשַׁחֵק הַזֶּה בְּכָלל עֲנֵשׁ
³⁸הַמַּחֲטִיא אֶת הָרַבִּים. הָרַבִּיעִית - שֶׁדוֹמָה לְלִסְטִים שֶׁעוֹמְדִים
עַל פְּרֶשֶׁת דְּרָכִים ³⁹וְקוֹצֵצִין רִגְלֵי הַמְּבִיאִים דוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, הֲלֹא
זֶה שׁוֹנְאֵי וְאוֹיְבֵי שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְרָעוֹתָיו רַבָּה מְאֹד.

ביאורים

33. שהוא מחשיך נפשו מאור המצוות. גורם נזק לנשמתו שגם כשמקיים את המצוות אין נמשכת הארת המצוות לנשמתו, מאחר ונפשו לא מעריכה את המצוות ממילא לא תהנה מאורם. 34. ימנע הצדיק מצדקותיו. ונמצא זה השוחק מונעו מקיים מצוות. 35. אשר לא נסו. כלומר, בני-אדם הרחוקים משמירת תומ"צ ועדיין לא חזרו בתשובה ולא ניסו ללכת... 36. יילכו בחושך. ימשיכו ללכת בחושך, כנאמר במשלי (ה, יט): "דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו", ופירש במצודת דוד: "כאפילה, כהולכים בדרך חשיכה ולא ידעו במה יוכלו להכשל להיות נשמר ממנו, רצונו לומר, שוגים בדעתם ותועים מדרך האמת ואינם יודעים ממה להזהר". 37. הצפן. השמור לצדיקים לעולם הבא. 38. המחטיא את הרבים. ועונשו שיורד לגיהנם ומדון שם לדורי דורות (ו"ה יז). 39. וקוצצין רגלי המביאים דורון למלך. ומטרתו כדי שלא יוכלו להביא את המתנה למלך.

הלכה

כיבוד אב ואם מִשְׁלַּל האב או משל הבן?

א. כתב השולחן ערוך (רמ, ה): כל החיובים שחייב הבן בכבוד האב להאכילו ולהשקותו, להלבישו ולכסותו, הכל הוא משל האב. ואינו מחוייב להוציא משלו.

במה דברים אמורים? כשיש ממון לאב. אבל אם אין ממון לאב, ויש ממון לבן, כופים אותו, וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול.

ב. זה שהבן חייב לתת לאביו כשאינו לאב, הוא מתורת צדקה. ולכן אינו חייב לספק לאביו את כל המזונות שצריכים לו, אלא צריך לתת כמה שחייב ואמזוהו לתת לצדקה לפי ממונו, דהיינו מעשר. וכל זה מעיקר הדין. אבל אמרו חכמים (קידושין לב, א): "תבא מוארה למי שמאכיל אביו ואמו מעשר עני", אלא האופן הראוי הוא לזונם כל צרכם משלו. וכל זה, כאשר ידו משגת לתת יותר ממה שצריך לתת לצדקה. אבל אם אין ידו משגת לתת יותר מכדי המעשר, זן בו אביו ואמו ואין בזה דופי (דמ"א ס"ה).

ג. כתב הבית יוסף, שביותר מכדי מעשר שחייב לתת לצדקה, אין לנו כוח לכופ את הבן לזון אביו, אבל מצוה יש לבן אם זן את אביו.

ד. הדרכי משה (אות א) כתב בדעת הר"ף והטור, שחיוב הבן לזון אביו, כשאינו לאב ויש לבן, אינו מדין צדקה, ועל כן צריך לתת לו כדי פרנסתו אף אם הוא הרבה יותר ממה שמחוייב לתת לצדקה. אבל אינו צריך לתת כל כך עד שיהיה הוא צריך לחזור על הפתחים.

חידוד ועיון

יח. מצוות לאו ליהנות ניתנו

פסק השו"ע (סי' תקפ"ו סעי' ה') שהנודר הנאה משופר, אם תקע בו אחר והמודר שמע - יצא ידי חובה, ומבואר הטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו ולא חשיב הנאה.

וצ"ע, הן אמנם המצוה עצמה היא לא הנאה, אך ודאי שאם יקבל שכר בעולם הזה על כך שמקיים את המצוה, פשוט דהוי הנאה, ואם כן מאי גרע השכר בעולם הבא שיקבל שהוא לאין ערוך מהשכר בעולם הזה, ומדוע אין זו הנאה.

יט. לא תעשון כן

בגמרא (שבת קכ:) איתא, הרי שהיה שם ה' כתוב לו על בשרו הרי זה לא ירחוץ, רבי יוסי אומר, לעולם יורד וטובל כדרכו, ובלבד שלא ישפוף, דאמר קרא "ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם", עשייה הוא דאסור, גרמא שרי.

וצ"ע, מדוע זה נחשב גרמא, ומ"ש מהא דאיתא בסנהדרין (עו:) שאדם הכובש את חבריו ולא נותן לצאת מהמים, הרי זה רוצח גמור ולא גרמא.

כ. דבר שאינו מתכוון

פסק השו"ע (שו"ע או"ח סי' של"ז ס"א) כרבי שמעון שדבר שאינו מתכוין בשבת - אם אין זה פסיק רישיה - מותר לכתחילה. ובאמת הוא לאו דווקא בשבת אלא בכל התורה כולה [עי' תוס' כתובות ו.].

וצ"ע, א"כ מדוע רוצח בשגגה גולה, והלא עשה מעשה שלכאורה מותר לכתחילה, שהרי לפעמים אין זה פסיק רישיה שימות.

זמני
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:03	6:02	6:00	6:03	6:06
8:33	8:34	8:30	8:34	8:36
9:23	9:24	9:21	9:23	9:25
9:57	9:58	9:54	9:57	10:00
10:30	10:31	10:28	10:30	10:32
7:30	7:27	7:26	7:29	7:27
הנץ החמה				
סזק"ש מג"א				
סזק"ש גר"א				
סזת"פ מג"א				
סזת"פ גר"א				
שקיעה				

ארחות

שער השמחה

צדיקים

וַיֵּשׁ עוֹד שְׂמֵחָה ⁴⁰ מְרָה בְּלַעֲנָה, כְּגוֹן רוֹדְפֵי נַאֲוָה וְגִזְלֵי וּשְׂאֵר עֲבֵרוֹת, וּשְׂמֵחִים בְּהַשִּׁיגָם הַתַּאֲוֹת הָרָעוֹת. וְעַל אֵלוֹ אָמַר: ⁴¹"הַשְּׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רָע, ⁴²יִגְּלוּ בְּתַהֲפֻכוֹת רָע" (משלי ב, יד), וְעַנְשָׁם גָּדוֹל עַד שְׂאוֹל תַּחְתִּית.

וַיֵּשׁ עוֹד שְׂמֵחָה ⁴³מְעַרְבֶּכֶת, ⁴⁴הַמַּעֲלָה עֵשֶׂן לְכָל הַמִּצְוֹת וְהַמְּשַׁבַּחַת יְרֵאת הַשֵּׁם וְתִבְרֵךְ מַלְבוֹת בְּנֵי-אָדָם, כְּגוֹן אֵלוֹ הַמְּשַׁבְּחִים וּשְׂמֵחִים בְּבֵית ⁴⁵הַמִּשְׁתֶּה, וְאַחֲרֵי הַשְּׂמֵחָה הַזֹּאת - ⁴⁶תוֹגָה, כִּי הִרְבָּה קְלָקוּלִים בָּאִים מִתּוֹךְ הַמִּשְׁתֶּה. וּמִי בְּחֻבָּה חָכֵם בְּשִׁלְמוֹהַ בֶּן דָּוִד, אֲשֶׁר אָמַר: ⁴⁷"לְמִי אוֹי, לְמִי אֶבּוֹי, לְמִי מְדִינִים, לְמִי שִׁיחַ, לְמִי פְצָעִים חָנָם, לְמִי

ביאורים

40. מרה בלענה. שמחה שסופה יהיה רע ומר כלענה - מין ירק מר ביותר.
41. השמחים וגו'. כאשר יעשו הרע ישמחו ולא ידאגו כדרך המאמין בהשגחה ושכר ועונש שאף אם בא לידו דבר עבירה בהסתת היצר-הרע מלא הוא דאגה מאימת הדין (מצודת דוד). 42. יגילו וגו'. חוגגים כאשר מתהפך הטוב להיות רע, כפי רוע מחשבתם. 43. מערבכת. שמחת הוללות שהיא ערוב הדעת. 44. המעלה עשן. כלומר, מקלקלת ומזיקה לכל המצוות. 45. המשתה. משתה היין. 46. תוגה. צער.
47. למי אוי וגו'. מי הוא הצועק "אוי" (היא לשון צעקה ויללה, רש"י), ומי זה מילל "אבוי" (היא לשון צעקה בארמית, רש"י סנהדרין ע), למי קטטות ומריבות עם אנשים, מי הוא זה שיש לו צער, מי הוא זה שמלא בפצעים שהכווה חבריו [-דרך השיכור להתקוטט ולפצוע את הבריות, ומתוך כך חוזרים ופוצעים אותם, והם פצעי חיים, כיון שלא פצעם מדעת אלא מתוך שהיה מבולבל מיינו], למי יש עינים אדומות? התשובה לכל השאלות הללו בפסוק שאחרי זה.

ארחות

שער השמחה

צדיקים

חֲבִלֵּי לֵוִי עֵינֵינִי - ⁴⁸לְמַאֲחֲרִים עַל חֵינִי, לְבָאִים לַחֲקֹר מִמֶּסֶד׃
(משלי כג, כט ל). גַּם הִנֵּבִיא אָמַר: ⁴⁹״הוּי מִשְׁכִּימִי בְּבֹקֶר שֶׁבֶר
יִרְדֵּפוּ, ⁵⁰מֵאֲחֲרֵי בִנְשָׁף יוֹן יִדְלִיקֶם״ (ישעיה ה, יא); וְאָמַר:
⁵¹״וְהָיָה כְּנֹר וְנִבֵּל תֵּף וְחֲלִיל יוֹיִן מִשְׁתִּיחֶם, וְאֵת פֶּעַל ה' לֹא
יִבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ״ (שם פסוק יב); וְאָמַר: ⁵²״לֶכֶן גִּלָּה
עָמִי מִבְּלִי דָעַת, ⁵³וְכִבְדּוֹ מִתִּי רָעַב, וְחִמוּנִי צָחָה צָמָא״ (שם
פסוק יג);

ביאורים

48. למאחרים על היין. לשבת זמן רב במשחה היין, ולאלו שחוקרים היכן אפשר למצוא יין טוב שמעורבים בו בשמים. **49. הוּי מִשְׁכִּימִי בְּבֹקֶר.** הנביא מוכיח את אלה המשכימים בבוקר ובמקום ללכת לעבודת הבורא הם מחפשים את היין המשכר לספק את תאוות גופם. **50. מאחרי בנשף.** וגם מאוחר בלילה במקום לעסוק בדברי תורה הם יושבים ומשתכרים ביין המעורר ומדליק אותם לעשות עברות. **51. והיה כנור ונבל.** הם עסוקים בעריכת משחה עם כלי נגינה ומשתכרים ביין, ובתורת ה' אינם מסתכלים ובודאי אינם עוסקים בה, ומתעלמים מכך שה' ברא את העולם ואת כל הנמצא בו ויש תכלית לבריאה לעבוד את ה'. **52. לכן גלה עמי.** ילך לגלות משום שהוא נבער מדעת ולא למד תורה. **53. וכבודו וגו'.** והנכבדים שבעם ימותו ברעב, מדה כנגד מדה על כך שהיו עסוקים בסעודות. והמון העם יהיה צמא וגורנו יהיה נחר, כנגד מה שהיו עסוקים בשתית יין לשכרה.

הלכה

עד היכן כיבוד אב ואם?

- א. כתב השולחן ערוך (סעיף ח): עד היכן כיבוד אב ואם? אפילו נטלו כיס של זהובים שלו והשליכו בפניו לים, לא יכלימם, ולא יצטער בפניהם, ולא יכעס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק. ויש אומרים שאף כדי שלא יצטערו אינו חייב להפסיד מעותיו, ולכן אם האב רוצה לזרוק מעותיו של הבן לים יכול למונעו (רמ"א שם בשם הטור בשם ר"). [ואף לשיטתם, הני מילי לפני שזרק, אבל לאחר מכן אסור לו להכלימו, אבל יוכל לתובעו לדין].
- ב. וכתב הב"ח להסביר מחלוקת זו, שלכולי עלמא אינו חייב להוציא ממון כדי שלא יצערם. ואלו הסוברים שאינו יכול למונעו אביו כשרוצה לזרוק כיסו לים, הוא משום שיוכל אחר כך לתבוע את אביו לדין שישלם לו כיסו. והחולקים על זה ואומרים שיכול למונעו, הוא מכיוון שאף אם יוכל להוציא ממון זה בדין, אינו חייב לטרוח לעמוד בדין, ולכן יכול למונעו (ש"ך סקי"א).
- ג. כל זה אמור כשרוצה האב לאבד ממון בנו בידיים, אבל אם רוצה למונעו ממנו ריוח בעלמא, אסור לו לעבור בשביל זה על כבודו (רמ"א בשם הר"ן).
- ד. בן שיש לו דין עם אביו והאב הוא התובע, אף על פי שבכל מקום צריך התובע ללכת אחר הנתבע לעירו, צריך הבן ללכת אחר אביו, ואפילו לעיר אחרת, מפני שזהו כבודו של אביו. אבל חייב האב לשלם לבן הוצאות הדרך שנגרמו לו, כיון שאינו חייב לכבדו משל בן (רמ"א בשם המהרי"ק).
- ה. אם ציוה האב את בנו בלשון צוואה לתת מהירושה, שישאיר לו לאחר מיתתו, לצורך דבר מסוים, יתכן שחייב הבן לקיים את דבריו, ואין כאן פטור של "משל אב ולא משל בן". (שו"ת רעק"א תשובה סח).

חידוד ועיון

כא. קדם וסילקן

איתא בגמ' (ב"ק צ"ח) "אמר רבה, הזורק מטבע של חבירו לים הגדול, פטור, והני מילי דאדייה אדויי, אבל שקליה בידה מיגול גזליה, השבה בעי מיעבד", ע"כ. כלומר שאם קודם שזרק הרים את המטבע ביד, קנאו, ושוב התחייב כבר בגזילה קודם הזריקה.

וצ"ע, מדוע לא אמרו בגמ' חילוק זה גם בדברי רבה לעיל שם (כו) "אמר רבה זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים או כסתות, ובא אחר וסלקן, פטור". ומדוע לא נאמר שאם קודם הזריקה זכה בזה, חייב על הזריקה, שהרי התחייב בזה.

כב. ברכת שהחיינו והטוב והמטיב

הדין הוא שהיורש ירושה, אם הוא יורש יחידי - מברך "שהחיינו", ואם יורש עם אחיו יחד - מברך "הטוב והמטיב", וכן בכל דבר של שותפות הברכה היא הטוב והמטיב, וכגון בלידת בן ועוד כיוצ"ב (עי' שו"ע סי' רכ"ב ס"א, רכ"ג ס"א ועוד). וצ"ע, אם כן מדוע בברכת שהחיינו על פרי חדש - כאשר אוכל יחד עם עוד אדם - אינו מברך הטוב והמטיב, וכן ברואה את חבירו שמברך שהחיינו, לא חילקו בין רואה לבדו לרואה עם עוד אחד ובכל אופן מברך "שהחיינו".

חידות מתוך הסידור לעזרים

10. האם באצוות ראייה ב' רגלים, יש גם דין השתחויה?

11. ה' שומר על ישראל ע"י אידת החסד, האם גם על ידי אידת' לאת'?

זמן
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:03	6:04	6:03	6:04	6:06	הנץ החמה
8:35	8:33	8:31	8:34	8:37	סזק"ש מג"א
9:23	9:24	9:21	9:24	9:26	סזק"ש גר"א
9:57	9:58	9:55	9:58	10:00	סזק"פ מג"א
10:30	10:31	10:28	10:30	10:32	סזק"פ גר"א
7:26	7:27	7:25	7:28	7:26	שקיעה

ארחות

שער השמחה

צדיקים

ואומר: ⁵⁴"לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לכלי חק, ⁵⁵וירד הדרה והמונה ושאונה ועלז בזה" (שם פסוק יד); ונאמר: ⁵⁶"וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו, כהן ונביא שגו בשכר, נבלעו מן היין, תעו מן השכר, שגו בראה, פקו פלילה" (שם כה, ז). ראה מה קלקול בא מן היין. וכתוב: ⁵⁷"לין היין המה שכר, וכל שונה בו ⁵⁸לא יחכם" (משלי כ, א). הנה היין גורם להיות מתלוצץ ולהיות ⁵⁹חומה ובעל דברים, וכל שונה בו לא ירבה חכמה.

כתב רבנו משה ⁶⁰המימוני: ⁶¹הקבויץ על השתיה המושפרת

ביאורים

54. לכן הרחיבה וגו'. מכיון שעסקו בתאות גופם ופתחו פיהם למאכל ולמשתה, השאול - האבדון יפתח ללא גבול וכולם יפלו ויאבדו בו. 55. וירד הדרה וגו'. 'הדרה' - הנכבדים והחשובים שבעם. 'והמונה' - שאר המון העם, 'ושאונה' - אנשי השוק והמסחר שמקיימים רעש ושאון, 'ועלז' - ואנשים שהולכים למשתה היין ועולזים שם, כל אלו יאבדו. 56. וגם אלה וגו'. גם בני יהודה ובנימין בתקופת אחז המלך 'ביין שגו' היין גרם להם לשגות במעשיהם 'ובשכר תעו' שתית השכר גרמה להם לעשות מעשים תועים. 'כהן' שאמור ללמדם תורה ומשפט 'ונביא' שאמור להורות להם את הדרך הישרה שילכו בה 'שגו בשכר' שתית השכר גרמה להם להורות דברי שטות, 'נבלעו מן היין' שתית היין העלימה את שכלם הישר, 'תעו מן השכר שגו בראה' לא קבלו דעת תורה מנביאי אמת 'פקו פלילה' ולא שפטו משפט צדק. 57. ליין היין וגו'. שותה היין נהפך ללץ, והשותה שכר צועק ומשתולל, וכל הלהוט אחר היין דעתו משתבשת. 58. לא יחכם. בכת"י נוסף כאן: ראה מה קלקול הבא מן השכרות, כדכתיב (אצל נח): "וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה" (בראשית ט, כא) ועל זה באו כנענים לעולם. 59. חומה ובעל דברים. צועק ומרבה דיבורים. 60. המימוני. הרמב"ם במורה נבוכים ג, ח. 61. הקבויץ. ההתאספות וההתחברות

רְאוּי שְׁתִּיהָ אֶצְלָךְ יוֹתֵר חֶרֶף מִהִתְקַבֵּץ אֲנָשִׁים עֲרֻמִּים
מִגְּלִי הָעֲרוֹנָה. וְהַשְׁכְּרוֹת הוּא מִמַּעֲשֵׂה הָרָעָה, כִּי הוּא
מִפְסִיד הַשִּׁכָּל אֲשֶׁר נֶפֶח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאִפּיו.⁶³

אֲמַנָם שְׁתִּית חֵינן טוֹבָה מְאֹד בְּזִמְנֵי שְׁתִּישָׁתָה עַל⁶⁴ מִנְהַג
הַמַּשְׁכִּילִים, כְּדֶרֶךְ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה: "תִּנְנוּ שִׁכָּר
לְאוֹדֵב, וְיִין לְמַרִי נֶפֶשׁ".⁶⁵ וְשִׁשָּׁתָה וְיִשְׂכַּח רִישׁוֹ, וְעָמְלוֹ לֹא
יִזְכֹּר עוֹד" (משלי לא, ו-ז). וְעוֹד נֶאֱמַר עַל חֵינן: "הַמַּשְׁמָח
אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים" (שפטים ט, יג), וּכְתִיב: "וְיִין יִשְׂמַח לִבִּי
וְאִנּוֹשׁ" (תהלים קד, טו). גַּם אָמַר הַכֶּתוּב: "כִּי טוֹבִים הָדִיד
מִיֵּין" (שיר השירים א, ב), וְנֶאֱמַר: "וְחֻכְךָ כֵּיִן הַטּוֹב" (שם ז, י).

ביאורים

לשתות יחד במסיבת מרעות יין ושאר משקאות משכרים. 62. מגלי הערוה.
במורה נבוכים שם: מגולי הערוה נפנים ומתריזים ביום בבית אחד. וביאור זה, כי
הציאה ענין הכרחי והשכרות הוא ממעשה האיש הרע בבחירתו, כי מפסיד השכל...
63. מפסיד השכל. מאבד את הדעת. 64. מנהג המשכילים. בעלי החכמה השותים
יין במדה נכונה ולמטרה הרצויה. 65. תנו שכר לאוֹדֵב. לאומלל, ויין לעצוב ולמדוכא.
66. ישתה וגו'. ישתה ומתוך כך ישכח את עניו, וצערו ימחה מלבו. 67. המשמח
אלהים ואנשים. במסכת ברכות (לה). מקשה הגמרא, אכן, היין משמח אנשים, אך
אלהים במה (היין) משמח? אלא מכאן אנו למדים שאין הלויים אומרים שירה בבית
המקדש אלא על היין בשעת ניסוכו על המזבח. 68. כי טובים וגו'. כנסת ישראל
אומרת לה: לקרבתך ה' ולהארת פניך אני משתוקקת יותר מחיבת היין [כלומר, יותר
מכל מעדני העולם, (היין הוא סמל המעדנים והתענוגות, ראה רש"י)] 69. וחכך
וגו'. למוד התורה יהיה נעים וערב בפיהם כיון הטוב (מפרשים).

הלכה

בדין האיסור לקרוא לאביו בשמו

- א. אסור לאדם לקרוא לאביו בשמו, בין בחייו ובין במותו. אלא אומר אבא מארי (שו"ע סימן רמ סעיף ב). וכתב הבן איש חי (פרשת שופטים שנה ב') שדין זה נוהג אף באמו.
- ב. כתב המהרש"ל שאסור להזכיר שם אביו אפילו בתוספת תואר כבוד (יש"ש קידושין פ"א סי' ס"ה)
- וכתב הפתחי תשובה (סימן רמ סק"ב), שאם שואלים אותו בן מי אתה, לא מספיק שיוזכר שם תואר קודם לשם אביו, כגון אבא וכדו', אלא צריך שיאמר: "בן רבי פלוני אני", שצריך להזכיר תואר רבי דוקא. ואף באופן זה דוקא לצורך מותר, אבל שלא לצורך אסור.
- ג. כשאומר דבר הלכה בשם אביו, יאמר: כך אמר אבא מארי, אבל בעניני העולם אומר אבא סתם בלא מורי (ערוך השולחן רמ, טו).
- ד. כתב הברכי יוסף (רמ, ד) כשבא להזכיר שם אביו בתפילה, אין לו לומר בתחינתו "אדוני אבי" או "אבא מארי", כי אין גבהות לפני המקום. אבל מותר לו לומר 'אבי' לחוד או 'רבי' לחוד.

חידוד ועיון

כג. יניח או יחלוקו

בגמרא (בבא מציעא כ"ח) מבואר איתא "סימנים וסימנים יניח". כלומר, שאם מצא אבדה ושני אנשים מביאים סימנים, יניח ולא יחזיר לאף אחד מהם. וצ"ע, שבמשנה בבבא בתרא (כ"ג:) איתא שאם מצא גזול בין שני שובכין הולכים אחרי הקרוב, ואם קרוב לשניהם בשוה - יחלוקו. וא"כ קשה מדוע בסימנים אמרינן "יניח", ובאבדה אמרינן "יחלוקו" ומ"ש.

כד. אין מערבין בה דבש

בגמרא בכריתות (ו) איתא גבי קטורת "ואם נתן בה דבש פסלה", וכן הוא בברייתא הנאמרת בתפילה "ולמה אין מערבין בה דבש" וכו'. וצ"ע, מאי ס"ד שמותר לתת בה דבש, והלא ישנם רק י"א סממני הקטורת ולא יותר, וכל הגורע או המוסיף בכל שאר מצוות התורה, פסול ומה צריך לפסוק "כי כל שאור וכל דבש" לפסול בזה.

כה. מצטער בסוכה

הנה הדין ידוע שמצטער פטור מן הסוכה, ולכן נפסק להלכה (שו"ע סי' תר"מ סעי' ד') שאם יש לאדם זבובים ופרעושים בסוכה, יכול לצאת לביתו ופטור מהסוכה.

וצ"ע, אם כן מדוע אינו צריך לבנות לעצמו סוכה אחרת, ומאי שנא מאם נפלה סוכתו, שפשיטא שצריך לבנות שוב.

**זמן
היום**

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:04	6:05	6:03	6:01	6:07
7:34	7:35	7:33	7:31	7:37
9:23	9:25	9:23	9:21	9:26
9:57	9:58	9:57	9:55	10:00
10:30	10:31	10:30	10:28	10:33
7:28	7:25	7:26	7:24	7:25

ארחות

שער השמחה

צדיקים

מִכָּל אֱלֹה נָדַע ⁷⁰שָׁבַח הַיּוֹן כִּשְׁהוּא כְּמִשְׁפֵּט הַחֲכָמִים
הַשּׁוֹתִים כְּשַׁעוֹר, שִׁיגְבֵר הַשֶּׁכֶל עַל הַיּוֹן וְלֹא יִגְבֵר הַיּוֹן עַל
הַשֶּׁכֶל, וְהַשּׁוֹתִים בְּזִמָּן ⁷¹הַקְּבוֹעַ עִם אוֹהֲבִים וְרַעִים וְעִם
חֲסִידִים וְצַדִּיקִים, וְלֹא עִם ⁷²עֲרֻטִּילָאִים וְרִיקִים, כִּי הַיּוֹן
יוֹסִיף ⁷³חֲכָמַת עֲמָקִים, וְעֵין חַחִיִּים לַמַּחְזִיקִים. וְעוֹד, ⁷⁴הַיּוֹן
יוֹסִיף חֲכָמַת הַמִּשְׁכִּיל וְיִכְפִּיל נְשִׁמוֹת הָאֵוִיל, ⁷⁵וְיַחְדֵּשׁ אֶהֱבַת
אוֹהֵב וְיַעֲזוֹר אִיבַת הָאוֹיֵב, וְיַפְתֵּחַ יַד הַנָּדִיב וְיַחְזֹק לֵב
⁷⁶הַכִּילִי. וְזֹאת מִדַּת שׁוֹתֵי יוֹן: יָשִׁים הַיּוֹן רַפּוּאָה ⁷⁷לְדֹאֲגָתוֹ
וְיַתְחִיזק בַּתּוֹרָה לְלִמּוּדָה בְּשִׁמְחָה, כִּי כָּל זִמָּן שֶׁאָדָם שָׂרִוי
בְּצַעַר ⁷⁸לֹא יוּכַל לְלַמֵּד, וְגַם בֵּית-דִּין הַמַּצְטָעְרִים לֹא יוּכְלוּ
לְבַרֵּר הַמִּשְׁפָּט. גַּם ⁷⁹הַצַּעַר מַכְבִּיל כּוֹנֵת הַלֵּב בַּתְּפִלָּה. גַּם
כִּשְׁאָדָם שָׂרִוי בְּצַעַר, כִּי שְׁמִדְבָּר אֱלֹו אוֹ מִי שֶׁמִּבְקֵשׁ מִמּוֹ

ביאורים

70. שָׁבַח הַיּוֹן. מעלתו ותועלתו. 71. הקבוע. כלומר, בזמנים הראויים לשתייה.
72. ערטיילאים וריקים. ערומים וריקים מדעת. 73. חכמת עמוקים. עומק לחכמה.
74. היין יוסיף וכו'. כלומר, היין מחודד את החושים שבאדם, ולכן חכם היין מוסיף
לו חכמה על חכמתו, ולטפש היין מכפיל את שטותו. 75. ויחדש אהבת אוהב.
היין יגביר אהבה שבלבו על אוהבו. 76. הכילי. הקמצן, שיתחזק בקמצנותו.
77. לדאגתו. להסיר דאגתו מלבו. 78. לא יוכל ללמוד. וכמבואר בחז"ל (ילקו"ש
יונה רמז תקנ): "אין השכינה שורה אלא על לב שמת, שנאמר 'והיה כנגן המנגן ותהי
עליו יד ה'". ובמסכת שבת (ל): אמרו: "אין השכינה שורה על האדם מתוך עצבות
(-כשהוא עצב)". ופירש המאירי: שהעצבות מטמטמת את הלב, וסוותמת את שבילי
ההכנה [לתורה ועבודת ה']". 79. הצער מכביל כונת הלב בתפלה. בברכות (לא)

ארחות

שער השמחה

צדיקים

לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶסֶד, ⁸⁰אֵין לוֹ כַּחַ לַעֲשׂוֹת בְּקִשְׁתּוֹ, וּבְתִיב: ⁸¹"בַּעַת רְצוֹן עֲנִיתִיךָ" (ישעיה מט, ח). לָכֵן עַל דִּרְךָ זֶה יִבְנוּ הַמּוֹשְׁכִיל לַשְּׁתוֹת יוֹן, וַיִּזְהַר שְׁלֹא יִרְבֶּה בַּשְּׁתִּיָּה שִׁיִּצְטָרֵךְ לִבְטֹל מְלֹאכְתּוֹ וְעִסְקָיו, וְעַל הַכֹּל יִשְׁתַּמֵּר מִלְּשִׁתוֹת כָּל-כֶּךָ עַד שִׁיתְבַּטֵּל מִתּוֹרָתוֹ וּמִתְפַּלְתּוֹ, אִי עַד שִׁיִּרְבֶּה שְׁחֹק וְקִלּוֹת-רֹאשׁ, וְלֹא יִשְׁתַּח עַד שִׁיִּגְלֶה סוּדוֹתָיו אִי סוּדוֹת שֶׁל אַחֲרִים. וְאִם תִּשְׁתַּח בְּמִדָּה הַזֹּאת, לֹא יִהְיֶה לְךָ חֵיִן ⁸²לְזָרָא.

ביאורים

תנו רבנן, אין עומדין להתפלל (תפילת שמונה עשרה) לא מתוך עצבות וכו'. ופירש רבינו יונה, כי שמחה מביאה להתעוררות כוונה נכונה בזמן התפלה. ⁸⁰אין לו כח. פירוש, מאחר ונפשו שרויה בצער אין לו כח נפשי ופיזי להיענות לבקשות אחרים. ⁸¹בעת רצון עניתך. שגם כלפי שמיא מצינו מושג זה [במסכת ברכות (ז), דורשת הגמרא את הפסוק 'פני ילכו והינחותי לך' (שמות לג, יד), אמר הקב"ה למשה, המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך], כל שכן אצל האדם כשאין לו מצב של רצון ומנוחת הנפש, אין לו דעת לעזור לשני כי הוא טרוד בעצמו. ⁸²לזרא. לדבר מתועב (-לריחוק גדול).

האם האב יכול למחול על כבודו?

- א. האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, (שו"ע רמ, יט).
- ב. אף על פי שבכך נצטוינו לכבד את האב והאם, אסור לאדם להכביד עולו על בניו ולדקדק בכבודו עמהם שלא יביאם לידי מכשול, אלא ימחול ויתעלם (שו"ע שם).
- ג. אין האב יכול למחול על בזיונו לומר: "הריני מוחל לך", כדי שאם ירצה יבזהו, אלא אף אם מחל אינו מועיל, ואסור לבן לבזותו (תשובות הריב"ש סימן רכ הובא בכס"מ סוף הלכ' ת"ת).
- ד. אם רוצה אביו לכבדו, אם אביו הוא בן תורה - לא יקבל ממנו, ואם אינו בן תורה - יקבל ממנו. וכן מאמנו שרוצה לכבדו יכול לקבל (שו"ע סעיף כה). דעת הר"ן שאם אביו מפציר בו הרבה, מותר לקבל ממנו, אף אם הוא בן תורה (ר"ן קידושין לא, ב). אמנם הברכי יוסף הביא בשם הפרי חדש שאפי' יקפיד הרבה לא יקבל דלא סגי דחלשה דעתיה.
- ה. אף על פי שאסור להקיץ את אביו משנתו, אם יודע שבא רווח ליד אביו, שאם לא יקיצנו יצטער, או בשביל דבר מצוה, מותר להקיצו כיון שמוחל. ואדרבה, רוצה הוא שיקיצנו (ספר חסידים סימן שלז).
- ו. על הכאתו וקללתו של אב אינו רשאי למחול. ולכן אסור לבן להיות רופא לאב, להוציא קוץ או דבר אחר שעושה חבורה, או להוציא דם. ואם אין אחר שיעשה, דעת המחבר בשו"ע (סימן רמא סעיף ג) שאפילו אז אסור לבן להיות גורם חבורה. אולם דעת הרמ"א שיש להתיר.

חידוד ועיון

כ. פרשת זכור

מנהג ישראל להכריז קבל עם ועדה לפני קריאת פרשת 'זכור', שיש לכוון לקיים מ"ע דאורייתא.

וצ"ע, שהלא קראו זאת כבר בפרשת 'כי תצא' ויצאו ידי חובה השנה ב'זכור', שהלא מן התורה פשיטא שאין חילוק בין שבת זו לאחרת. ולכאורה אין צריך כוונה במצוות זכירה שהרי בפועל הוא זוכר. ובפרט לאלו המחמירים כדעת החת"ס שבשנה קודם מעוברת מכוונים לצאת יד"ח בפרשת "כי תצא".

כז. הפסק בשהחיינו

כתב המשנה ברורה (סי' רכ"ה ס"ק י"א) שברכת 'שהחיינו' על פרי מברכים קודם ברכת הפרי. ונאמרו בזה ב' טעמים, א' משום הפסק [שעה"צ], ב' משום שהתחייב בברכת שהחיינו קודם לברכת הפרי [אחרונים].

וצ"ע, מאי שנא מקידוש ביום טוב שמברכים שהחיינו בין 'הגפן' לשתייה, ולא חוששים לטעמים הנ"ל [ובסוכה שייך גם הטעם שהתחייב קודם, כבר בזמן בניית הסוכה, כמבואר במשנה ברורה].

חידות בעניני ברכות לצעירים

1. איזו ברכה אמרכים פעם בשנה [גם בחו"ל]? (4)

2. איזו ברכה אמרכים בד"כ פעם אחת בחי"ס? (3)

זמני
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:04	6:06	6:02	6:05	6:07	הנץ החמה
8:35	8:36	8:32	8:35	8:38	סזק"ש מג"א
9:23	9:25	9:21	9:24	9:26	סזק"ש גר"א
9:57	9:59	9:55	9:58	10:00	סזת"פ מג"א
10:30	10:31	10:28	10:31	10:33	סזת"פ גר"א
7:27	7:24	7:23	7:26	7:24	שקיעה
6:47	7:02	6:53	6:56	6:54	הדלקת נרות

יום ו' כ"א מנחם אב

ארחות

שער השמחה

צדיקים

גם במועדים ובנגלים, אשר בתיב בהם: "ושמחת לפני ה' אלהיך" (דברים יב, יח),⁸³ לא ימשך עצמו בין יותר מן הראוי, כנאמר: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב" (שם כח, מז) הא למדת, שלא נצטוונו⁸⁴ על שמחה שישכח בה יוצר הכל. ואי אפשר לעבד השם ותפוד לא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך שכרות.

במדות השמחה תלויה מצות עשה שיצדיק⁸⁵ כל מארעותיו, שנאמר: "וידעת עם לבבך, כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלהיך מפרך" (שם ה, ה). ואם אחר שאדם עושה תשובה לא יהא ענינו בטובה כמו בתחלה, מצוה שיחשב בלבו כי לטובתו נהפך ענינו לרע,⁸⁷ כי קדם שעשה אדם תשובה היה הקדוש-ברוך-הוא⁸⁸ משלם לו שכר המצוות

ביאורים

83. לא ימשך עצמו בין יותר מן הראוי. ברמב"ם (פ"ו מהלכות יו"ט ה"כ) הוסיף: "ויאמר שכל מי שיוסיף בזה, ירבה במצות שמחה". 84. על שמחה שישכח בה יוצר הכל. בכת"י הגירסא: שלא נצטוונו אלא על שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, ואי אפשר וכו'. כלומר, השכרות היא הוללות וסכלות ואינה שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, כי אי אפשר לעבוד את השם מתוך שכרות וקלות ראש. 85. כל מארעותיו. הקשים והמכאיבים. 86. וידעת וגו'. מה שראיתם את הנהגת הקב"ה במדבר שביד אחת יסר אתכם, וביד שניה ריפא אתכם - הרעיה אתכם וגם שלח לכם מן - מזה תתבוננו בלבבכם שהקב"ה שולח לכם יסורים לא כדי להנקם בכם אלא לטובתכם בגלל האהבה שאוהב אתכם. כמו איש שמיסר את בנו שכל כונתו היא להחזירו

ארחות

שער השמחה

צדיקים

שֶׁעָשָׂה כְּדִי לְטַרְדּוֹ ⁸⁹ מְעוֹלָם הָבָא, שְׁנֵאמַר: "וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאָיו אֶל פְּנֵי לְהַאֲבִידוֹ" (שם ז, י). וּבִדְרָךְ ⁹² שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְשִׁנְאָיו בֶּן מִשְׁלָם לְאִיְהָבָיו עֵנֶשׁ הָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשָׂו בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדִי שִׂיחֵיו וּזְכָאִים וְנִקְיִים לְעוֹלָם הָבָא. ⁹³ וְכָל זֶה תְּלוּי בְּמִדַּת הַשְּׂמֵחָה, ⁹⁴ שֶׁהוּא שְׂמֵחַ בְּחֻלְקָן שֶׁחֵלַק לוֹ הָאֵל יִתְבָּרַךְ.

ביאורים

למוטב, כך נהג ה' עמכם כדי שיתעורר לבכם לחזור בתשובה (מעם לועז). 87. כי קודם שעשה אדם תשובה. והיה מצליח בכל ענינו הגשמיים. 88. משלם לו. בעולם הזה. 89. לטורדו. לסלקו. 90. מעולם הבא. הגמרא (סנהדרין קא). מספרת: כשחלה רבי אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו, אמר להם (רבי אליעזר), חמה עזה (-כעס גדול) יש בעולם (שהקב"ה כועס עליו והכביד עליו את חליו. רש"י). התחילו הן (-תלמידיו) בוכין, ורבי עקיבא משחק (-היה שמח). אמרו לו (התלמידים רבי עקיבא) למה אתה משחק? אמר להם, וכי מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, אפשר (הדבר שרבי אליעזר שהוא חשוב כ)ספר תורה שרבי בצער (-מחמת מחלתו) ולא נבכה?! אמר להם, לכך אני משחק, שכל זמן שאני רואה את רבי אליעזר שאין יינו מחמיץ, ואין פשתנו לוקה (-ניזוק), ואין שמנו מבאיש (-מתקלקל), ואין דובשנו מדביש (-מתקלקל מחמת החום ונעשה צלול), אמרתי (בליבי), שמא חס ושלום קיבל רבי את עולמו (-שכרו בעולם הזה), ואילו עכשיו שאני רואה את רבי בצער (הרי שעל מעט חטאיו הוא נענש בעולם הזה), אני שמח (שכל שכרו משתמר לו לעתיד לבוא). ע"כ. 91. ומשלם לשנאיו. בעולם הזה שכר מעשיהם הטובים בחייו של השונא כדי להאבידו מהעולם הבא. 92. שהוא עושה לשונאיו. לשלם להם בעולם הזה שכר מצוותיהם שעשו. 93. וכל זה. להצדיק כל מאורעותיו אף הקשים והמכאיבים. 94. שהוא שמח בחלקו. שמקבל בעין יפה כל מה שהקב"ה נותן לו, בין טוב ובין רע, בין רב ובין מעט, הוא יכול להצדיק כל מאורעותיו - אף הקשים - ולשמוח בהם, כי מבין שהכל עושה ה' לטובתו, ושנותן לו את חלקו הראוי לו.

שבת קודש פרשת עקב

וַאֲהַבְּךָ וַיְבָרְכֶךָ (ז, יג).

לכאורה תיבת "ואהבך" היא שפת יתר, כי אם יברכם פשיטא שאוהבם, כי האוהב מברך ולא השונא.

מובא בשלמה חדשה: ברכה המתברכת ממקור האהבה מתקיימת ביותר. ולפיכך מצינו שכאשר רצה יצחק לברך את עשו צוהו "וַעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים פֶּאֶשֶׁר אֶהְיֶי" - כדי לעורר האהבה, ואז "פֶּעֱבֹר תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי" - שעל ידי כך תתקיים הברכה. וכן מצינו ביעקב, כאשר רצה לברך את בני יוסף נאמר "וַיִּשָּׂק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם", כדי לעורר אהבתו אליהם, ואז "וַיְבָרְכֶם בְּיוֹם הַהוּא".

וזהו מה שנאמר בברכת כהנים "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה". מדוע מייחס הברכה אל אהרן, והלא גם כהנים הדיוטים הם בכלל מצוה זו? אלא לפי ששלימותה של ברכה היא כאשר היא מתברכת מתוך אהבה, ואהרן נצטיין במידה זו שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות. וזהו שאומרים הכהנים "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן", שתהא בנו מידת האהבה, ובכח זה "צונו לברך את עמו ישראל באהבה" דייקא. ואכן נפסק (מגן אברהם סי' קכח ס"ק יח) כי "כל כהן דלא רחים (אוהב) לעמא לא יברך". וזהו שאומר הכתוב: "ואהבך וברכך" - לרמז על טוב הברכה והתקיימותה כשבאה על ידי אהבה.

...

מִמְרִים הֵייתָ עִם ה' (ט, ז)

לכאורה צריך היה הכתוב לומר 'ממרים היית ב-ה', מהו 'עם ה'?"

מבאר רבי זלמן סורוצקין באזנים לתורה: נאמר במדרש תנחומא (פרשת כי תשא) כי אפילו באותו היום שבו עשו את העגל ירד להם מן מהשמים ומומנו הקריבו לפני העגל, כמו שנאמר ביחזקאל (טז, יט): "ולחמי אשר נתתי לך סלת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפניהם (לפני הצלמים) לריח ניחוח".

לכן אמר הכתוב "ממרים היית עם ה'", היינו עם החסד והנפלאות שעשה הקב"ה עמכם, שהוריד לכם מן אפילו ביום הנורא שבו עשיתם את העגל, ואף שלא מנע חסדו מכם עם כל זאת אתם הקשיתם את עורפכם, עד שמאוכל זה הקרבנתם מנחה לפני העגל.

חידוד ועיון

כח. עונשי ביי"ד בשבת

במנין המצוות מנו הרמב"ם (מצווה שכ"ב) והחינוך (מצווה קי"ד) לאו שלא להרוג ולשרוף בשבת את המחויב מיתה בבי"ד.

וצ"ע, מדוע הוה לאו בפני עצמו, והלא נלמד מגילוי שאין זה דוחה שבת והוא בכלל איסורי שבת, דוגמא לדבר בנין הבית אינו דוחה שבת [רש"י ריש ויקהל], וכי נמנה זאת ללאו בפנ"ע.

כט. שיעור חלה

בשו"ע (י"ד סי' שכ"ד ס"א) מבואר שכל עיסה משיעור מסויים [מ"ג ביצים וחומש] - חייבת בחלה. אמנם מבואר במשנה ונפסק בשלחן ערוך (שכ"ו ס"ב) שאם עיסה זו עשויה על מנת לחלק [לכמה אנשים. הגר"א ועוד] - פטורה מחלה.

וצ"ע, והרי כל עיסה היא על מנת לחלק, שהרי חלק מהעיסה תינתן לכהן כדין 'חלה', ואם כן לא משכחת לה חיוב חלה בעיסה בשיעור מצומצם.

חידות בעניני ברכות לצעירים

3. איזו ברכה אי אפשר לאווארה בתוך בית הכנסת? (2)

4. איזו ברכה מכרכים פסאיים בשנה בארץ ישראל? (4)

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:05	6:06	6:02	6:06	6:08	הנץ החמה
8:35	8:36	8:32	8:35	8:38	סזק"ש מג"א
9:24	9:25	9:22	9:24	9:26	סזק"ש גר"א
9:58	9:59	9:55	9:58	10:00	סזת"פ מג"א
10:30	10:32	10:28	10:31	10:33	סזת"פ גר"א
7:26	7:23	7:22	7:25	7:23	שקיעה
8:00	8:02	8:01	8:01	8:02	צאת השבת
8:39	8:36	8:35	8:38	8:36	לר"ת

שבת עקב כ"ב מנחם אב

ארחות

שער השמחה

צדיקים

אך הדרך שישמח האדם בחלקו, שיקבל בשמחה הרע כמו הטוב, ⁹⁵ הדרך הזה מתחלק לכמה דרכים: האחד - צריך גדר גדול שיכמת באלהים. השני - האמונה. השלישי - ⁹⁷ השכל. הרביעי - ⁹⁸ ההסתפקות. אמר החכם: כל אדם צריך ⁹⁹ גדר וסעד וסמך כדי שיתקמו מעשיו הטובים. ומהו הגדר? ¹⁰⁰ זהו הבטחון, שבוטח תמיד באלהים ויתברך, כמו שנאמר: ¹⁰¹ "השלך על ה' והקד, והוא יכלכלך" (תהלים נה, כג). ומהו גדר הבטחון, איזה דבר מביא שיכמת האדם באלהים? זוהי האמונה! מתוך שפאמין בבורא, שכל הצלחתו ¹⁰² בעולם הזה ובעולם הבא הוא ממנו ואין אחר זולתו, נותן לבו לאהב אותו בכל לבבו. ומהו גדר האמונה, איזה דבר מביא אדם לידי אמונה שלמה? הוא

ביאורים

95. הדרך הזה מתחלק וכו'. כלומר, בכדי להשיג דרגה זו (לקבל בשמחה הרע כמו הטוב), יקום האדם לכמה הקדמות. 96. גדר גדול. כמו גדר ששומר על שדהו, כן על האדם לעשות גדרים וסייגים בכדי שישתמרו בו מעשיו הטובים ומדרגותיו הטובות, כגון קבלת הרע בשמחה כמו הטוב. והגדר הוא מדת הבטחון כפי שממשיך ומבאר. 97. השכל. התבוננות השכל, שעל ידה רואה את הנוול ומשלים עם קשיי הרגע בידעו שלא ימשכו לעולם. 98. ההסתפקות. שמסתפק ומרוצה במה שיש לו. 99. גדר וסעד וסמך. שמירה ועזרה. 100. זהו הבטחון. כי ללא מדת הבטחון, יעסוק תמיד בענייני הגשמיים ולא יתפנה לעשות מעשים טובים. 101. השלך וגו'. השלך על ה' את משאך, כלומר, בטח עליו שהוא יקל משאך מעליך וכן יהיה, כי לא לעולם יעזוב את הצדיק להיות נוטה. (מצודת דוד). 102. בעולם הזה ובעולם

ארחות

שער השמחה

צדיקים

¹⁰³שלא יתנועע מדבר רע, שיקבל כל הבא עליו בשמחה. וזה דומה לעבד שמכיר אדוניו שהוא נדיב ורחמן ומשלם לעושי רצונו ושליחותו שכר גדול, ¹⁰⁴ובעד שיכבד על משרתיו עבודה קשה הוא מטיב להם טובות גדולות, מגדלם ומנשא אותם, ויהיו ¹⁰⁵אנשי עצתו, ואוכלים על שלחנו, ומרבים במרפכת המשנה אשר לו, ומפקידם על ארצו - אין ספק, שזה העבד היודע ומכיר זאת באדוניו, שיעזב כל מה שבעולם ויעשה רצון אדוניו בשמחה, ואף אם העבודה קשה עליו מאד, בזכרו הטובה אשר תגיע אליו בגלל העבודה הזאת. אבל העבד הרואה שאדוניו מקפח שכר עבדיו, ויודע בלבו שאדוניו ¹⁰⁶כילי וטרחו יותר גדול ¹⁰⁷משכרו, אין זה העבד מורה לאדוניו כי אם בעצבון.

ביאורים

הבא. בעניני הגשמיים והרוחניים. ¹⁰³. שלא יתנועע מדבר רע. לא יתרגש ולא יתפעל מכל מקרה ופגע רע הבא עליו. ¹⁰⁴. ובעד שיכבד על משרתיו. ותמורת מה שמשמעבד בעבדיו בעבודה קשה. ¹⁰⁵. אנשי עצתו. אנשי סודו. ¹⁰⁶. כילי. קמצן. ¹⁰⁷. משכרו. כלומר, השכר שמקבל מאדונו הוא מעט ביחס לטרחו שטורח עבוד אדונו.

הלכה

כיבוד אב ואם לאחר מיתתם

- א. כשם שחייב אדם לכבד אביו ואמו בחייהם, כן חייב לכבדם לאחר מיתתם (קידושין לא, ב).
- ב. היה אומר דבר שמועה מפיו אומר: "כך אמר אבא מארי הריני כפרת משכבו" (שו"ע סעיף ט). וגם באמו נוהג דין זה, שאין חילוק בין אב לאם בכל זה (רמ"א סעיף ט).
- ג. יש אומרים שאם כותב תוך שנים עשר חודש דבר ומזכיר אביו, אינו צריך לומר 'הריני כפרת משכבו', אלא 'זכרנו לברכה' מאחר וכתובתו מתקיימת לאחר שנים עשר חודש. ויש מחמירין אפילו בכתובה (רמ"א סעיף ט).
- ד. גם בחודש י"ב אומר 'הריני כפרת משכבו', אבל לאחר י"ב חודש אומר 'זכרנו לברכה' (שו"ע וט"ז סקי"א).
- ה. ראוי לבנים שיציינו מקום אביהם ויבנו מצבה על קברו. וכתב בשער המצוות לאר"י הקדוש, שהעמדת מצבה הוא צורך גדול ותיקון לנפש. וזה יהיה בכלל מכבדם במוותם (מעבר יבוק, פרק מא).

חידוד ועיון

7. בכדי אכילת פרס

מנהג ישראל תורה להזדרז טובא באכילת הכזית בליל הסדר לאוכלו בשיעור אכילת פרס [ועי' משנ"ב סי' תע"ה ס"ק מ'].
וצ"ע, מדוע בשאר ימי הפסח לא הקפידו בזה לאכול במהירות, והרי נטילת ידים בברכה היא רק באכילת כביצה או כזית בכדי אכילת פרס. וכן לענין ברכת המזון מסיק בשער הציון שצריך לאכול לכל הפחות כזית פת בכדי אכילת פרס.

לא. חלה בשבע דכיבוש

בגמרא בחולין (י.) מבואר שהותר לישראל אכילת מאכלות אסורות בעת כניסתם לארץ עיי"ש.
וצ"ע, אם כן מדוע התחייבו בחלה מיד בכניסתם לארץ, והלא הותרו להם מאכלות אסורות וא"כ גם עיסה שלא הופרשה חלתה הייתה מותרת.

לב. שכח יעלה ויבוא

הנה בתפילת שמו"ע הדין הוא שהשוכח יעלה ויבא, ונזכר אחר שאמר "המחזיר שכינתו לציון", קודם ברכת מודים, ואמרו במקומו קודם מודים.
וצ"ע, מדוע אם כן בברכת המזון, אם שכח יעלה ויבא או רצה, ונזכר קודם ברכת הטוב והמטיב, תיקנו לו חכמים ברכה, ולא אמרו שיאמר במקומו, ומ"ש ברכת המזון מתפילת שמו"ע.

זמן
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:06	6:07	6:05	6:03	6:06	הנץ החמה
8:35	8:36	8:35	8:32	8:38	סזק"ש מג"א
9:24	9:25	9:24	9:22	9:27	סזק"ש גר"א
9:58	9:59	9:58	9:55	10:01	סזק"פ מג"א
10:30	10:32	10:31	10:28	10:33	סזק"פ גר"א
7:25	7:22	7:22	7:21	7:22	שקיעה

בן הוא הענין הזה: המאמין אמונה שלמה ביוצרו, שהוא מטיב ומרחם יותר מכל מרחם, ושהוא דיין אמת, וכל מה שעושה לו חבל הוא לטובתו ולתן לו שכר גדול על¹⁰⁸ כל מה שסובל לשמו הגדול, ועל כל העבודה והשרות שיעשה לשם שמים ישיג לו¹⁰⁹ נעימות גדולה בעולם הנעים, בענין שמצינו בנביכדנצר, עביר שפסע ארבע פסיעות לכבוד האל יתברך זכה לגדלה גדולה (סנהדרין צו, א); ובענין שמצינו בעשו, עביר שנזהר בכבוד אביו זכה לגדלה בעולם הזה¹¹¹ הוא זרעו אחריו (עין דברים רבא א, טו), וכן רבים. אין ספק בהיות אדם מאמין בכל זה בלב שלם, ודאי ישמח¹¹² בכל דיני השם יתברך, כי מי לא ישמח בשנוטלים ממנו פרוטות נחשת ונותנים לו תמורתן כפר זהב.

ביאורים

108. כל מה שסובל לשמו הגדול. כל מה שטורח ומתייגע בעבודת ה' לשמו הגדול. ואמרו באבות (ה, כג): 'לפום צערא אגרא', כלומר לפי מדת הצער שיש לאדם בלימוד התורה וקיום המצוות, כן יתרבה שכרו. 109. נעימות גדולה. להתענג על ה' (על הקשר עמו) וליהנות מזיו שכינתו (מאור-השכינה שה' משפיע על הדביקים בו), שזהו התענוג האמתי (השלם והמוחלט) והעידון הגדול (הן באיכות והן בכמות) מכל העדונים שיכולים להמצא (לא רק יותר מכל התענוגות הנמצאים בפועל, אלא גם מכל האפשריים בכוח). (מסילת ישרים' פ"א, עם ביאור 'שמחת מרדכי'). 110. בעולם הנעים. הוא העולם-הבא הנברא במצב המוכן בהתאם לנצרך לשם כך (הנ"ל). 111. הוא זרעו אחריו. היינו שעבוד מלכויות, שעם ישראל בגלותם כפופים ומשועבדים לאומות העולם עד ביאת המשיח. 112. בכל דיני השם. אף כשמתנהג עמו בדין ישמח ויצדיק הדין על כל מאורעותיו הקשים והמכאיבים.

**כִּי שִׂמְאָמִין בְּאַלְהִים בְּלֵב שְׁלֵם וּבִטְחָן בּוֹ בְּבִטְחוֹן חֶזֶק, וְיֵבֵא
 אוֹתוֹ הַבִּטְחוֹן שֶׁלֹּא יִפְחַד¹¹³ מֵעוֹלָם מִדְּבַר רָע, וְלֹא יַעֲבֹד¹¹⁴
 לְאֱדָם זֹולָתוֹ¹¹⁵ לְהִתְרַצוֹת אֵלָיו, וְלֹא יִכְנֶה¹¹⁶ לְאִישׁ, וְלֹא
 יִסְפִּים עִמָּהֶם בְּדָבָר שֶׁהוּא כְּנֶגֶד עֲבוֹדַת הַבּוֹרָא וְתִבְרָה, וְלֹא
 יִפְחִידוּהוּ¹¹⁷ עֲנִינֵיהֶם וְלֹא יַחַת¹¹⁸ מִמַּחְלָקָתָם, וְאִם יִוָּכֵחַ
 אוֹתָם - לֹא יִזְהַר בְּכִבּוּדָם,¹²⁰ וְאִם יִכְלִימוּהוּ¹²¹ - לֹא יִבּוֹשׁ
 מֵהֶם, וְלֹא יִיפֶה לָהֶם הַשֶּׁקֶר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנְּבִיא: "וְאֲדַנִּי
 אֱלֹהִים יַעְזֹר לִי,¹²³ יַעֲזֹר לִי,¹²⁴ עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי,¹²⁶ עַל כֵּן שִׁמְתִּי
 כְּפִי בַּחֲלָמִישׁ וְאָדַע כִּי¹²⁷ לֹא אֲבֹשׁ" (ישעיה נ, ז).**

ביאורים

113. מעולם [בכת"י הגירסא: מאדם] מדבר רע. כלומר, לא יפחד מאנשים העלולים להרע לו. 114. לאדם זולתו. לאדם אחר. 115. להתרצות אליו. כדי למצוא חן בעיניו. 116. לאיש. לא יתלה תקותו בבני אדם שיעזרוהו. 117. עניניהם. לא יפחד מבני אדם פן יעשו לו רע. 118. ממחלוקתם. אף אם יחלקו עליו וירחיקו אותו או יריבו אתו לא יפחד מהם, מאחר שנכון לבו בטוח בה' ומה יעשה לו אדם (מרפא לנפש). 119. ואם יוכיח אותם. באופן שלא יהיה אפשר להזהר בכבודם, כגון מה שאמרו חז"ל: "במקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב". 120. ואם יכלימוהו [בכת"י הגירסא: יכלימם]. באופן שיש צורך להכלימם, כגון ברשעים גמורים שידוע ומפורסם רשעתם (מרפא לנפש). 121. לא יבוש מהם. לא יהיה נזהר להוכיחם דרך כבוד שאז לא יתפעלו כל כך מתוכחתו ולא יבוש להכלימם (פת לחם). 122. ייפה. יצדיק. 123. יעזר לי. מפני המתקפים והמכלימים. 124. על כן. ששמתי בטחוני בו. 125. לא נכלמתי. להשמיע את האמת. 126. על כן. שדבר אלוקים אמת בפי. 127. בחלמיש. התחזקתי כסלע איתן בלי מורא ופחד לדבר קשות. 128. לא אבוש. מפני המלעיגים עלי.

הלכה

אמירת קדיש על אביו ואמו

- א. בכלל מצות כיבוד הוא שיאמר הבן קדיש בציבור עבור נשמת אביו ואמו, וזה נחת רוח לנפטר ועילוי לנשמתו, כשיאמר הבן קדיש וקדושה וברכו בציבור (רמ"א יו"ד שע"ו ס"ד). והוא מכלל כיבוד אב ואם שמכבדם לאחר מותם (חיי אדם ס"ז ס"ו).
- ב. בת לא תאמר קדיש אחר אביה אפילו אם לא השאיר בנים אחריו שיאמרו עליו קדיש (פתחי תשובה סימן שעו סק"ג; מט"א).
- ג. יש אומרים שמומר שנהרג בידי עובדי כוכבים בניו אומרים עליו קדיש (רמ"א סו"ס שעו). וכל זאת כשנהרג על ידי עכו"ם, שאז מיתתו הוא לו כפרה, אבל מת על מיטתו - לא (ט"ז וש"ך).
- ד. אם אביו ציוה לו שלא לומר קדיש אחר אמו, אינו חייב לשמוע לו (רמ"א סו"ס שעו).
- ה. יש אומרים שמי שיודע באביו ואמו שהיו רשעים מאותם שנדונים י"ב חודש, ראוי ומחויב שיאמר קדיש י"ב חודש (פתחי תשובה, סימן שעו סק"ט).

חידוד ועיון

לג. אי עביד לא מהני

נחלקו רבא ואבבי ריש תמורה (ד:) אי כל דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד מהני או לא. ולכאורה במסקנת הגמ' שם שאין נפק"מ, והרחיבו רבים בזה. וצ"ע, דקיימ"ל בכולא תלמודא הלכה כרבא [חוץ מיע"ל קג"ם] וממילא אי עביד לא מהני, ואם כן יל"ע מדוע המשחרר עבדו עובר בעשה (גיטין לח.) והלא לא חל כלל השחרור כיון דאי עביד לא מהני.

ועוד, שיטת הראב"ד היא שהאיסור 'לבטל איסור לכתחילה', הוא מדאורייתא, אך מכל מקום אם ביטל מבוטל, ויל"ע מדוע מבוטל הא אי עביד לא מהני.

לד. ביטול טבל ברוב

מדין תורה 'טבל' בטל ברוב כדין כל ביטול ברוב, אלא מדרבנן הוא אסור משום "דבר שיש לו מתירין".

וצ"ע, תיפו"ל שהלא בכל טבל יש ממון השבט, ובסוף ביצה (נח) נאמר "הרי שנתערב לו קב של חטין בעשרה קבין חטין של חברו וכי יאכל הלה וחדיו", הרי שאין טענה של ביטול ברוב בממונות.

לה. מעשה יום טוב

כתב השלחן ערוך ("או"ח סי' תרמ"ז ס"ב) לגבי הדס "היו ענביו מרובות מעליו - פסול, ואם מיעטן - כשר, ואין ממעטים אותם ביו"ט לפי שהוא כמתקן, עבר וליקטן, או שליקטן אחד אחד לאכילה, הרי זה כשר. וצ"ע, מדוע כשר והלא זה מעשה יום טוב, והרי זה כמעשה שבת שאסור בהנאה.

זמני
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:06	6:06	6:04	6:07	6:09
8:36	8:37	8:35	8:36	8:39
9:24	9:25	9:22	9:25	9:27
9:58	9:59	9:56	9:58	10:01
10:30	10:32	10:31	10:31	10:33
7:24	7:21	7:21	7:23	7:21

יום ב' כ"ד מנחם אב

ארחות

שער השמחה

צדיקים

הבוטח באלהים, וביאנו הכטחון¹²⁹ לפנות לבו מעניני העולם ליחד עצמו לעניני התורה והעבודה. וצריך אדם¹³⁰ לחקר הדעות המחזיקות את לבו¹³¹ להיות בכטחון שלם באלהים. מחשבה ראשונה, שידע בידיעה ברורה כי האלהים מרחם על האדם יותר מכל מרחם, והוא משגיח עליו¹³² בפתר ובגלוי, ובעת שהוא אינו שומר עצמו כראוי, האלהים מרחם עליו ושומר אותו מן הפגעים, כענין שנאמר: "שומר פתאים ה'" (תהלים קטז, ו).

המחשבה השניה - אשר כל הטובות המגיעות אליו מאביו ומאמו ואחיו וקרוביו ורעיו, הכל מאת השם יתברך הוא, ואלו הם שליחי המקום ברוך הוא.

ביאורים

129. לפנות לבו מעניני העולם. להסיח דעתו מעניני העולם הזה, ולרכז את מחשבותיו לעניני עבודת ה'. 130. לחקר הדעות המחזיקות. לחפש ולהתבונן במחשבות המחזקות את לבו... 131. להיות, בכת"ל: לחיות. 132. בפתר ובגלוי. הן בדברים הנגלים לעינינו כשאנו רואים בהם בעליל את יד ה', והן על ידי מהלכים נסתרים שלא נודעים לנו כלל וכלל ולעולם לא נדעם וכמו שכתוב (תהלים צא, ז) "פול מצדך אלף ורובה מימין, אליך לא יגש". (עלי אורח). 133. שומר פתאים ה'. ה' שומר על אלו שאין בהם דעת לשמור את עצמם. 134. מאביו ומאמו וכו'. האהבה והרחמנות הטבועה בלבם, הדאגה לבניהם והרצון להיטיב עמהם, אין זה חוק טבע אלא גם זהו רצון ה' כמו רצונו שכל הבראה תתנהל על פי חוקים מסודרים, על כן אין לו לאדם לבטוח בהוריו או בקרוביו, באהבתם ובדאגתם, ועליו ליחס כל מה שהם מטיבים לו אל הבורא יתברך ולבטוח רק בו.

ארחות

שער השמחה

צדיקים

הַשְׁלִישִׁית - שִׁידַע, שֶׁכָּל הַטּוֹבוֹת הֵם מִחֲסְדֵי הָאֱלֹהִים,
¹³⁵ לֹא שֶׁהוּא רְאוּי לְכָךְ, וְאֵין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מְטִיב לוֹ ¹³⁶ מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ, ¹³⁷ אֶךְ נִדְבָה וְחֶסֶד.

הַרְבִּיעִית - שִׁידַע, אֲשֶׁר ¹³⁸ לְכָל עֲנִינָיו יֵשׁ גָּבוֹל וְקֵץ, וְאֵין
 שׁוּם אָדָם יָכוֹל לְהוֹסִיף וּלְגַרֵעַ עַל מַה שֶׁגִּזַּר הַבּוֹרָא
 וַתַּעֲלֶה. וּמַה שֶׁגִּזַּר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שִׁיחִיָּה לוֹ מְעַט, אֵין אָדָם
 יָכוֹל לְהַרְבּוֹת, אוֹ לְמַעַט הַרְבּוּי. וּמַה שֶׁגִּזַּר ¹³⁹ לְאַחֵר, אֵין שׁוּם
 אָדָם יָכוֹל לְהַקְדִּים, וְלֹא לְאַחֵר מַה שֶׁגִּזַּר לְהַקְדִּים, אֶךְ הַכֹּל הוּא
 בְּגִזְרַת הָעֶלְיוֹן וּבְרִצּוֹנוֹ.

ביאורים

135. לא שהוא ראוי לכך. הן מצד חסרון בשלימות עשיית המצוה והן מחמת חטאיו. ועוד, אף אם יש לו זכויות, שמא נתמעטו זכויותיו מפני הטובות והחסדים שעושה עמו הקב"ה, ואף יעקב אבינו ע"ה אמר (בראשית לב, יא): "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך". ופירש רש"י: נתמעטו זכויותי על-ידי החסדים והאמת שעשית עמי. 136. מפני שהוא צריך לו. לאדם ולמעשיו. 137. אך נדבה וחסד. כלומר, מתנת חנים מרוב חסדו וטובו. 138. לכל עניניו יש גבול וקץ. כלומר, כל עניני האדם לטוב ולרע הם במדה קצובה מראש, כמה ועד מתי יהיו. 139. לאחר. שיגיע אל האדם או שיפסק ממנו בזמן מאוחר יותר.

חידוד ועיון

17. הזמן גרמא

כתב הרמב"ן (קידושין לג.) שספירת העומר הוי מ"ע שלא הזמן גרמא, ופירשו בזה האחרונים (דברי יחזקאל (סי' מ"ה ד') ומקראי קודש (פסח ח"ב סי' ס"ז) דהא דסופרים ביום ט"ז בניסן אינו משום שהזמן מחייב המצוה, אלא שמצות הספירה תלויה בקרבן העומר, ואילו היה הבאת העומר ביום אחר היו סופרים ביום אחר, נמצא שאין לספירה זמן מצד עצמו אלא תלוי בקרבן העומר, ולקרבן העומר יש זמן.

וצ"ע, דאם כן גם מצוות ציצית תהא מצוה שאין הזמן גרמא, שהרי אין זה תלוי ביום ולא בלילה אלא בראייה, ואם היה אור בלילה היו חייבים, ומ"ש.

17. מסעות בני ישראל

בתורה הק' (במדבר כ"א, כ"א) נאמר שבני ישראל שלחו לסיחון בקשה לעבור בארצם, והם מיאנו וישראל סרו מהדרך וכו'.

ויש לעיין בזה, שהרי כל נסיעתם של ישראל לא היה אלא אחר הענן, על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו, ולא היה תלוי כלל בהם ובדעתם, ומה נשאו ונתנו כלל עימם, הא אם יקחם הענן דרך שם יעברו בע"כ של אדום, ואם לא ילך הענן דרך שם אין צריך לבקשה מהם. [וכע"ז קשה על מה שנאמר לאחר מתן תורה (במדבר י' ל"ג) ויסעו מהר ה' דרך שלושת ימים, ואמרו במדרש "כתינוק הבורח מבית הספר", ומ"ש לומר שברחו מאחר ונסיעתם היה ע"פ הענן וע"פ ה'].

חידות בעניני ברכות לצעירים

5. אילו ברכה אברכים 5 פעמים בשנה (2).

זמן
היום

ירושלים	בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:07	6:08	6:07	6:04	6:08	6:10
8:36	8:37	8:35	8:33	8:36	8:39
9:24	9:26	9:24	9:22	9:25	9:27
9:58	9:59	9:58	9:56	9:59	10:01
10:30	10:32	10:31	10:29	10:31	10:33
7:23	7:20	7:20	7:18	7:22	7:20

יום ג' כ"ה מנחם אב

ארחות

שער השמחה

צדיקים

החמישית - שידע, שהבורא יתברך רואה את ¹⁴⁰לבו, אם במחשבתו בו במחון שלם בלא מרמה, כי עבד המשרת לאדון בשר-ודם, יכול העבד ¹⁴¹לגנוב לב אדונו, שיהיה האדון סובר שהעבד אוהבו בכל לב אף-על-פי שהוא שונאו, והאדון יעשה לו טובה ¹⁴²בחזקת שהוא אוהבו; וכל זה לא יתכן בבורא יתברך, כי הוא יודע ¹⁴³יצר הלב והמחשבה שבו, והוא יודע ¹⁴⁴עליונות ותחתונות, ¹⁴⁵אמונתו וכפירתו, לכן אין לילך לפניו ברמאות.

הששית - ¹⁴⁶שיקח אל לבו לקים ¹⁴⁷מה שצוהו ולחמנע מכל מה שהזהירו ¹⁴⁸שלא לעשות, כאשר הוא חפץ שהבורא יתעלה יעשה לו הדבר שהוא ¹⁴⁹בוטח בו, בדברי רבותינו: ¹⁵⁰עשה רצונו ¹⁵¹ברצונה, ¹⁵²דרי שיעשה רצונה

ביאורים

140. לבו. מחשבות לבו. 141. לגנוב לב אדונו. להעלים מלב אדונו שלא ידע מחשבותיו. 142. בחזקת. שסבור הוא שעבדו אוהבו באמת. 143. יצר הלב והמחשבה שבו. מכיר את רצון היצר שבלב האדם ואת אמיתות מחשבתו. 144. עליונות ותחתונות. הנעשה בעולמות העליונים והתחתונים. 145. אמונתו וכפירתו. מידת אמונתו של האדם, או כפירתו. 146. שיקח אל לבו. שיקבל על עצמו. 147. מה שצוהו. לעשות - הם מצוות עשה. 148. שלא לעשות. הם מצוות לא תעשה. 149. בוטח בו. את הדבר שעליו הוא מקוה ובוטח בה' שימלא משאלתו. 150. עשה רצונו. של הקדוש ברוך הוא. 151. ברצונה. קיים את מצוות ה' ברצון ובלב שלם, כמו שהנן ממלא את רצון עצמן (ע"פ רבינו יונה ורע"ב). 152. דרי שיעשה

ארחות

שער השמחה

צדיקים

¹⁵³ כְּרִצּוֹנוֹ; ¹⁵⁴ בְּטֵל רִצּוֹנָהּ ¹⁵⁵ מִפְּנֵי רִצּוֹנוֹ ¹⁵⁶ כְּדֵי שִׁיבְטָל ¹⁵⁷ רִצּוֹן
אֲחֵרִים ¹⁵⁸ מִפְּנֵי רִצּוֹנָהּ (אבות פ"ב מ"ד). אָבֵל ¹⁵⁹ מִי שְׁבוּטָה בִּשְׁם
יִתְעַלֶּה וְאֵינּוּ מְקִיָּם מַה שֶּׁצִּוְּהוּ, כְּמָה הוּא ¹⁶⁰ שׁוּטָה וְכִסִּיל! וְעַל זֶה
נֶאֱמַר: ¹⁶¹ "מַה תִּקְנֶת חֲנָף כִּי יִבְצָע, כִּי יִשָּׁל אֱלֹהִים נַפְשׁוֹ." ¹⁶² הֲצַעֲקֶתָּ
יִשְׁמַע אֵל, כִּי תָבֹא עָלָיו צָרָה" (איוב כז, ח ט). וְאֹמֵר: "הִתְנַבֵּר רִצָּח
וְנָאֵף וְהִשְׁבַּע לִשְׁקָר וְקָטַר לְבַעַל, וְהִלָּךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
לֹא יִדְעָתָם, ¹⁶³ וּבָאתָם וְעַמְדָתָם לִפְנֵי כְּבֹד הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי
עָלָיו" (ירמיה ז, ט-י); וְאֹמֵר: ¹⁶⁴ "הַמַּעֲרַת פְּרִיצִים הִיָּה הַבֵּית הַזֶּה
אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו כְּעֵינֵיכֶם" (שם פסוק יא).

ביאורים

רִצּוֹנָהּ. כְּדֵי שֶׁה' יִתְבַּרְךְ יִמְלֵא אֶת בִּקְשׁוֹתֶיךָ וּמִשְׁאֲלוֹתֶיךָ. ¹⁵³ כְּרִצּוֹנוֹ. כְּפִי רִצּוֹנוֹ, שֶׁרִצּוֹנוֹ תָּמִיד לְהִיטִיב עִם בְּרוּאָיו (רְבִינוּ יוֹנָה), וְיִתֵּן לָךְ בַּעֲיַן יִפֶּה (רַע"ב). ¹⁵⁴ בְּטֵל רִצּוֹנָהּ. אִם חֲמֹדָה נִפְשָׁךְ לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁהוּא נֶגֶד רִצּוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲלִילָה, בְּטֵל אֶת רִצּוֹנוֹ וְהִנַּח אֶת מַאוּוִיָּךְ. ¹⁵⁵ מִפְּנֵי רִצּוֹנוֹ. עַל מִנְתַּ לְקִיָּים אֶת רִצּוֹן ה'. ¹⁵⁶ כְּדֵי שִׁיבְטָל. כְּדֵי שֶׁה' יִתְבַּרְךְ יִפֶּה. ¹⁵⁷ רִצּוֹן אֲחֵרִים. הַחוֹשְׁבִים לַהֲרַע לָךְ. ¹⁵⁸ מִפְּנֵי רִצּוֹנָהּ. לְהִינָצֵל מֵהֶם. ¹⁵⁹ מִי שְׁבוּטָה בְּה'. שִׁימָלָא כִּי מִשְׁאֲלוֹת לְבוֹ בַּעֲדֵי שֶׁהוּא מִמֶּרָה רִצּוֹנוֹ. ¹⁶⁰ שׁוּטָה וְכִסִּיל. בְּחוֹשְׁבוֹ שֶׁהִקְבִּ"ה אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַעֲשָׂיו. ¹⁶¹ מַה תִּקְנֶת וְגו'. לְמַה אֶהְיֶה רָשָׁע וְגוֹלָן, כִּי מַה יִּהְיֶה תְּקוּת רָשָׁע (-הַמַּחֲנִיף לַיִּצְרוֹ לַעֲשׂוֹת פְּתוּיוֹ) אֲשֶׁר יִגְזוֹל אֲנָשִׁים, הִרִי סוֹפּוֹ הוּא שִׁסִּיר וּשְׁלִיךְ ה' אֶת נַפְשׁוֹ מֵעָלָיו. ¹⁶² הֲצַעֲקֶתָּ וְגו'. הָאֵם הָאֵל יִשְׁמַע אֶת תְּפִלָּתוֹ כְּאִשֶּׁר תָּבֹא עָלָיו צָרָה - הִרִי שֶׁלֹּא מוֹעִיל לְרָשָׁע מַה שֶׁהוּא בּוֹטָח עַל ה' וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו (רַש"י). ¹⁶³ וּבָאתָם וְעַמְדָתָם. הָאֵם סְבוּרִים אַתֶּם כִּי עַל יְדֵי זֶה שֶׁהִנַּח בְּאֵיִם לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְהַתְפַּלֵּל תִּנְצְלוּ מִהַעוֹשׁ הַמִּגְעִיעַ לָכֶם עֲבוֹר כָּל תּוֹעֲבוּתֵיכֶם. (רַד"ק). ¹⁶⁴ הַמַּעֲרַת פְּרִיצִים. הָאֵם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה מַעֲרָה שֶׁל פּוֹשְׁעִים, הַמִּשְׁמַשֶּׁת לָהֶם מִפְּלֵט וּמִחֻבּוֹ אַחֲרֵי שֶׁעָשׂוּ אֶת פְּשָׁעֵיהֶם (שם).

הלכה

אימתי אינו חייב לשמוע לקול הוריו

א. אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצות עשה בין מצות לא תעשה, ואפילו מצוה של דבריהם, לא ישמע לו. שנאמר (ויקרא יט, ג): "איש אמו ואביו תיראו, ואת שבתותי תשמורו" - כולכם חייבים בכבודי (שולחן ערוך, רמ, טו).

ב. תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר, שהוא בטוח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו, אינו צריך לשמוע לאביו בזה (שו"ע שם סעיף כה). ואפילו רק ספק לו שמא יראה סימן ברכה - אינו מחוייב לשמוע לאביו בזה (פתחי תשובה ס"ק כב).

שו"ת ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל

פאפא אבא יבא אסור צל בן אולת דבר מסוים שלא כהלך דין כבוד ואורא, און אומר אבנו אל מלך אומקס סאונן או אל מעלפ דבר סאונן. [און אל אולתן סאקיות או אל אבא מאל מסויים שפאא חולב לפע לא ברא].
מלצה: גם באופנים אלו חייב לשמוע לאביו.

...

אסור אפרייז דבר אביו וק אומר נאין דבר אבא, פאפא צפ יק בדבר פאפא וצד' או בל צוויי פולמא אסור אדפס אפאיד אביו נבון.
מלצה: זה משום דרך ארץ, וכבוד, וזה שייך בכל הדברים לא רק בד"ת.

חידוד ועיון

לח. צל ע"י לבוד

מבואר בגמ' סוכה (בב) שסוכה המדובללת - היינו קנה עולה קנה יורד - כשרה משום 'חבוט רמי' - דהיינו שרואים את הסכך העליון כאילו הוא למטה. וביאר רש"י שהסכך כשר אפילו אם חמתה מרובה מצילתה. הרי שמועיל 'הלכה למשה מסיני' להכשיר סוכה אפילו בחמתה מרובה. וצ"ע, אם כן מדוע לא יועיל גם 'לבוד' להכשיר סכך בכל סוכה שיש בה רק מעט סכך, והרי זה יהיה כאילו הכל מסוכך.

לנו. ברכה בכל יום

שיטת הבה"ג [וכן אנו נוקטים] שאם שכח יום אחד לספור ספירת העומר, שוב אינו סופר בברכה. והטעם הוא לכאור' מפני שכל מ"ט ימי הספירה הם מצוה אחת ארוכה. וצ"ע, אם כן מדוע מברכים בכל יום, וכי היכן מצינו שמברכים על כל חלק וחלק מהמצווה.

מ. שכירות לזמן

בגמרא בעבודה זרה (כא) איתא, "אף במקום שאמרו להשכיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שהוא מכניס לתוכו עבודת כוכבים, שנאמר לא תביא תועבה אל ביתך". והיינו שאין להשכיר בית לעכו"ם שיכניס ע"ז לביתו משום האיסור ד'לא תביא תועבה אל בייבך'. וצ"ע, לשיטות הראשונים ששכירות הוי מכירה לזמן, מדוע נקרא 'תביא תועבה אל ביתך', והא אין זה ביתו של היהודי אלא של הגוי השוכר.

זמני
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות		
6:08	6:09	6:07	6:05	6:08	6:11	הנץ החמה
8:36	8:37	8:36	8:34	8:37	8:39	סזק"ש מג"א
9:24	9:26	9:25	9:23	9:25	9:27	סזק"ש גר"א
9:58	10:00	9:58	9:56	9:59	10:01	סזק"פ מג"א
10:30	10:32	10:31	10:29	10:31	10:33	סזק"פ גר"א
7:22	7:19	7:19	7:17	7:21	7:19	שקיעה

ארחות

שער השמחה

צדיקים

השביעית - שידע, כי חבורא ברוך הוא ברא את האדם¹⁶⁵ למלאכות רבות, וברא לו מזונו¹⁶⁶ על-ידי טרח גדול ועבודה.¹⁶⁷ ואם היו כל הענינים והמזונות והבגדים מוכנים לאדם בלא טרח, אז לא היו כמה מצוות, כגון¹⁶⁸ הצדקה,¹⁶⁹ הגזלה, הגנבה והחמדה, ורבות מצוות כאלה. גם¹⁷⁰ לא היה אדם בוטח באלהים. ועל זה גזו חזקיהו מלך יהודה¹⁷¹ ספר הרפואות (ברכות י, כ), כדי שיבטח החולה באלהים יתעלה ולא ברפואות. גם אם היה אדם בטל ממלאכה ולא היה טורח אחר

ביאורים

165. למלאכות רבות. להרבה סוגי עבודות עד שיגיע להשיג את חפציו וצרכיו.
166. על ידי טורח. כנאמר (בראשית ג, יט) "בזעת אפיך תאכל לחם", כלומר, לאחר שתטרח בו הרבה, עד שתדד זיעה מפניך מתוך קושי המלאכה, אז תאכל את לחמך (רש"י, רא"ם וגו"א). 167. ואם היו וכו'. מביא שלשה טעמים מדוע פרנסת האדם באה על-ידי עמל וטורח גדול. 168. הצדקה. מאחר והיה לכולם פרנסתם בנקל ממילא לא היו עניים, ואף אם ימצא עני, מכל מקום קיום מצוה זו תהיה ללא שום קושי ונסיון, ושכרו יהיה מועט, שהרי לפום צערא אגרא. 169. הגזלה והגנבה והחמדה. בכת"י הגירסא: והגזלה והגנבה והחמדה שיתרחק מהן, שאם היה לו כל צרכו בלא טורח, היאך יתאוה לגנוב ולגזול? [אמנם כיון שאדם נברא על מנת לטרוח בפרנסתו, ממילא] וכשהוא טורח [ואף על פי כן מתרחק מהגזל והגנבה] ומרחיק אותו, [שאינו חומד את שאינו שלו, בזה הוא מראה ש]הוא בוטח באלהים [שיספק לו כל צרכיו]. 170. לא היה אדם בוטח באלהים. מאחר ויש לו הכל מוכן ומזומן לפניו. 171. ספר הרפואות. "ספר הרפואות" היה ספר של הוראות על התכונות הרפואיות של כל הצמחים והעשבים (עיין רבנו בחיי שמות טו, כה). החולים היו סומכים על תרופות אלו, ולא היו מתפללים אל ה' שירפאם מחליים. חזקיהו גזו את ספר הרפואות כדי שיפנו אל ה' במקום לסמוך על הספר (רש"י ברכות י:

ארחות

שער השמחה

צדיקים

מְזוֹנוֹתָיו, ¹⁷² הָיָה בּוֹעֵט וְרוֹדֵף אַחֵר הָעֲבָרוֹת, כְּדָכְתִּיב: ¹⁷³ "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט" (דברים לב, טו). וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוֹנָם לְבָרְכָה: ¹⁷⁴ "יָפָה תִּלְמוּד-תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ-אֶרֶץ, ¹⁷⁵ שִׁיגִיעַת שְׁנֵיהֶם ¹⁷⁶ מִשְׂכַּחַת עֶזְרָא" (אבות פ"ב מ"ב).

ביאורים

ובפסחים נו, א). ¹⁷². היה בועט. במצוות ה'. ¹⁷³. וישמן ישרון ויבעט. מרוב שפע המאכלים והתענוגים [שנתן ה' לישראל בארץ ישראל] השמין עם ישראל המכונה בשם "ישרון", וזה גרם להם לשכוח את ה' ולבעוט בתורתו ובמצותיו - שלא לקיימם. ¹⁷⁴. יפה ת"ת עם דרך ארץ. טוב והגון הוא שהאדם העוסק בתורה יעסוק גם במלאכה או בסחורה לצורך פרנסתו. ¹⁷⁵. שיגיעת שניהם. לפי שיגיעת האדם בשניהם [-בתורה ובמלאכה]. ¹⁷⁶. משכחת עזר. מסירה ומבטלת את כחו של היצר הרע הגורר את האדם לעשות עבירות, לפי שהיגיעה בתורה מתשת כחו של האדם כמו שאמרו בסנהדרין (כו:); למה נקרא (-התורה) שמה 'תושיה' (ישעיה כח, כט) שמתשת כחו של אדם (רע"ב), וכן המלאכה מפרכת ומשברת את הגוף, וכשיהיה האדם תשוש לא ירהרר בעבירה [כי בכל עת אשר לא יהיה דשן ושמן, לא יערב לו לעשות עבירות, כענין שנאמר (דברים לב, טו) 'וישמן ישרון ויבעט'], ומתוך כך יצר הרע בטל ממנו (רבינו יונה רע"ב).

הלכה

כבוד אחיו הגדול

- א. חייב אדם בכבוד אחיו הגדול (כתובות קג). **ברמב"ן** (בהשגות על מנין המצוות לרמב"ם, נסתפק אם חייב בכבוד אחיו הגדול דווקא בחיי אבותיו. **ובמגילת ספר** כתב שמהרמב"ם משמע שחייב גם לאחר מותם (גליון מהרש"א סי' ר"מ סכ"א).
- ב. יש שכתבו שאינו חייב בכבוד אחיו הגדול, אלא באחיו הראשון ולא השני, אף שגדול ממנו בשנים (**גליון מהרש"א** על השו"ע סעיף כב). ויש אומרים שחייב בכבוד **כל אחיו** הגדולים ממנו (**ברכי יוסף**).
- ג. בכבוד **אחותו** הגדולה, אינו מחוייב (הגהות **בית לחם יהודה**; **פ"ת בשם שבו"י**). וי"א שחייב (**ברכ"י י"ז בשם האר"י** בשער המצוות).
- ד. אין דין מורא נוהג באחיו הגדול (**בית מאיר** סעי' כ"ט).
- ה. חייב בכבוד אחיו הגדול בין אחיו מאב ובין אחיו מאם (**שו"ע** סי' רמ סעי' כב).
- ו. אח גדול שחרף או ביזה את אחיו הקטן שהוא תלמיד חכם, רשאי האח הקטן לנדותו על כך (**שו"ע** סעיף כג).
- ז. כתב **הברכי יוסף**: חייב אדם לכבד גם את אחי אביו ואחי אמו (**ברכי יוסף** בשם רבינו יונה בספר היראה, וספר חסידים).

חידוד ועיון

מא. פרוטה דרב יוסף

קיימ"ל (בבא קמא נ"ז: ועוד) דשומר אבידה הוי שומר שכר משום פרוטה דרב יוסף, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. וצ"ע, דהרי בצדקה יש ג"כ תרי לאוין - 'לא תאמץ' ו'לא תקפוץ', והעוסק במצוה אינו דוחה ל"ת שבתורה.

מב. ברכה בעוסק במצווה

בשער הציון (סימן תע"ה ס"ק ל"ט) כתב דהעוסק במצוה שאכל מצה יצא יד"ח, אלא דבכה"ג לא חייבתו התורה מפני שהוא עוסק במצוה אחרת, "ומ"מ מסתפקנא אם יוכל אז לברך ברכת אכילת מצה אקב"ו וכו', כיון שהוא אז אינו מצווה על זה", עכ"ל.

וצ"ע, דממ"נ אם ס"ל דאינו מצווה בשעה שעוסק במצווה - א"כ איך יצא אז יד"ח אכילת מצה, ואם כן יוצא יד"ח - מדוע שלא יברך.

מג. עוסק במצווה

קיימ"ל 'עוסק במצוה פטור מן המצוה'.

וצ"ע, א"כ הישן בסוכה בסוכות, או יושב ואוכל בסוכה ומקיים מצוות ישיבה בסוכה, מדוע צריך לעזוב את הסוכה וללכת להתפלל במנין וכד' הא הוא עוסק במצווה וממילא פטור מן המצוה.

חידות בעניני ברכות לצעירים

6. אילו ברכה אברכים 6 פעמים בשנה? (2)

זמני
היום

ירושלים	בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות
6:08	6:09	6:08	6:06	6:09	6:11
8:37	8:38	8:36	8:34	8:37	8:40
9:25	9:26	9:25	9:23	9:25	9:27
9:58	10:00	9:58	9:56	9:59	10:01
10:30	10:32	10:31	10:29	10:31	10:33
7:21	7:18	7:18	7:16	7:20	7:18

יום ה' כ"ז מנחם אב

אך עתה מסר השם יתעלה שתי עבודות ביד האדם: האחת - ¹⁷⁷עבודתו, והשנייה - ¹⁷⁸עבודת התורה. וצריך האדם להיות ¹⁷⁹ממצע בין שתי העבודות, וליחד שעות מיוחדות לעבודת התורה ולעבודת העולם הזה. וצריך שתתחזק, ¹⁸⁰שתעשה עבודת שתייהן לעולם לטוב לך לאחריהך, ולא תהיה האחת ¹⁸¹הפסד לחברתה, כמו שנאמר: ¹⁸²"אביך הלא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה, אז טוב לו" (ירמיה כב, טו); ואומר: "טוב אשר תאחז ¹⁸³בזה, וגם מזה אל תנח את ידך" (קהלת ז, יח).

ביאורים

¹⁷⁷. עבודתו. של האדם, שטורח במלאכתו לצורך פרנסתו ולשאר צרכיו.
¹⁷⁸. עבודת התורה. עבודת ה' שהתורה מטילה על האדם. ¹⁷⁹. ממוצע. שיעשה את שניהם בכמות הראויה ובאיזון הנכון. [אבל אין לפרש שעליו לעסוק באותה המדה בעבודתו ובעבודת התורה, שהרי שינוי 'עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי', וכתב המסילת ישרים (פכ"א): אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון וכו', אלא הדרך האמיתי הוא דרכם של החסידים הראשונים - עושים תורתך עיקר ומלאכתן טפלה, וזה וזה נתקיים בידם, כי כיון שעשה אדם קצת מלאכה, משם ואילך אין לו אלא לבטוח בקונו וכו'].
¹⁸⁰. שתעשה עבודת שתייהן לעולם. כמו שאמרו במסכת אבות (פ"ב מ"ב) וכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון. ¹⁸¹. הפסד לחברתה. שהעסק בתורה ובמלאכה צריך שיהיה באופן שאחד לא יפריע לשני. ¹⁸². אביך וגו'. פסוק זה נאמר ליהויקים: 'אביך' - יאשיהו המלך, 'הלא אכל ושתה' - התעסק לפרנסתו, 'עשה משפט וצדקה' - הוא עסק התורה, 'אז טוב לו' - לכן ה' ברח אותו והיטיב עמו.
¹⁸³. בזה. שתעשה עיקר השתדלותך לקנות שלמות נצחי, 'וגם מזה' - מהשתדלות בחיי שעה, 'אל תנח את ידך' - מכל וכל, 'כי ירא אלהים' - השומר כוונתו, 'יצא את כולם' - יכנס בשלום ויצא בשלום משני מיני ההשתדלות, וישיג את המכוון.

ארחות

שער השמחה

צדיקים

וְצַדִּיק שִׁיבְטָה בְּשֵׁם יְתָבָרָה¹⁸⁴ שִׁיבְלִיחֵהוּ בְּעֶסְקִיו,¹⁸⁵ וְלֹא
יבְטַח עַל מְלֹאכְתּוֹ וְעֶסְקִיו, אֶךְ יִחְשַׁב אֲשֶׁר מְלֹאכְתּוֹ
וְעֶסְקִיו¹⁸⁶ הֵם דֶּרֶךְ לְפִרְנָסְתּוֹ מֵאֵת הַשֵּׁם יְתָבָרָה, כְּמוֹ אֲדָם הַבּוֹקֵעַ
עֲצִים בְּגִזָּז, אֶךְ-עַל-פִּי שְׁהִגְרוֹן חוֹתֶךָ הָעֵץ, אֵין הַכֹּחַ בָּא מִן
הַבְּרִזָּל, אֲלֵא מִן הָאִישׁ הַבּוֹקֵעַ בְּבְרִזָּל לְחַתֶּךָ בּוֹ הָעֵץ.

ביאורים

(ספורנו). 184. שִׁיבְלִיחֵהוּ בְּעֶסְקִיו. שה' יצליח אותו להשיג פרנסתו באמצעות
מלאכתו ועסקיו. 185. וְלֹא יבְטַח עַל מְלֹאכְתּוֹ וְעֶסְקִיו. שבכוחם להעשירו.
186. הֵם דֶּרֶךְ. אמצעי להשגת פרנסתו מאת ה'.

הלכה

כבוד סבא, חמיו, בעל האם

- א. יש אומרים שאין אדם חייב בכבוד אבי אביו. ויש אומרים שחייב בכבודו, אבל חייב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו (רמ"א סעיף כד).
- ב. יש שכתב שאף למי שאומר שכן הבן חייב בכבוד אבי אביו, אולם בן הבת אינו חייב בכבוד אבי אמו, שבני בנים הרי הם כבנים אבל לא בני בנות (ביאור הגר"א).
- ג. ביד אברהם כתב שגם לשיטה הסוברת שאדם אינו חייב בכבוד אבי אביו, כל זה לאחר שמת אביו, אבל בחיי אביו מודה הוא שחייב בכבוד אבי אביו מפני שאף אביו חייב בכבודו.
- ד. כבוד חמיו וחמותו חייב אדם בכבוד חמיו. גדר החיוב הוא שחייב לכבדו ככבוד שאר זקנים בקימה והידור בלבד, אלא שבחמיו חייב אף שאינו זקן ואף אם לא קנה חכמה (שו"ע, סעיף כד וב"ח וש"ך).
- ה. כבוד אשת האב ובעל האם חייב אדם לכבד אשת אביו אף על פי שאינה אמו כל זמן שאביו קיים, וחייב לכבד בעל אמו כל זמן שאמו קיימת, אבל לאחר מיתה אינו חייב בכבודם. ומכל מקום דבר הגון לכבדם אף לאחר מיתה (שו"ע רמ"א).
- ו. בכסף משנה דייק מהרמב"ם שחיוב כיבוד אשת אביו ובעל אמו הוא מדאורייתא.
- ז. בגדר החיוב הסתפק הדרכי משה אם הוא מצד חיוב כיבוד האב שזהו כבודם שייכבדו את אשת אביו ובעל אמו, או שהוא ריבוי חיוב בפני עצמו. ונפקא מינה, אם מוחל על כבודו אינו צריך לכבדה. אבל אם הוא חיוב בפני עצמו אין כבוד אשתו מחול.

חידוד ועיון

מד. דורות האחרונים

קימ"ל (פסחים מ"ח:) לגבי הפרשת חלה, שיש איסור לעשות כמה עיסות פחות פחות מכשיעור, כדי להפטר מחלה [ועי' ביאור הגר"א או"ח סי' ח' סק"ג].
וכן נאמר במשנה (ע"ז כא) שאסור למכור לגוי בא"י קרקע כי מפקיע מתרו"מ.
וצ"ע, דבברכות (לה:) איתא "בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר, דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך חצרות דרך קרפפות, כדי לפטרן מן המעשר". ואם הוא איסור מדוע עשו כן, ולא נראה מלשון הגמ' שהוא איסור.

מה. שקיעה דר"ת

דעת ר' ידועה (עי' תוס' זבחים נו. ד"ה מנין, ועוד) ששקיעת החמה היא השקיעה השניה, והשקיעה הראשונה [מה שאנו קוראים 'שקיעה'] אין לה נפק"מ להלכה והרי זה כיום גמור, מלבד לענין קדשים, שהתחדש הדין שדם נפסל כבר בשקיעת החמה הראשונה.
וצ"ע, דהעולה מדבריו הוא שקרבן נפסל אפילו שזה עדיין יום גמור. וזהו לכאור' דלא כהגמ' בהוריות (ד.) "משל לאדם שהביא כפרתו בין השמשות, ספק מבעור לו, נתכפר לו, ספק משחשכה נתכפר לו, שאין מביא אשם תלוי".
הרי שאם מביא בין השמשות, הרי זה ספק אם מתכפר לו.

חידות בעניני ברכות לצעירים

7. איזו ברכה מברכים פאמים בשנה?

זמני
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:10	6:09	6:06	6:09	6:12	הנץ החמה
8:38	8:37	8:34	8:37	8:40	סזק"ש מג"א
9:26	9:25	9:23	9:25	9:28	סזק"ש גר"א
10:00	9:59	9:56	9:59	10:01	סזת"פ מג"א
10:32	10:31	10:29	10:31	10:33	סזת"פ גר"א
7:17	7:17	7:15	7:18	7:17	שקיעה
6:39	6:55	6:47	6:48	6:47	הדלקת נרות

יום ו' כ"ח מנחם אב

ארחות

שער השמחה

צדיקים

וְאָדָם שֵׁשׁ לוֹ מְלָאכָה אוֹ אֵיזָה עֵסֶק שִׁיחִיה, שְׂמִפְרָנָם בּוֹ בְּנֵי-בֵיתוֹ,
לֹא יִחְשַׁב: לֹדֵי הַמְּלָאכָה הָיָה הוֹלֵךְ לְאֶבְרֹן, אֶף יִבְטַח בְּבוֹרָא
יִתְעַלֶּה, וַיִּחְשַׁב: אִם לֹא הָיָה לוֹ עֲנִין זֶה הָעֵסֶק שְׁעוֹסֶק בּוֹ, הַבוֹרָא
יִתְבַּרְךְ.¹⁸⁷ יִמְצִיא לוֹ פְּרִנְסָתוֹ בְּעִנִּין אַחֵר, כִּי כָל מַעֲשֵׂה יָדָיו וַצָּרָיו
¹⁸⁸ בְּיַד הָאֵל הֵם, וְהִרְבֵּה שְׁלוּחִים לְמָקוֹם, כְּמוֹ שְׂאִמֵּר הַכְּתוּב: "כִּי
אֵין לָהּ מַעֲצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בָּרֵב אוֹ בְּמַעֲט" (שְׂמוּאֵל א יד, ו), וְאוֹמֵר: כִּי
הוּא הַנֶּתֶן לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל" (רַבְרִים ה, יח), וְאוֹמֵר: "לֹא כְחִיל וְלֹא
כֶּכֶח, כִּי אִם בְּרוּחִי, אֲמַר ה' צָבָאוֹת" (זכריה ד, ז).

**וְכֵן הָאָדָם אֲשֶׁר כָּל חַיּוּתוֹ וַצָּרָיו תְּלוּיִים בָּאָדָם אַחֵר, לֹא יֵשִׁים
בְּטַחֲחוֹנוֹ בְּלִבּוֹ עַל הָאָדָם הַהוּא, אֶף יֵשִׁים שְׂרָשׁ בְּטַחֲחוֹנוֹ
מַעֲמָק הַלֵּב.¹⁹⁰ בְּבוֹרָא יִתְבַּרְךְ; ¹⁹¹ וְאֵין דִּי מַה שְׂאִימֵר כֶּךָ וְלִבּוֹ בַּל**

ביאורים

187. יִמְצִיא לוֹ פְּרִנְסָתוֹ בְּעִנִּין אַחֵר. מאחר ונגזר לוֹ משמים פרנסה, הרי היא תגיע אליו בכל אופן, אם לא על ידי מלאכה זו, תבוא על ידי אמצעי אחר, והרבה שלוחים למקום לעשות לאדם את הנגזר עליו. 188. בִּיד הָאֵל הֵם. והוא הקובע מה יהיו מעשיו ומלאכתו של האדם, והאם יצליח בזה או לא, והאדם אינו פועל דבר. 189. כִּי אֵין וְגו'. אין לה' מניעה מלהושיע הן ברב עם הן במעט. (מצודת דוד). 190. בְּבוֹרָא יִתְבַּרְךְ. כי הרי 'ה' מוריש ומעשיר" (שְׂמוּאֵל-א' ב, ז), 'ה' רועי לא אחסר" (תהלים כג, א), "השֹׁלֵךְ עַל ה' יִהְיֶה וְהוּא יַכְלִילֶךָ, לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לְצַדִּיק" (תהלים נה, כג), ויזכור כי ארבעים שנה הלכו אבותינו במדבר לא חסרו דבר. 191. אֵין דִּי מַה שְׂאִימֵר מַה כֶּךָ וְלִבּוֹ בַּל עָמוּ. כי מגדר הבטחון המעולה שיהיה לו הבטחון לא רק בידים במיעוט המלאכה ולבו מלא רצונות, שזה אינו בוטח בלב, ועיקר הבטחון תלוי בלב, כמאמר הכתוב 'בו בטח

ארחות

שער השמחה

צדיקים

עמו, אלא יתן שכח והודיה לבורא יתברך על זה ¹⁹² אשר לא עזב חסדו מאתו. וקח בידך משל נאה על ענין זה, והוא כמו מאה עורים ההולכים זה אחר זה, וכל אחד שם ידו על כתף חברו, ובראש כלם יש איש הרואה, והוא מנהיג כלם אחריו. הנה כל אחד יודע, אף-על-פי שישם ידו על כתף חברו והוא מנהיגו, שאין זאת תהנהגה באה מכחו, אף כלם נמשכים אחר האיש הרואה הראשון, ואם יהיה נשמת מהם, יפשו כלם ויפלו. זה ישים האדם אל לבו, ויחשב שהקדוש-ברוך-הוא המנהיג, וכלנו בעזרים, וכל אחד ממנו מסתיע ונעזר בעזר חברו, אף אין בת פתח לזלי המנהיג העליון הנותן כל דרכיו ישרים ואין להרהר אחריו.

ביאורים

לבי, ועל כן צריך שגם לבו ורצונו יהיו שקטים ושלוים ולא יהיה לו שום רצון בלבו. (בית הלוי). ¹⁹². אשר לא עזב חסדו. ושלח אדם זה שיפרנסנו. ועל ידי שירגיל עצמו בשבח ובהודיה לבורא, יגביר גם את אמונתו בלבו שה' מכלכל אותו על ידי שליח זה (עלי אורח).

שבת קודש פרשת ראה

ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וּקְלָלָה (יא, כו)

פתח בלשון יחיד - "רָאֵה", והמשיך בלשון רבים - "לפניכם"?

מובא בשלמה חדשה: על הפסוק (כט ט-יא): "אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם... לְעִבְרָה בְּבְרִית ה' אֱלֹהֵיךָ", שפתח בלשון רבים - "אַתֶּם נִצְבִּים", והמשיך בלשון יחיד - "לְעִבְרָה", ביאר רבנו הגר"א שבא לרמוז לאדם שלא יסתכל על אחרים ויידע כי עמו לבדו כרת הקב"ה הברית.

ומעין זה אפשר לפרש כאן שאף על פי שה' נתן הברכה והקללה לפני כל ישראל - "לפניכם", מכל מקום יחשוב האדם כי לו לבדו נתן ה' - "רָאֵה".

המפרשים ביארו על פי דברי רבותינו במסכת קידושין (מ, ב): "לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת - אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת - אי לו שהכריע את עצמו לכף חובה".

לכן בפרשה זו העוסקת מענייני הברכות והקללות, אלו שנאמרו בהר גריזים ובהר עיבל כאשר נעשו ישראל ערבים זה בזה, פתחה הפרשה ביסוד זה, שכל יחיד ויחיד מישראל אינו איש פרטי בלבד, אשר יכול להיטיב או חלילה להזיק ולהפסיד את עצמו בלבד, אלא יתכן שאותו 'יחיד' יגרום חורבן ונזק לעולם כולו, לפי שכל יחיד הוא חלק מכלל ישראל, ויכול במעשיו להכריע את העולם כולו לכאן או לכאן.

...

ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וּקְלָלָה (יא, כו)

מהו "היום"?

מובא בשלמה חדשה: ידוע מה שמואב בזה"ק (פרשת בא לב, ב) שכל מקום שנאמר בו "היום" - זהו ראש השנה, וכמו שפירש רש"י על הפסוק בתחילת ספר איוב: "וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה'" - "אותו יום שהיה ראש השנה".

והנה אמרו (ב"ב י, א): "כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה".

וזהו שנאמר: "נתן לפניכם היום" - בראש השנה, "בְּרָכָה וּקְלָלָה" - הן מזונותיו והן חסרונותיו.

חידוד ועיון

מז. קושר או בונה

ברמב"ם (שבת י, ח) כתב, שהפותר חבלים או חוטי שער, הרי זה חייב מדין תולדת קושר.

וצ"ע, שהרי אמרו בגמ' (שבת צה, א) שהגודלת [- אשה הקולעת שערויתה] חייבת משום 'בונה', ולדברי הרמב"ם מדוע אינה חייבת משום קושר, ומ"ש.

מז. מתיר אסורים

כתב הרמ"א (סוף סי' נ"ב) דכל ברכות השחר, אם לא אמרן קודם התפלה מחויב לאומרון לאחר התפלה, ובמשנ"ב (סק"ט) כתב "ועיין בפרי חדש שכתב דברכת אלהי נשמה לא יאמר אחר התפלה שכבר יצא בברכת מחיה מתים".

וצ"ע, מדוע אינו יוצא ג"כ בברכת 'מתיר אסורים' ע"י מה שמזכיר בברכה הנ"ל 'מתיר אסורים'.

מח. לשון הרע בפניו

דעת המהר"ל [נתיב הלשון פ"ז] שהמדבר לשון הרע על חברו בפני חברו, אין הוא עובר על הלאו דלשון הרע, עיי"ש טעמו.

וצ"ע, שהרי בספרי נאמר, דמעשה מרים היה בפני משה, ואעפ"כ מפורש בכל התורה שנקרא זה מעשה לשון הרע.

חידות בעניני ברכות לצעירים

8. איזו ברכה מכריע 8 פסאים בשנה?

זמני
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:10	6:11	6:09	6:07	6:10	הנץ החמה
8:37	8:38	8:37	8:35	8:38	סזק"ש מג"א
9:25	9:26	9:25	9:23	9:28	סזק"ש גר"א
9:59	10:00	9:59	9:56	10:01	סזת"פ מג"א
10:30	10:32	10:31	10:29	10:33	סזת"פ גר"א
7:18	7:15	7:16	7:14	7:16	שקיעה
7:52	7:54	7:54	7:53	7:54	צאת השבת
8:31	8:28	8:28	8:27	8:28	לר"ת

ארחות

שער השמחה

צדיקים

וּכְמוֹ שֶׁחֲמַתְפָּרְנָם לֹא יִחַשְׁבּ אֶלָּא בְּתִקְדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּךָ
 הַמְּפָרְנָם לֹא יִתְנַגֵּה שֶׁהוּא מְפָרְנָם, אֵךְ הוּא כְּעוֹר הַמְּנַהֵיג¹⁹³
 עוֹר חֲבֵרוֹ כְּעֹזֶרֶת הַמְּנַהֵיג הָרָאוּשׁוֹן שֶׁהוּא הָרוּאָה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר:
 "וְהוֹלֵכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדְעוּ, בְּנִתִּיבוֹת לֹא יָדְעוּ אֲדָרִיכֵם,¹⁹⁴
 אֲשִׁים מִחֶשֶׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר, וּמַעֲקָשִׁים לְמִישׁוֹר" (ישעיה מב,
 טז), וְאֹמַר: "וְהָעוֹרִים הֵבִיטוּ לְרֵאוֹת" (שם פסוק יח), וְאֹמַר:
 "מִי עוֹר כִּי אִם עֶבְדִּי, וְחָרַשׁ כְּמִלְאָכִי אֲשַׁלַּח, מִי עוֹר כְּמוֹשְׁלָם,¹⁹⁷
 וְעוֹר כְּעֶבֶד ה'" (שם פסוק יט).

וְחִנָּה כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבוֹטְטִים בּוֹ בְּתִקְדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הֵם

ביאורים

193. המפרנס. את זולתו התלוי בו. 194. והולכתי עורים וגו'. ה' יוליך את נדחי ישראל - שהם כעורים - בדרך שאינם מכירים, בדרכים שלא ידעו עליהן מקודם. 195. אשים וגו'. ה' יאיר להם את המקומות שהיו חשוכים, ויסלק את המכשולים בדרכם והיא תהיה סלולה וישרה. 196. והעורים הביטו לראות. אלה מישראל שאינם רוצים לראות את השגחת ה' בעולמו, הביטו לראות את הטובות והניסים שה' עשה לישראל בעבר ותדעו שגם בעתיד ה' יעשה כן לישראל. (מפרשים). [בעלי אורח] ביאר: 'והעורים הביטו לראות' - באמצעות המוביל הראשון (-הקב"ה) שהוא הרואה]. 197. מי עור וגו'. ישעיהו מוסיף לדבריו שמה שאמר שישראל עורים וחרשים זה כלל גם את הצדיקים שביניהם. כלומר, גם עובדי ה' הם כעורים, וגם המושלם במידותיו, גם החכמים שה' שלחם ללמד את העם הם כחרשים (-כחרש לא ישמע מעשי בני העם להזהירם על הדבר), וזאת משום שלא התאמצו ללמד את ישראל תורה וחכמה ולפקוח את עיניהם ואזניהם, כי אם אמונתם היתה חזקה ובהירה יותר היו מתאמצים לעשות זאת.

ארחות

שער השמחה

צדיקים

¹⁹⁸ שמונה חלקים: האחד - ענין גוף האדם בלבד. השני - ענין פרנסתו. השלישי - ¹⁹⁹ ענין אשתו. הרביעי - חובות הלכות והאיברים ²⁰⁰ שהוא מתייחד בתועלתו ונזקו. החמישי - חובות האיברים ²⁰¹ אשר תועלתו ונזקו לאחרים. השישי - ²⁰² גמול עולם הזה. השביעי - ²⁰³ גמול עולם הבא הצפון לצדיקים. השמיני - ²⁰⁴ גמול ימות המשיח.

ביאורים

198. שמונה חלקים. שמונה ענינים הטעונים בטחון בבורא יתברך. 199. ענין אשתו. בכת"י הגירסא: עניני אשתו ובניו וקרוביו ואוהביו. 200. שהוא מתייחד וכו'. שהתועלת והנזק שלהן נוגעות אליו בלבד. 201. אשר תועלתו וכו'. שהתועלת והנזק שלהן נוגעות גם לאחרים. 202. גמול עולם הזה. שכן הניתן לאדם בעולם הזה. 203. גמול עולם הבא. שכן העולם הבא שהבורא יתברך נותן לצדיקים, כמו שכתוב (תהלים לא, כ): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם". 204. רבינו מפרט את שמונת החלקים בהמשך הפרק, ומפאת קוצר היריעה לא נכנסו הדברים בחוברת זו.

שו"ת ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל

למחנן ליבין מורה אסני פבר מצווה אקרא על עצמו אפקיד על מצוות כיבוד אב
ואם, מה פקודי אצד.

תלמוד: בירושלמי סוף פרק קמא דקידושין איתא, [אהא דתנן במתניתין
כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ],
א"ר יוסי בי רבי בון מי שיחד לו מצוה ולא עבר עליה מימיו, מה אית לך
אמר רבי מר עוקבן כגון כיבוד אב ואם.

...

פאם יל צוין אצאות אקרא אביו מלשם כיבוד אב.

תלמוד: רק אם אין זה גורם לו ביטול תורה.

...

בקידושין איתא, מבעדו בחייו ומבעדו במותו, וכן נפסק בל"ו, פאם דין צד נופח
כל דין כיבוד או רק בדין לא יקראנו בלמו.

תלמוד: בכל דיני כיבוד המבוארים שם בברייתא.

...

פאם מותר אדאם אקרא אביו לנקרא צ"ל אביו בלמו.

תלמוד: ראוי להזהר בזה, ולקרוא בכינוי.

...

פאם מותר אלבת על כסא אביו פמיוחד או בלפניס אל במקום פמיוחד או.

תלמוד: רק כשהכסא במקום המיוחד לאביו אסור, אבל אם הוא במקום
אחר מותר.

...

פאם מותר אלבת על כסא אביו אחר סטיו.

תלמוד: הרי הוא יורשו, ואין הכסא של אביו ומותר לו לישב עליו.

חידוד ועיון

מט. היוצא מן הטמא

שיטת הרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ב ה"ג) שהאוכל בשר אדם, עובר בעשה. וצ"ע, א"כ היאך מותר לאכול כל היוצא מן האדם, כגון חלב האשה או רוק האדם וכד', והלא כל יוצא מן הטמא טמא.

נ. עדים זוממין

עדים זוממים שזממו להרוג אדם והוזמו, הדין הוא שחייבים מיתה כמו שנאמר "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו". ויל"ע, דלכא' יש להם אפשרות להינצל ממיתה, על ידי שיכרתו את היד שלהם עצמם, ובכך יתברר שלא זממו להרוג, שהרי גם אם היו דנים את הנידון למיתה, היו נפטרים שהרי הדין הוא שאם נקטע יד העדים פטור.

נא. הודאת בעל דין

דינא הוא (ב"מ ג. ועוד) שהודאת בעל דין כמאה עדים דמי. ודעת המהריב"ל (ח"א סי' י"ט) שהודאת בעל דין מועילה מדין נאמנות. וצ"ע, מדברי הגמרא (כתובות פח.) "כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי", וכיצד אפשר להסביר בזה שהתכוין להתחייב.

חידות בעניני ברכות לצעירים

9. אילו ברכה אברכים 10 פעמים בשנה? (2)

10. אילו ברכה רק נשים אברכות? (2)

11. אילו ברכה אברכים רק גברים?

זמני
היום

ירושלים בני ברק	חיפה	צפת	מודיעין - עילית	נתיבות	
6:10	6:10	6:08	6:11	6:13	הנץ החמה
8:39	8:37	8:35	8:38	8:41	סזק"ש מג"א
9:27	9:25	9:23	9:26	9:28	סזק"ש גר"א
10:00	9:59	9:57	9:59	10:02	סזת"פ מג"א
10:30	10:32	10:31	10:31	10:33	סזת"פ גר"א
7:17	7:14	7:12	7:16	7:14	שקיעה

תפילות

תפילת מנחה וערבית לימות החול
ברכת המזון | ברכת מעין שלש ובורא נפשות

נוסח אשכנז

ברכתינו נתונה להר"ד יעקב חלופסקי שליט"א על רשותו להעתיק את התפילות מתוך הסידור
שבהוצאתו "שיח תפילה".

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

**אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ. עוֹד יִחְלְלוּךָ סֵלָה: אֲשֶׁרִי הָעַם שֶׁכָּבַח
לוֹ. אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁיְהוּהָ אֱלֹהָיו: תַּחֲלֶלָה לְדָוִד.
אֲרוֹמְמֶךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ. וְאֶבְרַכְּךָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:**

תפילת ערבית

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עֵינֶיךָ וְלֹא יִשְׁחִית. וְהִרְבֵּה לְהָשִׁיב אִפּוֹ וְלֹא יַעִיר כָּל חַמְתּוֹ: יְהוָה
הוֹשִׁיעָה. הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנִי כִּיּוֹם קִרְאָנִי:

חזן: בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְּבָרֵךְ:

קהל וחזן: בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בִּדְרָכֶיךָ מַעֲרִיב
עֶרְבִים. בְּחִקְמָה פּוֹתַח שְׁעִים. וּבִתְבוּנָה מַשְׁנֶה עֵתִים
וּמַחְלִיף אֶת הַיָּמִים. וּמַסְדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בְּרָקִיעַ
בְּרָצוֹנוֹ. בּוֹרֵא יוֹם וְלַיְלָה. גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר.
וּמַעֲבִיר יוֹם וּמַבְיֵא לַיְלָה. וּמַבְדִּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה. יְהוָה צְבָאוֹת
שְׁמוֹ: אֵל חַי וְקַיִם תָּמִיד יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
הַמַּעֲרִיב עֶרְבִים:

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ אֶהְבֵּת. תִּזְרָה וּמַצּוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ
לְמִדָּת. עַל כֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁכָּבְדְּנוּ וּבִקְוֵנוּ נְשִׁיחַ בְּחֻסְךָ. וְנִשְׁמַח בְּרִבְרֵי
תוֹרָתְךָ וּבְמַצּוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאַרְךָ יָמֵינוּ וּבָהֶם נִהְגֶּה יוֹמָם וְלַיְלָה:
וְאֶהְבֵּתְךָ אֵל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

יחיד אומר: אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. יְהוָה אֶחָד:

בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

בְּכָל יוֹם אֲבָרְכְּךָ. וְאַחֲלִלָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד: גְּדוֹל
יְהוָה וּמַהֲלֵל מְאֹד. וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַּח
מַעֲשֶׂיךָ. וּגְבוּרָתֶיךָ יִגְדִּי: הָדָר כְּבוֹד הוֹדֶךָ. וְדַבְּרִי

תפילת ערבית

וְאַחֲבֵת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ:
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוָה הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ:
וְשִׁנְנָתָם לִבְנֶיךָ וּדְבָרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ
וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם
עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוָה אִתְּכֶם הַיּוֹם לֹאֲהַבָה אֶת יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל לִבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנִתְּתִי מִטֵּר אֶרְצְכֶם כַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֹּת דָּגָנְךָ וְתִירֹשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ: וְנִתְּתִי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבְהֵמָתְךָ וְאֶחֱלֵת
וְשִׁבְעֵת: הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּח לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם וְעִבְדִּיתֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
לָהֶם: וְחָרָה אַף יְהוָה בָּכֶם וְעִצֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת
יְבוּלָהּ וְאִבְדִּיתֶם מִתְרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָחָה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי
אֱלֹהֵי עַל לִבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרָתָם אִתְּם לְאוֹת עַל יָדְכֶם: וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין
עֵינֵיכֶם: וְלִמְדִיתֶם אִתְּם אֶת גְּבוּרָתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ
וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי גְבוּרָתְכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָשָׁבַע יְהוָה לְאַבְרָהָם לֵאמֹר
כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנִתְּנוּ עַל צִיצִית
הַכְּנָף פֶּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל
מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אִתְּם וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרֵי לִבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

נִפְלְאֲתִיךָ אֱשִׁיחָה: וְעֲזֹזוּ נִזְרָאֲתִיךָ יֹאמְרוּ. וְגִדְלָתְךָ
אֶסְפְּרֶנָּה: זָכַר רַב טוֹבָךָ יִבְיְעוּ. וְצִדְקָתְךָ יִרְנְנוּ: חֲנוּן
וְרוּחוֹם יִהְיֶה. אֲרֹךְ אַפִּים וְגִדְלֵ חֶסֶד: טוֹב יִהְיֶה לְכָל.

תפילת ערבית

אֲשֶׁר אַתָּם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי
וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן.

החזן חוזר ואומר: יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אָמֵן:

וְאִמְוִנָה כָּל זֹאת וְקָנִים עָלֵינוּ. כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵין וּזְלָתוֹ. וְאֶנְחֵנוּ יִשְׂרָאֵל
עֲמוֹ: הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד מַלְכִּים. מִלְכֵנוּ הַגּוֹאֲלֵנוּ מִכַּף כָּל הָעָרִיצִים. הָאֵל
הַנִּפְרָע לָנוּ מִצְרַיִם. וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּלָה לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ: הַעוֹשֶׂה גְדוּלוֹת עַד אֵין חֶקֶר.
וְנִפְלְאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר: הַשֵּׁם נַפְשֵׁנוּ בְּחַיִּים. וְלֹא נָתַן לְמוֹט רַגְלֵנוּ: הַמְדְּרִיכֵנוּ עַל
בְּמֹת אוֹיְבֵינוּ. וְיָרֵם קִרְנֵנוּ עַל כָּל שׁוֹנְאֵינוּ: הַעוֹשֶׂה לָנוּ נִסִּים וְנִקְמָה בַּפְּרָעָה.
אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ כְּנִי חֶם. הַמַּעֲבִיר בְּנֵי בִין גְּזָרֵי יָם סוּף. אֶת רוּדְפֵיהֶם וְאֶת
שׁוֹנְאֵיהֶם בְּתַחוּמוֹת טַבַּע. וְרָאוּ בְנֵי גְבוּרָתוֹ. שִׁבְחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמּוֹ. וּמִלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן
קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם. מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹךְ עֲנֵנוּ שִׁירָה בְּשִׁמְחָה רַבָּה. וְאָמְרוּ בָלֶם:

מִי כְמוֹכָה בָּאֱלִים יְהוָה. מִי כְמוֹכָה גֹּאֲדֵר בְּקִדְשׁ. נִזְרָא
תַּחֲלוֹת עֲשֵׂה פֶלֶא:

מִלְכוּתְךָ רָאוּ בְנֵיךָ בּוֹקֵעַ יָם לִפְנֵי מֹשֶׁה זֶה אֱלֹהֵי עַנּוּ. וְאָמְרוּ:

יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

וְנֹאמַר. כִּי פָדָה יְהוָה אֶת יַעֲקֹב. וְגֵאֻלּוֹ מִיַּד חֹזֵק מִמּוֹנוֹ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גֹּאֲלֵ יִשְׂרָאֵל:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

וְרַחֲמֵיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו: יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל מַעֲשֶׂיךָ. וְחִסְדֶּיךָ
יִבְרַכְכָּה: כְּבוֹד מַלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ. וּגְבוּרַתֶךָ יְדַבְּרוּ:
לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתִיו. וְכְבוֹד הָדָר מַלְכוּתוֹ:
מַלְכוּתֶךָ מַלְכוּת כָּל עֲלָמִים. וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל דּוֹר וָדָר:
סוּמָךְ יְהוָה לְכָל הַנִּפְלָאִים. וְזוֹקֶךָ לְכָל הַכְּפוּפִים: עֵינֵי כָל
אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ. וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בַּעֲתוֹ: פּוֹתֵחַ
אֶת יָדֶךָ. וּמַשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רֶצוֹן: צְדִיק יְהוָה בְּכָל דְּרָכָיו.
וְחֹסֶד בְּכָל מַעֲשָׂיו: קְרוֹב יְהוָה לְכָל קָרְאִיו. לְכָל אֲשֶׁר
יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת: רֶצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה. וְאֶת שְׁוַעֲתָם יִשְׁמַע
וְיוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת כָּל אֹהֲבָיו. וְאֶת כָּל הַרְשָׁעִים
יִשְׁמִיד: תַּהֲלֵת יְהוָה יִדְבֵּר פִּי. וַיִּבְרַךְ כָּל בִּשְׁר שֵׁם
קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וְאַנְחָנוּ גְּבָרָךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם.
הַלְלוּיָהּ:

תפילת ערבית

הַשְׁכִּיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם. וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵנוּ לְחַיִּים. וּפְרוּשׁ
עֲלֵינוּ סֶכֶת שְׁלוֹמֶךָ. וְתַקַּנְנוּ בַּעֲצָה טוֹבָה מִלִּפְנֶיךָ.
וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ. וְהִגֵּן בַּעֲדֵנוּ. וְהַסֵּר מֵעֲלֵינוּ אוֹיֵב דָּבָר וְחֶרֶב
וְרָעָב וְיָגוֹן. וְהַסֵּר שָׁטָן מִלִּפְנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ. וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תִּסְתָּרֵנוּ.
כִּי אֵל שׁוֹמְרָנוּ וּמַצִּילָנוּ אַתָּה. כִּי אֵל מִלֶּךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה. וְשׁוֹמֵר
צִאֲתָנוּ וּבֹאֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

הש"ץ אומר חצי קדיש:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ
מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּעֶגְלָא וּבְזֶמַן קָרִיב. וְאָמְרוּ אַמֵּן: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא
וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְחַלֵּל שְׁמֵהּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעָלַם מִן כָּל
בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנִשְׁבַּחְתָּא דְּאִמְרֵין בְּעֶלְמָא. וְאָמְרוּ אַמֵּן:

במנחה אומר: כי שם יהודה אקרא, קבו גדל לאלהינו:

אדני שפתי תפתח ופי גיד תהלתך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם. אֱלֹהֵי
יִצְחָק. וְאַלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן.
גּוֹמֵל חֲסִדִּים טוֹבִים. וְקוֹנֵה הַכֹּל. וְזוֹכֵר חֲסִדֵי אֲבוֹת. וּמְבִיא גּוֹאֵל
לְבָנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה: מְלַךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה מֶגֶן אֲבֹרָהִם:

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנֵי מַחֲיָה מְתִים אַתָּה רַב לְחַיִּיעַ: מוֹרִיד הַטֵּל: מְכַלְכֵּל חַיִּים
בְּחֶסֶד. מַחֲיָה מְתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר
אֲסוּרִים. וּמְקִים אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עָפָר. מִי כְמוֹךָ פֹּעֵל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָךְ. מְלַךְ
מִמִּית וּמַחֲיָה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה: וְנֶאֱמָר אַתָּה לְחַיִּיוֹת מְתִים: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מַחֲיָה
הַמְתִּים:

בחזרת הש"ץ אומרים כאן קדושה:

בְּקִדְשֵׁךְ אֵת שְׁמֶךָ בְּעוֹלָם. כְּשֵׁם שְׁמִקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בְּשְׁמֵי מְרוֹם. כְּכַתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ. וְקָרָא זֶה
אֵל זֶה וְאָמַר: קו"ח: קדוש קדוש קדוש יְהוָה צְבָאוֹת. מֵלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹד: חוּן:
לְעִמָּתָם בְּרוּךְ יֹאמְרוּ: קו"ח: בְּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִקְדָּמוֹ: חוּן: וּבְדַבְּרֵי קִדְשֶׁךָ כְּתוּב לֵאמֹר: קו"ח:
מְלַךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר. הַלְלִיָּהּ:

לחן: לְדוֹר וָדוֹר נְגִיד מְלַךְ וְלִנְצַח נְצִחִים קִדְשָׁתְךָ נְקִדְשֵׁךְ. וְשִׁבְחָתְךָ אֱלֹהֵינוּ מְפִינוּ לֹא יִמוּשׁ
לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי אֵל מְלַךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל הַקְדוֹשׁ:

**אַתָּה קְדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ וּקְדוּשִׁים בְּכָל יוֹם יִהְיֶה לָּךְ סֵלָה: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה הָאֵל הַקְדוֹשׁ:**

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת. וּמִלְמֵד לְאָנוּשׁ בִּינָה: חֲנֻנוּ מֵאַתָּה דַּעַת בִּינָה וְהַשְׂכֵּל: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה חוֹנֵן הַדַּעַת:

**הַשִּׁיבֵנוּ אֱבִינוּ לְתוֹרָתְךָ. וְקַרְבֵּנוּ מִלִּבֵּנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ וְהַחְזִירֵנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה
לְפָנֶיךָ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַרוֹצֵה בְּתַשׁוּבָה:**

**סֵלָח לָנוּ אֱבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מִחַל לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ. כִּי מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ אַתָּה: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה חֲנוּן הַמִּרְבֵּה לְסִלַּח:**

**רְאֵה כַעֲבִינוּ. וְרִיבָה רִיבֵנוּ. וּגְאֻלָּנוּ מִיַּדְּךָ לְמַעַן שְׁמוֹךְ. כִּי גּוֹאֵל חוֹק אַתָּה: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:**

**רַפְּאֵנוּ יְהוָה וְנִרְפָּא. הוֹשִׁיעֵנוּ וְנוֹשְׁעָה כִּי תַחֲלֹתֵנוּ אַתָּה. וְהַעֲלֵה רַפּוּאָה שְׁלֵמָה
לְכָל מַכּוֹתֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בָּרַךְ עָלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת הַשְּׂגָנָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִינֵי תְבוּאַתָּה לְטוֹבָה. וְתֵן
בְּרָכָה עַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְשַׂבָּעֵנוּ מִטוֹבָךְ. וּבָרַךְ שְׁנֵתֵנוּ בְּשָׁנִים טוֹבוֹת: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים:**

**תִּקַּע בְּשׁוּפָר גָּדוֹל לְחִירוֹתֵנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלִיזְתֵּינוּ. וְקַבְּצֵנוּ יַחַד
מֵאַרְבַּע כְּנָפּוֹת הָאֶרֶץ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל:**

**הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרָאשׁוֹנָה. וְיִוָּעֲצִינוּ בְּבִתְחִלָּה. וְהִסֵּר מִמֶּנּוּ
יָגוֹן וְאַנְחָה. וּמִלֶּךְ עָלֵינוּ אַתָּה יְהוָה לְבָרֶךְ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים.**

וּצְדִיקֵנוּ בְּמִשְׁפָּט: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדִיקָה וּמִשְׁפָּט:

**וְלַמְלָשִׁינִים אֵל תַּחֲי תַקְנוֹה. וְכָל הַרְשָׁעָה כָּרַגַע תֹּאכֶד. וְכָל
אוֹיְבֶיךָ מִתְּהַר וּיְכַרְתּוּ. וְהַזִּידִים מִתְּהַר תַּעֲקֹר וְתַשְׁבֵּר**

**וְתַמְגֵּר וְתַכְנִיעַ בְּמִתְּהַר כְּיָמֵינוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹבֵר אוֹיְבִים
וּמַכְנִיעַ יָדִים:**

תפלת מנחה וערבית לימות החול

על הצדיקים ועל החסידים. ועל זקני עמך בית ישראל. ועל פליטת סופריהם.
ועל גרי הצדק. ועלינו. והמו רחמיך יהוה אלהינו. ותן שכר טוב לכל
הבטחים בשמך באמת. ושים חלקנו עמם לעולם. ולא נבוש כי כך בטחנו: ברוך
אתה יהוה מושען ומבטח לצדיקים:

וְלִירוּשָׁלַם עִירךָ בְּרַחֲמִים תִּשׁוּב. וְתִשְׁכַּן בְּתוֹכָהּ כְּאִשֶּׁר דְּבַרְתָּ.
וּבִנְנָה אוֹתָהּ בְּקֶרֶב בְּיָמֵינוּ בְּנֵן עוֹלָם. וְכִסָּא דְּוִד
מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תִּכְבֵּן: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם:
אֵת צִמּוּחַ דְּוִד עֲבָדְךָ מְהֵרָה תַצְמִיחַ. וְקִרְנֵנוּ תִרְוֵם בִּישׁוּעָתְךָ. כִּי לִישׁוּעָתְךָ קְוִינוּ כָּל
יָמֵינוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מַצְמִיחַ קֶרֶן יִשְׁעֶךָ:

שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ חוּם וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְקַבֵּל
בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תַּפְלָתֵנוּ. כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ
תַּפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים אַתָּה. וּמִלִּפְנֵיךְ מִלִּפְנֵי רִיקָם אֵל
תִּשְׁיָבֵנוּ: כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

רַצָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבְתַפְלָתָם. וְהִשָּׁב אֶת הָעֲבוּדָה
לְדַבֵּיר בֵּיתְךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתַפְלָתָם בְּאַהֲבָה תִקַּבֵּל בְּרָצוֹן.
וְתַהֵי לְרָצוֹן תַּמִּיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ:

בראש חודש אומרים כאן יעלה ויבוא:

אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבִיא וְיַגִּיעַ וְיִרְאֶה וְיִרְצֶה וְיִשְׁמַע וְיַשְׁכַּח וְיִזְכֵּר וְיַכְרִיז וְיַפְקִד וְיַפְקִדֵנוּ
וְיַזְכְּרוּ אֲבוֹתֵינוּ וְיַזְכְּרוּ מִשִּׁיחַ בֵּן דָּוִד עֲבָדְךָ וְיַזְכְּרוּ יְרוּשָׁלַם עִיר קִדְשְׁךָ וְיַזְכְּרוּ כָּל
עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לִפְנֵיךְ לִפְלִיטָה לְטוֹבָה לְחַן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם רִאשׁ
הַחֹדֶשׁ הַזֶּה: וְקִרְנֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה. וּפְקֻדָּנוּ בּוֹ לְכַרְכָּה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים. וּבְדַבֵּר
יִשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּם וְחֶנֶן וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֲיִנֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה:

וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבָךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה הַמַּחְזִיר שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

מודים דרבנן:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, שְׂאתָהּ הוּא יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.
אֱלֹהֵי כָל בְּשָׁר, יוֹצֵרנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית,
בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ, עַל שֶׁחַיֵּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ, בֵּן
תַּחֲנוּנוֹ וְתַקְוָמָנוּ, וְתַאֲסוּף גְּלוּתֵינוּ
לְחַצְרוֹת קִדְשֶׁךָ, לְשִׁמּוֹר חֲסִדֶּךָ,
וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ, וְלַעֲבֹדְךָ בְּלֵב שָׁלֵם.
עַל שְׂאֻמָּהּנוּ מוֹדִים לָךְ, בְּרוּךְ אַתָּה
הַהוֹדָאוֹת:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, שְׂאתָהּ הוּא יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
לְעוֹלָם וָעֶד, צוּר חַיֵּינוּ, מִנֵּן יִשְׁעֵנוּ
אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר, נוֹדָה לָךְ וְנִסְפָּר
תְּהִלָּתְךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ,
וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַמְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל
נְסִיךְ שִׁבְכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ
וְטוֹבוֹתֶיךָ שִׁבְכָל עֵת, עֶרֶב וּבֹקֶר
וְצַהֲרָיִם, הַטוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ.

וְהַמְּרַחֵם כִּי לֹא תִמוּ חֲסִדֶּיךָ, מְעוֹלָם קוִיֵּנוּ לָךְ; וְעַל בָּלָם יִתְבַּרְךָ
וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מִלִּכְנוּ תַּמִּיד לְעוֹלָם וָעֶד; וְכָל חַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה.
וַיַּהֲלֵלוּ אֶת שִׁמְךָ בְּאַמֶּת, הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ וְעֲזָרָתָנוּ סֶלָה; בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה הַטוֹב שִׁמְךָ וְלֶךְ נֶאֱמָה לְהוֹדוֹת:

שְׁלֹום רַב עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תְּשִׁים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אֲדוֹן
לְכָל הַשְּׁלֹום, וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֶךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת
וּבְכָל שָׁעָה בְּשְׁלוֹמְךָ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
בְּשְׁלֹום:

יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּינוּ לִבִּי לְסֻנְיָהּ, יְהוָה צוּרִי וְנוֹאֲלִי:

אֱלֹהֵי, נִצַּר לְשׁוֹנֵי מִרְעָ וּשְׂפִיתֵי מוֹדֵב מִרְמָה, וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תִרְם, וְנַפְשִׁי כַּעֲפָר לְכָל תַּהֲרָה.
פֶּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתְךָ, וּבִמְצוֹתֶיךָ תִּרְדֶּךָ נַפְשִׁי, וְכָל חוֹשֵׁשִׁים עָלַי רָעָה, מִתְּרַח הִסֵּר עֵצָתָם
וְקִלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם; עֲשֵׂה לִמְעַן שִׁמְךָ, עֲשֵׂה לִמְעַן וּמִיָּנֶךָ, עֲשֵׂה לִמְעַן קִדְשֶׁךָ, עֲשֵׂה לִמְעַן תִּתְרַחֵךְ,
לִמְעַן יִתְלַצֵּן וְיִדְרִיךְ חוֹשֵׁיעָה וּמִיָּנֶךָ וְעֲנֵנִי: יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּינוּ לִבִּי לְסֻנְיָהּ, יְהוָה צוּרִי
וְנוֹאֲלִי: עֲשֵׂה שְׁלֹום בְּמִרְמוֹי, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלֹום עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיְבִינָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָא בְּיָמֵינוּ, וְנִן
תִּקְלָנֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ; וְשֵׁם נִשְׁבַּחְךָ בְּרָאָה כִּימֵי עוֹלָם וּבִשְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעֲרַבָה לִיהוָה מִנַּחֵת
הַיְּהוּדָה וִירושָׁלָיִם, כִּימֵי עוֹלָם וּבִשְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

במנחה ביום שאין בו תחנון ובערבית אומרים כאן קדיש תתקבל.

סדר תחנון:

וַיֹּאמֶר דְּוָד אֵל גֹּד צַר לִי מְאֹד, נִפְלָא נָא בְּיָד יְהוָה כִּי רַבִּים רַחֲמָיו, וּבְיָד אָדָם אֵל אִפְלָא:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֶיךָ. יְהוָה מְלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְהוָה אֵל בְּאִפְקַד תּוֹכִיחֵנִי. וְאֵל בְּחַמֶּתֶךָ תִּסְפְּרֵנִי: חַנּוּן יְהוָה כִּי אִמְלֹל אֹנִי. רַפְּאֵנִי יְהוָה. כִּי נִבְהָלוּ עֲצָמָי: וּנְפָשִׁי נִבְהָלָה מְאֹד. וְאַתָּה יְהוָה עַד מָתַי: שׁוּבָה יְהוָה חֲלֻצָה נַפְשִׁי. הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסִדֶּךָ: כִּי אֵין בְּמוֹת וְכָרֶךְ. בְּשֹׂאוֹל מִי יוֹדָה לָךְ: וְנַעֲמִי בְּאַנְחָתִי. אֲשַׁחֲה בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי. בְּרַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּחָ: עֲשִׂשָׁה מִבְּעַם עֵינַי. עֲתָקָה בְּכָל צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל פֹּעֲלֵי אָוֶן. כִּי שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְהוָה תַּחֲנוּנִתִּי. יְהוָה תַּפְלִלְתִּי יִקַּח: וַיִּשְׁוּ וַיִּבְהָלוּ מְאֹד כָּל אִיכָבִי. וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל. וְאֵל יֹאכֵד יִשְׂרָאֵל. הַאֲזִינִי שְׁמַע יִשְׂרָאֵל: שׁוּמֵר גּוֹי אֶחָד. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵית עַם אֶחָד. וְאֵל יֹאכֵד גּוֹי אֶחָד. הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

שׁוּמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵית עַם קְדוֹשׁ. וְאֵל יֹאכֵד גּוֹי קְדוֹשׁ. הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשֹׁלֶשׁ קְדוּשׁוֹת לְקְדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפִּיִּם בְּתַחֲנוּנִים. הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיִּם לְדוֹר עֵנִי. כִּי אֵין עֲזֹזֶר: אָבִינוּ מְלִכֵנוּ חֲנּוּנוּ וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים. עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחָנוּ לֹא נִדַּע מִה נַעֲשֶׂה. כִּי עֲלִידָה עֵינֵינוּ: זָכַר רַחֲמֶיךָ יְהוָה וְחֲסִידֶךָ. כִּי מַעֲלֹם הַמָּוֶה: יְהִי חֲסִידֶךָ יְהוָה עֲלֵינוּ. כְּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֵל תִּזְכֵּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רַאשׁוֹנִים. מִהֵרָה וְקַדְמוֹנָה רַחֲמֶיךָ. כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנּוּנוּ יְהוָה חֲנּוּנוּ. כִּי רַב שִׁבְעָנוּ בּוֹז: בְּרָגַז רַחֵם תִּזְכֹּר. כִּי הוּא יָדַע יִצְרָנוּ. זָכוֹר כִּי עֲשָׂה אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

קדיש תתקבל:

יְתַקַּבל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֻלְמָא דִּי כְּרָא כְּרַעֲיָתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּתִיבְכּוֹן
וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֻנְיָא וּבְזִמְנָן קָרִיב. וְאָמְרוּ אָמֵן: וְהָא
שְׁמֹה רַבָּא מְכַרֵּךְ לְעָלַם וּלְעַלְמֵי עֲלֵמְיָא. וְיִתְבַּרֵּךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא
וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְחַלֵּל שְׁמֹה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנִחְמַתָּא דְאִמְרִין בְּעֻלְמָא. וְאָמְרוּ אָמֵן:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעִינְתָהוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְּשִׁמְיָא, וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמִיָּא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרְמֵיּוּ הוּא וְעֹשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן:

עֲלֵינוּ לְשַׁבַּח לְאֲדוֹן הַכֹּל. לְתַת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרָאשִׁית.
שְׁלֹא עֲשֵׂנוּ בְּגוֹיֵי הָאָרֶצוֹת. וְלֹא שָׁמְנוּ בְּמִשְׁפָּחוֹת
הָאֲדָמָה. שְׁלֹא שָׁם חִלְקֵנוּ כְּהֵם וְגוֹרְלָנוּ כָּכָל חֲמוֹנָם:
שֶׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לְהֶכָל וָרִיק וּמִתְפַּלְלִים אֶל אֵל לֹא
יוֹשִׁיעַ: וְאִנְחָנוּ בּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שֶׁהוּא נוֹטֵה שָׁמַיִם
וְיוֹסֵד אָרֶץ. וּמוֹשֵׁב יָקָרוֹ בְּשָׁמַיִם מְמוּעַל. וְשׁוֹכֵנֵת עֵזוֹ
בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים: הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד. אֵמֶת מַלְכֵנוּ.
אֶפֶס זוֹלָתוֹ. בְּכַתוּב בְּתוֹרָתוֹ. וְיִדְעָתָּ הַיּוֹם וְהַשָּׁבָת אֵל
לְבַבְךָ. כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מְמוּעַל וְעַל הָאָרֶץ
מִתְחַת. אֵין עוֹד:

עַל כֵּן נִקְנָה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְרֹאוֹת מַהֲרָה בְּתַפְאָרֶת עֲזָךְ.
לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים בְּרוֹת וּבְרַתָּנוּ. לְתַמְנָן
עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי. וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ לְחַפְּנוֹת אֱלִיךָ כָּל
רִשְׁעֵי אָרֶץ. וְיִכְרֹוּ וְיִדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל. כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל בָּרֶךְ.

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תִּשְׁבַּע כָּל לַיְשׁוֹן. לִפְנֵיךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ. וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ
יָקָר וְתַנּוּ. וַיִּקְבְּלוּ כָלֶם אֶת עַל מַלְכוּתֶךָ. וְתַמְלִיךְ עֲלֵיהֶם מַהֲרָה
לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֶךָ הִיא וְלְעוֹלָמִי עַד תַּמְלִיךְ בְּכַבֹּד.
כַּפְּתוֹב בְּתוֹרָתֶךָ. יְהוָה יִמְלִיךְ לְעוֹלָם וָעֶד: וְנֹאמַר. יְהוָה יְהוָה לְמִלְךָ
עַל כָּל הָאָרֶץ. בְּיוֹם הַהוּא יְהִי יְהוָה אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד:

קדיש יתום

יְתַנַּחֵל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֶה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבִזְמַן קָרִיב. וְאִמְרוּ אָמֵן: וְהָא
שְׁמֶה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעוֹלָמִי עֲלֵמִיא. וְתַבְרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא
וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֶה דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא. וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמִיָּא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן:
עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרְמֵיז הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן:

בערבית מוסיפים:

חזן: בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְּבָרֵךְ.

קהל: בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד.

ברכת המזון

בחול קודם ברכת המזון אומרים:

**על נהרות כָּבֵל שֶׁם יִשְׁכְּנוּ גַם-כְּבִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת-צִיּוֹן: עַל-עֲרֻכִּים
בְּתוֹכָהּ תֵּלִינוּ כְּנֻזֵּינֵנוּ: כִּי שֶׁם שְׁאַלְנוּ
שׁוֹבֵינוּ דְּבַר-יְשׁוּעָה וְתוֹלְלֵנוּ שְׂמִיחָה
שִׁירֵנוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אִידָּךְ נִשְׁרֵר אֶת-
יְשׁוּעָהּ עַל אֲדָמַת נָכַר: אִם-אֲשַׁכְּחֶךָ
יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמֵינוּ: תִּדְבַּק לְשׁוֹנֵי
לֶחְמֵנוּ אִם-לֹא אֲזַכְּרֵכִי אִם-לֹא אֶעֱלֶה
אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחָתִי: זָכַר
יְהוָה לִבְנֵי אָדָם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם
הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד חִסּוֹד כֶּה: בְּתִכְּבֹל הַשְׁדּוּדָה אֲשֶׁרִי שְׁיִשְׁלֹם-לָךְ אֶת-גְּמוּלָךְ
שְׂנֵמֻלָּת לָנוּ: אֲשֶׁרִי שִׂיאֲחֻז וְנִפְּסִין אֶת-עַלְלָךְ אֶל-הַסְּלֵעַ:**

ביום שא"א תחנון אומרים:

**יְשׁוּעָה הַמַּעֲלֹת בְּשׁוֹב יְהוָה אֶת-שִׁיבָת
צִיּוֹן הֵינֵנוּ בְּחֻלָּמִים: אִזּוּ יִמְלֹא
שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אִזּוּ יֵאָמְרוּ בְּגוֹיִם
הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם-אֱלֹהֵי: הַגְדִּיל
יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵינֵנוּ שְׂמֵחִים: שׁוֹבָה
יְהוָה אֶת-שִׁבְיָתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בְּנֶגֶב:
חֹדְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: הַלּוֹךְ גִּלְךָ
וּבִכָּה נִשָּׂא מִשֶּׁךְ הַדָּעַר בְּאֵיבָא בְּרִנָּה
נִשָּׂא אֶלְמָתֵינוּ:**

**אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה כָּכֵל עַת תְּמִיד תַּחֲלֹתוּ בְּפִי: סוֹף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹהִים
יִרְא וְאֵת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כָּל הָאֲדָם: תַּחֲלֹת יְהוָה יִדְבַּר פִּי וַיִּכְרֹךְ כָּל
בָּשָׂר שֶׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וְאַנְחֵנוּ נִכְרָךְ יְהִי מַעֲתָה וָעֶד עוֹלָם הַלְלוּהָ:**

מיום אחרונים חובה קודם ברכת המזון, ולא להפסיק בין נטילה לברכת המזון אף בדברי תורה. וישם מגבעתו על ראשו כשמברך ברכת המזון משום הכון לקראת אלהיך ישראל. כשנטול כוס לברך ברהמ"ז נוהגין לומר:

ביום ישועות אשא ובשם יהוה אקרא:

כתב בסדור בית יעקב ז"ל יכוון לקיים מצות עשה של תורה בברכו ברכת המזון, לכן נוהגים יראי ה' וחושבי שמו לומר קודם שיתחילו ברהמ"ז כנוסח הזה.

**הַנְּבִי מוֹכֵן וּמִזְמֵן לְקִים מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל בְּרַכַּת הַמִּזְוֹן שְׁנֵאמַר, וְאִכְלֹתִי וְשִׁבְעֹתִי
וּבְרַכַּת אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי, עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:**

שלושה שאכלו כאחד חי"בן בזימון, וכך מזמנין:

המזמון אומר: **רְבוּתִי. מִיר וְעֵלָן בְּעֵנֵימִשְׁן (רְבוּתִי נִכְרָךְ):**

המסובים עונים: **יְהִי שֵׁם יְהוָה מְכֻרָךְ מַעֲתָה וָעֶד עוֹלָם:**

המזמון חוזר ויש ימי שם וכו': **בְּרָשִׁית מִרְנָן וְרְבוּתִי נִכְרָךְ (בעשרה אלהינו) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ:**

ואומרים המסובים ואח"כ המבשר: **בְּרוּךְ (בעשרה אלהינו) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ וּבְטֻבֵּנוּ חֵינֵנוּ:**

מי שלא אכל עונה: **בְּרוּךְ (אלהינו) וּמְבֻרָךְ שְׁמוֹ תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:**

ברכת המזון

יחיד אינו אומר: ברוך הוא וברוך שמו.

**ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. הן את העולם כלו בטובו
בחן בחסד וברחמים. הוא נותן לחם לכל בשר. כי לעולם
חסדו. ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם
ועד. בעבור שמו הגדול. כי הוא אל הן ומפרנס לכל ומטיב לכל
ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא: ברוך אתה יהוה הן את הכל:**

גודה לה יהוה אלהינו. על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה. ועל
שהוצאתנו יהוה אלהינו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים. ועל בריתך
שהתמת כבשרנו. ועל תורתך שלמדנו. ועל חקיך שהודעתנו. ועל חיים הן וחסד
שהזנתנו. ועל אכילת מזון שאתה הן ומפרנס אותנו תמיד. בכל יום ובכל עת
ובכל שעה:

**ועל הכל יהוה אלהינו אנחנו מודים לה ומברכים אותך. יתברך
שמו בפי כל חי תמיד לעולם ועד: בכתוב. ואכלת ושבעת
וברכת את יהוה אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לה: ברוך אתה
יהוה על הארץ ועל המזון:**

**רחם (נא) יהוה אלהינו על ישראל עמך. ועל ירושלים עירך. ועל ציון משכן
בביתך. ועל מלכות בית דוד משיחך. ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא
שמו עליו: אלהינו אבינו רענו וזננו פרנסנו וכלכלנו והרויחנו. והרות לנו יהוה
אלהינו מהרה מכל צרותינו. ונא אל תצריכנו יהוה אלהינו לא לידי מתנת בשר
ודם ולא לידי הלאה. כי אם לידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה. שלא
נבוש ולא נקלם לעולם ועד:**

בשבת אומרים:

**רצה ותמליצנו יהוה אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי השבת הגדול והקדוש הזה כי
יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבת בו ולנוח בו באהבה במצות רצונך וברצונך הנית
לנו יהוה אלהינו שלא תהא צרה ויגון ואנחה בינם מנחתנו והראנו יהוה אלהינו בנחמת ציון
עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך כי אתה הוא בעל תשועות ובעל הנחמות:**

ברכת המזון

בראש חדש אומרים:

אֱלֹהֵינוּ ואלהי אבותינו יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע וישקד ויזכר ויזכנו ויפקדוננו ויזכרון אבותינו ויזכרון משיח בן דוד עבדך ויזכרון וירושלם עיר קדשך ויזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפניך לטובה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום כיום ראש החודש הזה: זכרנו יהיה אלהינו בו לטובה ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים. ובדבר ושוועה ורחמים חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו כי אליך עיינינו כי אל מלך חנון ורחום אתה:

ובינה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה יהוה בונה ברחמי ירושלים. אמן:

מי ששכח לומר רצה בשבת או יעלה ויבא בראש חודש, וזכר קודם שאמר השם מברכת בונה ירושלים, אומר שם. אבל אם אמר השם, אם זכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב אומר:

בשבת: ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית: ברוך אתה יהוה מקדש השבת:

בראש חודש: ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר נתן ראשי חודשים לעמו ישראל ויזכרון:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. האל אבינו מלכנו אדיננו בוראנו גואלנו יוצרנו קדושנו קדוש יעקב. רוענו רועה ישראל. המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום ויום הוא מטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד לחן ולחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה ברכה וישועה נחמה פרנסה וכלכלה ורחמים וחסים ושלום וכל טוב. ומכל טוב לעולם אל יחסרנו: אמן.

הרחמן הוא ימלך עלינו לעולם ועד: הרחמן הוא יתקדש בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח לדור הדורים. ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים. ויתברך בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא יפרנסנו כבוד: הרחמן הוא ישמר עלנו מעל צוראנו והוא יוליכנו קוממויות לארצנו: הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרבה בפרת חוה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: הרחמן הוא ישלח לנו את אלהיו

ברכת המזון

הַנֶּבִיא זְכוֹר לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות: הַרְחֵקנוּ הוּא יִכְרֹךְ
אֶת (אִנִּי מוֹדִי) בַּעַל הַבֵּית הַזֶּה וְאֶת (אִמִּי מוֹדֵת) בַּעֲלַת הַבֵּית הַזֶּה. אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם
וְאֶת זֶרְעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם. (וְאִם סִמוּךְ עַל שִׁלְחַן עֲצָמוּ יֹאמְרוּ: הַרְחֵקנוּ הוּא יִכְרֹךְ אוֹתִי
(וְאִנִּי וְאִמִּי) וְאֶשְׁתִּי וְזֶרְעִי וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לִי.) אוֹתָנִי וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לְנִי. כְּמוֹ שֶׁנִּתְכַּרְכוּ
אֲבוֹתֵינוּ אֲבִרָהם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּכָל. כָּל. כֵּן יִכְרֹךְ אוֹתָנִי כְּלָנִי יַחַד בְּבִרְכָּה
שְׁלָמָה. וְנֹאמַר אָמֵן:

**בְּמָרוֹם יִלְמְדוּ עֲלֵיהֶם וְעֲלֵינוּ זְכוֹת שֶׁתֵּהָא לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם.
וְנִשָּׂא בְּרַכָּה מֵאֵת יְהוָה. וְיִדְרֹקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְנִמְצָא
חֵן וְשִׁכְל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:**

לשבת: הַרְחֵקנוּ הוּא יִנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכָּל שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

לראש חודש: הַרְחֵקנוּ הוּא יִתְרַשׁ עֲלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וּלְבָרָכָה:

אם הוא אוכל על שלחן אחרים יברך לבעה"ב:

יְהִי רַצוֹן שְׁלֵא יִבּוֹשׂ בַּעַל הַבֵּית בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכְלֹם לְעוֹלָם הַבָּא. וְיִצְלַח מְאֹד בְּכָל נִכְסָיו.
וְיִהְיוּ נִכְסָיו וְנִכְסֵינִי מוֹצֵלְחִים וְקַרוֹבִים לְעִיר. וְאֵל יִשְׁלַח שֶׁטֶן לֹא בִּמְעֻשָּׁה יִדְּיו וְלֹא
בִּמְעֻשָּׁה יִדְּיָנוּ. וְאֵל יִדְרֹק לֹא לִפְנֵינוּ וְלֹא לִפְנֵינִי שׁוֹם דְּבַר הַחַיִּיט הַטָּא וְשִׁבְרָה וְעֵין מַעֲתָה וְעַד
עוֹלָם:

**הַרְחֵקנוּ הוּא יִזְכֵּנוּ לְיָמֵי הַמְּשִׁיחַ וְלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:
בְּחֹל: מִגְדִּיל (כִּיּוֹם שִׁישׁ בּו מוֹסֵף אוֹמֵר: מִגְדִּיל) יִשְׁוּעוֹת מְלָכֻוּ
וְעִשָּׂה חֶסֶד לְמְשִׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם: עִשָּׂה שְׁלוֹם
בְּמָרוֹמֵינוּ הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ
אָמֵן:**

יִרְאֵנוּ אֶת יְהוָה קִרְשֵׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו: כַּפִּירִים רָשָׁו וְרַעֲבֻ וְרָשִׁי וְהוֹה לֹא
יִתְסָרוּ כָּל טוֹב: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: פּוֹתַח אֶת דֶּרֶךְ וּמִשְׁבִּיעַ
לְכָל חַי רַצוֹן: בִּרְכָּה הַגָּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהִיהָ הוֹתָה מִקְטָחוֹ: נָעַר הִיטִית גַּם
זִמְנָתִי וְלֹא רִאִיתִי צָדִיק נֶעְזֵב וְזֶרְעוֹ מִכְּבֹּשׁ לָחֵם: וְהוֹה עַז לְעַמּוֹ וְיָמֵן וְהוֹה יִכְרֹךְ אֶת
עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם:

ברכת מעין שלש

ברכת מעין שלוש:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם

על היין	על פירות מז' מינים	על מזונות	על מזונות ויין ביחד
על הַגֶּפֶן	על הָעֵץ	על הַמִּתְּחָה	על הַמִּתְּחָה וְעַל הַכֶּלֶל
וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן	וְעַל פְּרֵי הָעֵץ	וְעַל הַכֶּלֶל	וְעַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן

וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ הַמִּדְבָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַנְחָלָתָ לְאַבְוֹתֵינוּ לֶאֱכֹל מִפְּרִיָּהּ וְלִשְׂבֹּעַ מִטּוֹבָהּ. רַחֵם (נא) יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ וְעַל צִיּוֹן מְשֻׁכָּן כְּבוֹדְךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הַיְכָלְךָ, וּבִגְגַת יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחָנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוֹבָהּ וְנִבְרַכְךָ עֲלֶיהָ בְּקִדְשָׁהּ וּבְמַהֲרָה:

בשבת: ירצה והחליצנו ביום השבת הזה: ברא"ח: וזכרנו לטובה ביום ראש השנה הזה:

כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמְטִיב לְכָל וְנִזְדָּה לְךָ עַל הָאָרֶץ

על היין	על הפירות	על מזונות	על מזונות ויין ביחד
וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן:	וְעַל הַפְּרוֹת:	וְעַל הַמִּתְּחָה:	וְעַל הַמִּתְּחָה
בְּרוּךְ אַתָּה	בְּרוּךְ אַתָּה	בְּרוּךְ אַתָּה	בְּרוּךְ אַתָּה וְיְיָ
יְיָ	יְיָ	יְיָ	יְיָ
עַל הָאָרֶץ	עַל הָאָרֶץ	עַל הָאָרֶץ	עַל הָאָרֶץ
וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן:	וְעַל הַפְּרוֹת:	וְעַל הַמִּתְּחָה:	וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן:

* (בא"י וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן):

** (בא"י וְעַל פְּרוֹתֶיהָ):

בורא נפשות

ברכת בורא נפשות:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא נַפְשוֹת רַבּוֹת
וְחִסְרוֹנָן עַל כָּל מַה שֶּׁבְּרֵאתָ לְחַיִּיּוֹת בָּהֶם נִפְשׁ
כָּל חַי. בְּרוּךְ חַי הָעוֹלָמִים:**

תפילות

תפילת מנחה וערבית לימות החול
ברכת המזון | ברכת מעין שלש ובורא נפשות

נוסח עדות המזרח

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

לְיֵשׁ יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׂכִינְתָּהּ, בְּרַחֲלֵנוּ וּרְחִימֵנוּ, וּרְחִימֵנוּ וּדְחִילֵנוּ, לְיִתְרָא שֵׁם יוֹד קָ"י בּוֹא"ו קָ"י בְּיַחְוָדא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. הִנֵּה אָנֹכֵנוּ בָּאִים לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה, שֶׁתִּשְׁמַע יִצְחָק אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, עִם כָּל הַמִּצְוֹת הַקְּלוּלוֹת בָּהֶן, לְתַמְנֵן אֶת שְׂרָשָׁה בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן, לַעֲשׂוֹת נֶחֱת רֹחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ. וְיֵהִי נָעִם אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה רְדִינֵנוּ בּוֹנֵנָה עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה רְדִינֵנוּ בּוֹנֵנָהוּ: (שתי פעמים)

תפילת ערבית

(בליל ראש חודש יש הנוהגים לומר מזמור זה קודם ערבית)

בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה יְהוָה אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד חוֹד וְהָרַר לְבִשְׁתִּי: עֲטָה אוֹר בְּשִׁלְמָה נֹטָה שָׁמַיִם בְּרִירֶיהָ: הַמְקַרְנָה בָּמִים עֲלִיוֹתַי הַשֶּׁם עֲבִים רַכּוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כְּנָפֵי רוּחַ: עֲשֵׂה מִלְאכָיו וְרוּחוֹת מְשַׁרְתָּיו אֵשׁ לַחֵט: יִסֹּד אֶרֶץ עַל מְבוֹנָהּ בַּל תִּמּוּט עוֹלָם וְעַד: תְּהוֹם כְּלִבּוֹשׁ כְּפִיתוֹ עַל הַרִים יַעֲמִדוּ מִים: מִן גְּעֻרָתָךְ יִטְסוּן מִן קוֹל רַעְמָךְ יִתְפַּזּוּן: יַעֲלוּ הַרִים יִרְדּוּ בְּקַעֲוֹת אֵל מָקוֹם זֶה יִסְדֹּת לָהֶם: גָּבוֹל שְׁמֹת בַּל יַעֲבִדוּן בַּל יִשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ: הַמְשַׁלַּח מַעֲנִיִּים בְּנִחְלִים בֵּין הַרִים יִחַלְכוּן: יִשְׁקוּ כָּל חֵיתוֹ שִׁדִּי יִשְׁבְּרוּ פָּרָאִים צִמְאֵם: עָלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁמֹן מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ קוֹל: מִשְׁקָה הַרִים מַעֲלִייתָיו מִפְּרִי מַעֲשִׂיךָ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ: מִצְמִית חֲצִיר לְבַחְמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹרֵת הָאֵדָם לְהוֹצִיא לָהֶם מִן הָאָרֶץ: וַיֵּן יִשְׁמַח לִבֵּב אֲנוּשׁ לְהַצְחִיל פָּנִים מִשְׁמֹן וְלָהֶם לִבֵּב אֲנוּשׁ יִסְעֵד: יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי יְהוָה אֲרָצוֹ לִבְנוֹן אֲשֶׁר נָטַע: אֲשֶׁר שֵׁם צִפְרִים וְקָנְנוּ חֲסִידָה בְּרוּשִׁים בֵּיתָה: הַרִים הַגְּבוּהִים לְיַעֲלִים סִלְעִים מִחֶסֶד לְשִׁפְנִים: עֲשֵׂה יִרְחַ לְמוֹעֲדִים שִׁמְשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ: תִּשֶּׁת חֲשֶׁךְ וְיֵהִי לַיְלָה בּוֹ תִרְמַשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעֲרֵ: הַכְּפִירִים שֹׁאֲנִים לְמִרְפָּךְ וּלְבִקֶּשׁ מֵאֵל אֶכְלֵם: תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֶאֱסֹפֶן וְאֵל מְעוֹנָתָם יִרְבְּצוּן: יֵצֵא אֱדָם לִפְעָלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ עַד עָרֵב: מִה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיוֹ יְהוָה כֵּלָם בְּחִכְמָה עֲשִׂית מְלָאָה הָאָרֶץ מְגִנְגֵּד: זֶה הֵים גְּדוֹל וְרַחֵב רִדִּים שֵׁם רָמַשׁ וְאֵין מִסְפָּר חֵית קִטְנוֹת עִם גְּדֻלוֹת: שֵׁם אֲנִית וְיִחַלְכוּן לְוִיתֶךָ זֶה יִצְרֵת לְשִׁחָךְ בּוֹ: כֵּלָם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵן לִתֵּת אֶכְלֵם בַּעֲתוֹ: תִתֵּן לָהֶם וְלִקְטָנוֹ תַּפְתֵּחַ רִדֵּךְ יִשְׁבְּעוּן טוֹב: תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ וְיִחַלְכוּן תַּסֵּךְ רִיחָם וְיִנְעוּן וְאֵל עֲפָרִים יִשׁוּבוּן: תִּשְׁלַח רִיחָךְ יִבְרָאֵן וְתַחֲדַשׁ פָּנֶי אֲדָמָה: יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם יִשְׁמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: הַמְבִיט לְאָרֶץ וְתִרְעַד יַעַב בְּהָרִים וְיִנְעִשְׁנוּ: אֲשֶׁרָה לִיְהוָה בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי עֲבוּדִי: יַעֲרֵב עָלָיו שִׁיחִי אֲנִכִּי אֲשַׁמֵּחַ בִּיהוָה: יִתְמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וְרָשָׁעִים עוֹד אֵינָם בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה הַלְלוּהָ:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

לְמַנְצַחַּ עַל הַגָּתִית לִבִּי קָרַח מְזֻמּוֹר: מַה יִּדְרֹת
מִשְׁכָּנוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת: נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה
נַפְשִׁי לְחֻצְרוֹת יְהוָה לִבִּי וּבִשְׂרֵי יִרְגְּנוּ אֶל אֵל חַי: גַּם
צִפּוֹר מִצְאָה בֵּית וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרַחֶיהָ אֶת
מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת מִלְכִּי וְאֱלֹהֵי: אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי
בֵּיתְךָ עוֹד יִחַלְלוּךָ סֵלָה: אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לוֹ כִּךָ מַסְלוֹת
בְּלִבָּכֶם: עֲבָרִי בַעֲמֻק הַכָּכָא מַעֲיָן יִשִּׁיתוּהוּ גַם בְּרוֹכוֹת
יַעֲטָה מוֹרָה: יִלְכוּ מִחִיל אֶל חִיל יִרְאֶה אֶל אֱלֹהִים
בְּצִיּוֹן: יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת שִׁמְעָה תַּפְלִתִּי הַאֲזִינָה
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: מְגַנְנוּ רֹאֵה אֱלֹהִים וְחַבֵּט פָּנַי מִשִּׁיחָךָ:
כִּי טוֹב יוֹם בַּחֲצִירֶיךָ מֵאֶלֶף בַּחֲרָתִי הַסְתוּפָה בְּבֵית אֱלֹהֵי
מְדוּר בְּאֶהְלִי רִשְׁעִי: כִּי שָׁמַשׁ וּמִגֵּן יְהוָה אֱלֹהִים חֵן וְכְבוֹד
יִתֵּן יְהוָה לֹא יִמְנַע טוֹב לַהֲלֻכִים בְּתַמִּים: יְהוָה צְבָאוֹת
אֲשֶׁרִי אָדָם בִּטַּח בְּךָ:

תפילת ערבית

לְשֵׁם יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינָתָה, בְּדַחִילוֹ וּרְחוּמוֹ, וּרְחוּמוֹ וּדְחִילוֹ, לְיִחְדָּא
שֵׁם יוֹד ק"י בּוֹא"ו ק"י בִּיחְדָּא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים
לְהַתְּפִלַּל תַּפְלַת עֶרְבִית, שְׁתַּקֵּן יַעֲקֹב אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם, עִם כָּל חַמּוּצוֹת הַקְּלוֹלוֹת
כֹּה, לְתַקֵּן אֶת שְׁרִשָּׁה בְּמִקּוֹם עֲלִיוֹן, לַעֲשׂוֹת נֶחֱם רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן
בּוֹרְאֵנוּ. וְיֵהִי נֶעֱם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ בּוֹנֵה עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
בּוֹנֵהוּ: (שְׁתֵּי פַעַמִּים)

יְהוָה צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁנֵב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
אֵת קִרְבְּנִי לְחָמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי
בְּמוֹעֵדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לַיהוָה כְּבָשִׁים בְּנֵי
שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תְּמִיד: אֵת הַכֶּכֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר
וְאֵת הַכֶּכֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים: וְעִשְׂוִירִית הָאִיפָה סֹלֶת
לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבִיעִית הֶחָיִן: עֹלֹת תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בַּהֲרֹ
סִינִי לְרֵיחַ נִיחָח אִשָּׁה לַיהוָה: וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הֶחָיִן לְכֶכֶשׂ הָאֶחָד
בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נִסְךְ שֹׁכֵר לַיהוָה: וְאֵת הַכֶּכֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים
כַּמִּנְחָת הַבֶּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחָח לַיהוָה:

תפילת ערבית

אָדָם בָּטֵחַ בָּךְ: יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנִי כִּיּוֹם קָרָאנוּ:

(ואומר החזן חצי קדיש)

וַיִּתְפַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. [אמן] בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא, בְּרַעוּתָהּ, וַיְמַלִּיף מַלְכוּתָהּ,
וַיַּצְמַח פְּרָקְנָהּ, וַיִּקְרַב מִשִּׁיחָהּ. [אמן] בְּתִיבְכוֹן וּבְזוּמִיכוֹן וּבְחִי רַבִּי בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּעֶנְזָא וּבְזוּמִן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. [אמן - יהא שְׁמִיָּה רַבָּה ...] יְהָ שְׁמִיָּה רַבָּא
מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא וְתִבְרָךְ. וַיִּשְׁתַּבַּח. וַיְתַפְּאֵר. וַיְתַרְוִם. וַיִּתְנַשֵּׂא.
וַיִּתְהַדָּר. וַיִּתְעַלָּה. וַיִּתְחַלֵּל שְׁמֹה דְקִדְשָׁא, בְּרִיךְ הוּא. [אמן] לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַבְתָּא
שִׁדְתָּא, תִּשְׁבַּחְתָּא וְנִתְמַתָּא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: [אמן]

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית, וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אָפּוֹ,
וְלֹא יַעִיר כָּל חַמָּתוֹ: יְהוָה הוֹשִׁיעָה, הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנִי
כִּיּוֹם קָרָאנוּ:

בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְּבָרָךְ:

(ואומר החזן:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

**אֱתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת
קְטֹרֶת הַסַּמִּים בְּזֶמֶן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם, בְּאִשֶּׁר
צִוִּית אוֹתָם עַל יַד מֹשֶׁה נִבְיִיךָ בְּכַתּוּב בְּתוֹרָתֶךָ:**

**וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סָמִים נָטָף וּשְׁחַלֵּת וְחִלְבֵּנָה סָמִים
וְחִלְבֵּנָה זָכָה בַּד כֶּבֶד יִהְיֶה: וַעֲשִׂית אֶתָּה קְטֹרֶת רִקְחַ מַעֲשֶׂה
רוֹקֵחַ מִמֶּלֶח טָהוֹר קָדֹשׁ: וּשְׁחַקֵּת מִמֶּנּוּ הָרֶק וְנִתְּתָה מִמֶּנּוּ לִפְנֵי
הָעֵדֻת בְּאַהֲל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֶנְעֵד לָךְ שְׁמָה קָדֹשׁ קְדָשִׁים יִתְּנֶה לָכֶם:
וְנֹאמַר: וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהְרֵן קְטֹרֶת סָמִים בְּבֹקֶר בִּבְיָטִיבוֹ אֶת
הַנֵּרֹת וְקִטְרֶנָּה: וּבִהְעֵלֶת אֶהְרֵן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעֲרֵפִים וְקִטְרֶנָּה
קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:**

תפילת ערבית

ועונים הקהל: **בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:**

ואומר החזן: **בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּדָבָר
מַעֲרִיב עֲרֵבִים בְּחֻכְמָה, פּוֹתֵחַ שְׁעָרִים בְּתוֹכָנָה,
מְשַׁנֵּה עֵתִים וּמַחְלִיף אֶת הַזְּמָנִים, וּמַסְדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים
בְּמִשְׁמְרוּתֵיהֶם בְּרַקִּיעַ בְּרָצוֹנוֹ, בּוֹרֵא יוֹמָם וְלַיְלָה, גּוֹלֵל
אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר, הַמַּעֲבִיר יוֹם וּמִבֵּיא
לַיְלָה, וּמְבַדֵּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה. יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמַּעֲרִיב עֲרֵבִים:**

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

תנו רבנן, פטום הקטרת ביצר, שלש מאות וששים ושמונה מנים
היו בה, שלש מאות וששים וחמשה קמנן ימות החמה מנה בכל
יום, מחציתו בבקר ומחציתו בערב, ושלשה מנים יתרים שמהם
מכנים כהן גדול ונוטל מהם מלא חפניו ביום הכיפורים, מחזירין
למכתשת בערב יום הכיפורים כדי לקים מצות דקה מן הדקה
ואחר עשר סמנים היו בה ואלו הן: הצרי והצפורן והחלבנה
והלבונה, משקל שבעים שבעים מנה. מור, וקציעה ושבלת נרד
וכרכם, משקל ששה עשר ששה עשר מנה. הקשט שנים עשר,
קלופה שלשה, קנמון תשעה, בורית פרשינה תשעה קבין, וין
קפריסין סאין תלת וקבין תלתא, ואם לא מצא וין קפריסין, מביא
חמר חור עתיק. מלח סדומית רובע, מעלה עשן כל שהוא. רבי
נתן הבבלי אומר: אף כפת הירדן כל שהיא, אם נתן בה דבש
פסלה, ואם חסר אחת מכל סממניה, חייב מיתה:

תפילת ערבית

אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת, תורה ומצות חקים
ומשפטים אותנו למדת. על כן יהוה אלהינו, בשכבנו
ובקומנו נשיח בחרקה, ונשמח ונעלו בדברי תלמוד תורתך,
ומצותיך וחקותיך לעולם ועד, כי הם חיינו וארך ימינו, ובהם
נהנה יומם ולילה. ואהבתך לא תסור ממנו לעולמים, ברוך אתה
יהוה, אוהב את עמו ישראל:

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד:

(בלחש:) ברוך, שם כבוד מלכותו, לעולם ועד:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

רִבֵּן שְׁמֵעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֲצַר אֵינוֹ אֶלָּא שָׂרָף הַנוֹטֵף מֵעֵצֵי הַקֶּטֶף. בּוֹרִית בְּרִשְׁיָנָה לָמָּה הִיא בָּאָה, בְּדִי לְשָׁפוֹת בָּה אֶת הַצִּפּוֹרֵן, בְּדִי שֶׁתֵּהָא נָאָה. יֵינן קַפְרִיסִין לָמָּה הוּא בָּא, בְּדִי לְשָׁרוֹת בּוֹ אֶת הַצִּפּוֹרֵן, בְּדִי שֶׁתֵּהָא עֵזָה. וְהֲלֹא מִי רִגְלִים יָפִין לָהּ, אֶלָּא שְׁאִין מִכְנִיסִין מִי רִגְלִים בַּמִּקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד:

תְּנִינָא, רַבִּי נְתַן אוֹמֵר: כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק, אוֹמֵר הַדָּק הַיָּטֵב, הַיָּטֵב הַדָּק, מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל

תפילת ערבית

וְאַחֲבָתָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיהָ כָּכָל לִבָּהּ וּכְכָל נַפְשָׁהּ וּכְכָל מַאֲדָּהּ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוָה חַיִּים עַל לִבָּהּ. וְשִׁנְנָתָם לִבְנִיָּה וְדַבָּרָתָם בְּשִׁבְתָּהּ. בְּבִיתָהּ וּבְלִבָּתָהּ בְּדַרְךָּ וּבְשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדָהּ וְהָיוּ לְמִטְפֹּת בֵּין עֵינֶיהָ. וּבִתְכַתֵּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתָהּ וּבְשַׁעְרֶיהָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוָה אֶתְכֶם חַיִּים לְאַחֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ כָּכָל לִבְכֶּכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנִתְּתִי מִטֶּר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ וְאִסְפֹּת דִּגְנָה וְתִירִשָׁה וְיִצְהָרָהּ. וְנִתְּתִי עֹשֶׁב בְּשָׂדֶךָ לִבְהֵמָתְךָ וְאִבְלָת וְשִׁבְעָתָה. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לִבְכֶּכֶם וְסִרְתֶּם וְעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְהוָה בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תֵתֵן אֶת יְבִולָהּ וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְכֶּכֶם וְעַל

תפילת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

יפה לבשמים. פטמה לחצאין כשרה: לשליש ולרביע, לא שמענו. אמר רבי יהודה: זה הכלל אם כמדתה כשרה לחצאין, ואם חסר אחת מכל סממניה, חוב מיתה.

תני בר קפרא אחת לשישים או לשבעים שנה היתה פאה של שירים לחצאין. ועוד תני בר קפרא אלו היה נותן בה קרטוב של דבש, אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה. ולמה אין מערבין בה דבש, מפני שהתורה אמרה כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליהוה: והנה צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה: והנה צבאות אנשי אדם בטח בך: והנה הושיעה המלך יעגנו ביום קראנו: וערכה ליהוה מנחת יהודה וירושלם בימי עולם ובשנים קדמניות:

תפילת ערבית

נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם. ולמדתם אתם את פניכם לדבר פס בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. למען ירבו ימיכם וימי פניכם על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיכם לתת להם בימי השמים על הארץ:

ויאמר יהוה אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי כגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות יהוה ועשיתם אתם ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם. למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם. אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

**אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עוֹד יִהְלִלוּךָ סֶלָה: אֲשֶׁרִי הָעַם
שִׁכְבָּה לֹא אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁיְהוּדָה אֱלֹהֵינוּ:**

תפילת ערבית

אַתֶּכֶם מֵאֲרִיץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ועונים הקהל: **אָמֵן:** וחזור החזן: **יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אָמֵן:**

וְאִמּוֹנָה כֹּל זֹאת וְקִיָּם עָלֵינוּ, כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵין זֹלָתוֹ,
וְאִנְחֵנוּ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ, הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד מְלָכִים, הַגָּאֵלְנוּ מִלְּכֵנוּ
מִכַּף כָּל עָרִיצִים, הָאֵל הַנִּפְרָע לָנוּ מִצְרֵינוּ, הַמְשַׁלֵּם גְּמוּלָה לְכָל
אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ, הַשֹּׁם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא נֵתַן לַמוֹט רִגְלֵנוּ, הַמְדְּרִיכֵנוּ
עַל כְּמוֹת אוֹיְבֵינוּ וְיָרֵם קִרְנֵנוּ עַל כָּל שׁוֹנְאֵינוּ, הָאֵל הַעֲשֵׂה לָנוּ
נִקְמָה בַּפְּרָעָה, בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים בְּאֶדְמַת בְּנֵי חָם. הַמְכֵּה בַּעֲבָרְתוֹ
כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וַיּוֹצִיא אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מֵתוֹכָם לְחֵירוֹת עוֹלָם,
הַמְעֲבִיר בְּנָיו בֵּין גִּזְרֵי יָם סוּף, וְאֶת רוּדְפֵיהֶם וְאֶת שׁוֹנְאֵיהֶם
בְּתַהוֹמוֹת טַבַּע. רְאוּ בָנִים אֶת גְּבוּרָתוֹ, שִׁבְחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמּוֹ, וּמִלְכוּתוֹ
בְּרָצוֹן קִבְּלוּ עָלֵיהֶם. מוֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׁמְחָה
רַבָּה, וְאָמְרוּ בְלֶם מִי כְמוֹכָה בָּאֵלֶם יְהוָה, מִי כְמוֹכָה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ,
נִזְרָא הַתְּהִלָּה עֲשֵׂה פֶלֶא: מִלְכוּתְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ רְאוּ בְנֵךְ עַל הַיָּם,
יַחַד בְּלֶם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: וְנֹאמַר: כִּי
פָדָה יְהוָה אֶת יַעֲקֹב, וּגְאָלוֹ מִיַּד חֹזֵק מִמֶּנּוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, גָּאֵל
יִשְׂרָאֵל:

הַשְׁפִּיבֵנוּ אֲכִינוּ לְשָׁלוֹם, וְהַעֲמִידֵנוּ מִלְּכֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים
וּלְשָׁלוֹם, וּפְרֹשׁ עָלֵינוּ סֶכֶת שְׁלוֹמְךָ, וְתַקְּנֵנוּ מִלְּכֵנוּ

תפילת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

תְּהִלָּה לְדֹד אַרְוֹמָךְ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאַבְרָכָה שְׁמֶךְ
לְעוֹלָם וָעֶד: כָּכָל יוֹם אַבְרָכָךְ וְאַהֲלִלָה שְׁמֶךְ
לְעוֹלָם וָעֶד: גָּדוֹל יְהוָה וּמְהִלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר:
דֹּד לְדֹד יִשְׂבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרָתֶיךָ יִגְדֹּד: הָדָר כְּבוֹד
הַדֹּד וְדִבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה: וְעִזּוֹ נִזְרָאֲתֶיךָ יֹאמְרוּ
וּגְדֻלָּתֶךָ אֲסַפְּרָנָה: זָכַר רַב טוֹבָךְ יִבְעִי וְצַדִּיקֶךָ יִרְנֶנוּ:
חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה אֲרָךְ אַפִּים וּגְדֹל חֶסֶד: טוֹב יְהוָה לְכָל
וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו: יוֹדֵךְ יְהוָה כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְחִסְדֶּיךָ
יִבְרַכְכָּה: כְּבוֹד מַלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרָתֶךָ יִדְבְּרוּ:
לְחֹדִיעַ לִבִּי הָאָדָם גְּבוּרָתִיו וְכְבוֹד הָדָר מַלְכוּתִיו:
מַלְכוּתֶךָ מַלְכוּת כָּל עֲלָמִים וּמִמְשֻׁלָּתֶךָ כָּכָל דֹּד וְדֹר:
סוּמָךְ יְהוָה לְכָל הַנִּפְלָאִים וְזִזְקָה לְכָל הַכְּפוּפִים: עֵינֵי כָל
אֱלֹהִים יִשְׁפְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן לֶחֶם אֶת אֲכָלָם בָּעֵת: פּוֹתֵחַ
אֶת יַדְךָ וּמַשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן: צַדִּיק יְהוָה כָּכָל דְּרָכָיו

תפילת ערבית

בַּעֲצָה טוֹבָה מִלִּפְנֶיךָ, וְהוֹשִׁיעֵנו מִחֶרֶד לְמַעַן שְׁמֶךָ, וְהַגֵּן בַּעֲדֵנוּ,
וְהַסֵּר מֵעֲלֵינוּ מִכֶּת אֹיֵב, דָּבָר, חֶרֶב, חֶלִי, צָרָה, רָעָה, רָעָב, וְיָגוֹן
וּמִשְׁחִית וּמִגֶּפֶה. שָׁכַר וְהַסֵּר הַשָּׁטָן מִלִּפְנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ, וּבְצֵל
כְּנָפֶיךָ תִּסְתָּרֵנוּ, וְשִׁמּוֹר צִאתָנוּ וּבֹאֲנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. כִּי אֵל שׁוֹמְרָנוּ וּמַצִּילָנוּ אַתָּה מִכָּל דָּבָר רָע
וּמִפֶּתַח לְיָלָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, שׁוֹמֵר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד. אָמֵן.

תפלת מנחה וערבית לימות החול

תפילת מנחה

וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו: קְרוֹב יְהוָה לְכָל קִרְאָיו לְכָל אִשָּׁר
יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת: רְצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שְׁוַעֲתָם יִשְׁמַע
וְיִזְשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת כָּל אֲחָכָיו וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים
יִשְׁמִיד: תַּהֲלֵת יְהוָה יְדַבֵּר פִּי וַיִּבְרַךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ
לְעוֹלָם וָעֶד: וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:
תַּבְּחֵן תַּפְּלֵתִי קִמְדֵּת לִפְנֵיךְ מִשָּׂאת כְּפִי מִנְחַת עָרֵב: חֲקִשְׁיֶכָה לְקוֹל
שׁוֹעֵי מַלְכֵי וְאַלְהֵי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

ואומר החזן חצי קדיש

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. [אמן] בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא, כְּרַעֲוִיתָהּ, וַיְמַלִּיךָ
מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פְּרָקְנָהּ, וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. [אמן] בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֶזְרָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאַמְרוּ
אָמֵן. [אמן - יהא שְׁמִיה רַבָּא ...] יְיָהּ שְׁמִיה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמָיָא
וַיִּתְבָּרַךְ. וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרַומֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלָּה
וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. [אמן] לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרַבְתָּא שִׁירְתָּא
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאַמִּירֵן בְּעֶלְמָא וְאַמְרוּ אָמֵן: [אמן]

תפילת ערבית

ואומר החזן חצי קדיש

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. [אמן] בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא, כְּרַעֲוִיתָהּ, וַיְמַלִּיךָ מַלְכוּתָהּ,
וַיַּצְמַח פְּרָקְנָהּ, וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. [אמן] בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּעֶזְרָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאַמְרוּ אָמֵן. [אמן - יהא שְׁמִיה רַבָּא ...] יְיָהּ שְׁמִיה רַבָּא
מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמָיָא וַיִּתְבָּרַךְ. וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרַומֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר
וַיִּתְעַלָּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. [אמן] לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרַבְתָּא שִׁירְתָּא
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאַמִּירֵן בְּעֶלְמָא וְאַמְרוּ אָמֵן: [אמן]

תפלת מנחה וערבית לימות החול

אֲדֹנָי, שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי
אֲבֹרָהֶם, אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדוֹל,
הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, אֵל עֲלִיּוֹן, גּוֹמֵל חֲסָדִים מְזִכִּים, קוֹנֵה
הַכֹּל, וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת, וּמַבִּיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן
שְׁמוֹ, בְּאַהֲבָה, מְלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמִגֵּן, בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה, מִגֵּן אֲבֹרָהֶם:

אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם, אֲדֹנָי. מַחֲיֶה מֵתִים אַתָּה, רַב לְהוֹשִׁיעַ. מוֹרִיד
הַטֶּל. מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד, מַחֲיֶה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים,
סוֹמֵךְ נוֹפְלִים, וְרוֹפֵא חוֹלִים, וּמַתִּיר אֲסוּרִים, וּמַקְנֵם אֲמוּנָתוֹ
לְיִשְׁנֵי עָפָר. מִי כִמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת, וּמִי רוֹמֵה לָךְ, מְלֶךְ מֵמִית
וּמַחֲיֶה וּמוֹצֵמֵת יִשׁוּעָה. וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה, מַחֲיֶה הַמֵּתִים:

בחזרות הש"ץ:

בְּקִרְיָשָׁךְ וּבְעִרְיָךְ כְּנַעַם שִׁית סוֹד שְׁרָפִי קְדוֹשׁ, הַמְשַׁלְשִׁים לָךְ קְדוֹשָׁה. כְּכַתוּב עַל יַד נְבִיאָךְ:
וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר: קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ, יְהוָה צְבָאוֹת. מֵלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.
לְעִמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: בְּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִקְדָּמוֹ. וּבִדְבָרֵי קְדוֹשְׁךָ כְּתוּב לֵאמֹר: וְיִמְלֹךְ יְהוָה
לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר, תִּלְלוּהָ.

אַתָּה קְדוֹשׁ, וְשִׁמּוֹךְ קְדוֹשׁ, וּקְדוּשִׁים בְּכָל יוֹם יִתְלַלְלוּךָ
סֵלָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הָאֵל הַקְדוֹשׁ:

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת, וּמְלַמֵּד לְאִנּוּשׁ בִּינָה. חַנּוּן מֵאֲתָךְ חֲכָמָה
בִּינָה וְדַעַת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, חוֹנֵן הַדַּעַת:

הַשִּׁיבֵנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ, וְקַרְבֵנוּ מִלִּבֵּנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ, וְהַחְזִירֵנוּ
בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, הַרוֹצֵה
בְּתַשׁוּבָה:

סֶלַח לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ, מַחֵל לָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ, כִּי אֵל טוֹב
וְסֶלַח אֶתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, חַנוּן הַמֵּרַבֶּה לְסֶלַח:

רֵאָה נָא כַעֲשִׂינוּ, וְרִיבָה רִיבֵנוּ. וּמַהֵר לְגַאֲלֵנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה לְמַעַן
שְׁמֶךָ, כִּי אֵל גּוֹאֵל חֲזָק אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

רַפְּאֵנוּ יְיָהוָה וְנִרְפָּא, הוֹשִׁיעֵנו וְנוֹשְׁעָה, כִּי תַחֲלֹתֵנוּ אַתָּה, וְהַעֲלֵה
אֶרְוָכָה וּמִרְפָּא לְכָל תַּחֲלוּאֵינוּ וְלְכָל מַכְאוּבֵינוּ וְלְכָל
מַכּוֹתֵינוּ, כִּי אֵל רּוֹפֵא רַחֲמָן וְנִצְמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, רוֹפֵא
חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרִכְבֵּנוּ יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵינוּ. וּבְרַךְ שְׁנֵתָנוּ בְּטָלְלֵי רְצוֹן
בְּרִכָּה וּנְדָבָה. וְתִהְיֶה אַחֲרֵיתָהּ חַיִּים וְשָׁכַע וְשְׁלוֹם בְּשָׁנִים
הַטּוֹבוֹת לְבָרְכָה. כִּי אֵל טוֹב וּמְטִיב אֶתָּה וּמְבָרֵךְ הַשָּׁנִים. בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָהוָה, מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים:

תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵירוּתֵנוּ, וְשֵׂא נֶם לְקַבֵּץ גְּלוּיֹתֵינוּ, וְקַבְּצֵנוּ
מִתְּרָה יָחִיד מֵאֲרָבַע כְּנַפּוֹת הָאָרֶץ לְאַרְצֵנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְיָהוָה, מְקַבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרָאשׁוֹנָה, וְיִזְעַצֵּינוּ בְּבִתְחֻלָּה. וְהַסֵּר מִמֶּנּוּ
יָגוֹן וְאַנְחָה, וּמִלֶּךְ עָלֵינוּ מִתְּרָה אֶתָּה יְיָהוָה לְבִדָּה, בְּחֶסֶד
וּבְרַחֲמִים, בְּצַדִּיק וּבְמִשְׁפָּט. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, מִלֶּךְ אוֹהֵב צְדָקָה
וּמִשְׁפָּט:

לְמִינִים וּלְמַלְשִׁינִים אֵל תְּהִי תַקְנָה, וְכָל חַזְדִּים כִּרְנַע יֹאכְדוּ, וְכָל
אֹיְבֶיךָ וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ מִהֲרָה וּבִרְתּוֹ, וּמַלְכוּת הַרְשָׁעָה
מִהֲרָה תַעֲקֹר וּתְשַׁבֵּר וּתְכַלֵּם וּתְכַנִּיעַם בְּמִהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְיָהוָה, שׁוֹבֵר אֹיְבִים וּמַכְנִיעַ זָרִים:

עַל הַצַּדִּיקִים וְעַל הַחֲסִידִים וְעַל שְׂאֵרֵי עַמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַל
זַקְנֵיהֶם וְעַל פְּלִטַת בֵּית סוֹפְרֵיהֶם וְעַל גְּרֵי הַצָּדֵק וְעַל לִינוֹ, יְיָהוּ
נָא רַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ
בְּאַמֶּת, וְשִׁים חֲלֻקְנוֹ עִמָּהֶם, וְלַעֲוֹלָם לֹא יִבּוֹשׁ כִּי כָךְ כְּטַחְנוּ, וְעַל
חֲסִדְךָ הַגָּדוֹל בְּאַמֶּת נִשְׁעַנְנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוּוָה, מַשְׁעֵן וּמַבְטָח
לַצַּדִּיקִים:

תִּשְׁכּוֹן בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ, וְכִסֵּא דָוִד
עֲבֹדְךָ, מִהֲרָה כְּתוּבָה תִּכְיֶין, וּבְנָה אוֹתָהּ בְּגִין
עוֹלָם בְּמִהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם:

אֵת צִמַח דָּוִד עֲבֹדְךָ מִהֲרָה תַצְמִיחַ, וְקִרְנוֹ תְרוּם בִּישׁוּעָתְךָ. כִּי לִישׁוּעָתְךָ קוִינִי
וְצַפִּינוּ כָּל הַיּוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, מַצְמִיחַ קֶרֶן יִשׁוּעָה:

שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אֲבִי הַרְחֲמֵן רַחֵם עָלֵינוּ,
וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבִרְצוֹן אֶת תַּפְלָתֵנוּ, כִּי אֵל
שׁוֹמֵעַ תַּפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים אַתָּה, וּמַלְפָּנֶיךָ מַלְפָּנוּ, רִיקָם
אֵל תִּשְׁיָכֵנוּ. חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ וְשִׁמַּע תַּפְלָתֵנוּ. כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ
תַּפְלַת כָּל פֶּה, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה.

רַצֵּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל, וּלְתַפְלָתָם שְׁעָה, וְהַשֵּׁב הַעֲבוּדָה
לְדָבִיר בֵּיתְךָ, וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתַפְלָתָם מִהֲרָה בְּאַהֲבָה תִקַּבֵּל

תפלת מנחה וערבית לימות החול

בְּרִצּוֹן, וְתֵּי לְרִצּוֹן תְּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ:

בראש חודש ובחול המועד מוסיפים:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וְיָבֵא, יַגִּיעַ וְרָאָה וְיַרְצֶה, וְשִׁמְעַתְּ עֲבָדֶיךָ וְזִכְרֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ, וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ, וְזִכְרוֹן מַשִּׁיחַ בֶּן דָּוִד עֲבָדֶךָ, וְזִכְרוֹן כָּל עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ, לְפִלְטָה, לְמוֹכָה, לְחֵן, לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם: ראש חדש חזה לרחם בו עלינו ולהושיענו. זכרנו יהוה אֱלֹהֵינוּ בו לטובה, וּפָקַדְנוּ בו לְבָרָכָה, וְהוֹשִׁיעֵנוּ בו לְחַיִּים טוֹבִים, בְּדִבְרֵי יְשׁוּעָה וּרְחֻמִּים. חוּם וְחֲנּוּן, וְחֶמֶל וּרְחֵם עָלֵינוּ, וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ, כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה:

וְאַתָּה, בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, תַּחֲפִּין בָּנוּ וְתַרְצֵנוּ. וְתַחֲזִיקָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֶכָה לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמַּחֲזִיר שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, שְׂאֵתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי כָל בָּשָׂר, יוֹצֵרנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ, עַל שֶׁתְּחַיֶּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ. בְּנֵי תַמִּינוּ וְתַחֲנָנוּ וְתַאֲסֹף גְּלוּתֵינוּ לְחַצְרוֹת מְדִינָה, לְשִׁמּוֹר חֲסִידֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וְלַעֲבֹדְךָ בְּלִבְּךָ שְׁלֵמָה, עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת.

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, שְׂאֵתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד, צוֹרֵנוּ צוֹר חַיֵּינוּ וּמִגֵּן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדָר וָדָר. נִזְדָּה לָךְ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתְךָ, עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶיךָ, וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַמִּסְקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נַפְשֵׁיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עֲמָנוּ, וְעַל

נַפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת, עָרֵב וּבִקֵּר וְצָהָרִים. הַטּוֹב, כִּי לֹא כָּלוּ רַחֲמֶיךָ, הַמְּרַחֵם, כִּי לֹא תָמוּ חַסְדֶּיךָ, כִּי מַעֲוֹלָם קָוִינוּ לָךְ:

וְעַל כָּלם יתְבַרַךְ וַיְתַרּוּמם וַיַּתְנַשֵּׂא תַמִּיד שְׁמךְ מַלְכֵנוּ
לְעוֹלָם וָעַד. וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה:

וַיַּחֲלֵלוּ וַיְבָרְכוּ אֶת שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל בְּאַמֶּת לְעוֹלָם כִּי
טוֹב, הָאֵל יִשְׁוּעַתֵּנוּ וְעֲזָרְתֵּנוּ סֶלָה, הָאֵל
הַטוֹב. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, הַטוֹב שְׁמֶךָ וְלֶךְ נָא
לַהוֹדוֹת:

שְׁיָם שְׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָה, חַיִּים חַן וְחֶסֶד צְדָקָה וְרַחֲמִים
עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. וּבִרְכֵנוּ אֲבִינוּ כָּלנוּ
כְּאַחַד בְּאוֹר פְּנִיךָ, כִּי בְאוֹר פְּנִיךָ נִתַּתְּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ.
תוֹרָה וְחַיִּים אַהֲבָה וְחֶסֶד, צְדָקָה וְרַחֲמִים בִּרְכָה וְשְׁלוֹם.
וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרְכֵנוּ וּלְבָרַךְ אֶת כָּל עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַב
עֵז וְשְׁלוֹם. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, הַמְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
בְּשְׁלוֹם. אָמֵן:

יְהִי לְרִצּוֹן אֲמִרִי כִּי וְהִגִּינוּ לִבִּי לִפְנֵיךָ יְהוָה צוּרִי וְנָאֵלִי:

אֱלֹהִי, נִצַּר לְשׁוֹנֵי מַרְעִי, וּשְׁפַתִּי מִדְּבַר מִרְמָה, וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי
תָּדַם, וְנַפְשִׁי כְּעַפְרָה לִבְל תִּהְיֶה, פֶּתַח לִבִּי בְתוֹרָתְךָ, וְאַחֲרֵי
מִצְוֹתֶיךָ תִּדְרֹךְ נַפְשִׁי. וְכָל חֲקָמִים עָלֵי לְרַעָה, מִהֲרָה חֲפֹר עֲצָתָם
וְסָלְקֵל מִחֲשָׁבוֹתָם. יְהִי כַמִּין לִפְנֵי רֹחַ. וּמִלֵּאף יְהוָה דוּחָה. עֲשֵׂה
לִמְעַן שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לִמְעַן יְמִינְךָ, עֲשֵׂה לִמְעַן תִּתְרַךְ, עֲשֵׂה לִמְעַן
תִּשְׁתַּדֵּךְ, לִמְעַן יִחַלְצֵנוּ וְיִדְרִיךְ. הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעֲנֵנִי.

יְהִי לְרִצּוֹן אֲמִרִי כִּי וְהִגִּינוּ לִבִּי לִפְנֵיךָ יְהוָה צוּרִי וְנָאֵלִי:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא בִּרְחֻמּוֹ יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ, וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּכַנֶּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ, לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רָצוֹנְךָ וּלְעִבְדְּךָ בְּלִבְךָ שְׁלֹם:

במנחה בימים שאין בהם תחנון ובערבית של חול יש אומרים יהי שם וכו'

יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ. מַעֲשֶׂה וְעַד עוֹלָם: מִמְּנוֹחַ שְׁמֶשׁ עַד מְבֹאֵר. מְהֵלֵל שֵׁם יְהוָה: רֵם עַל כָּל גּוֹיִם וְיְהוָה. עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ; וְיְהוָה אֲדוֹנֵנוּ. מִה אֲדִיר שְׁמֶךָ כָּכָל הָאָרֶץ:

ויאמר החזן קדיש תתקבל (מופיע לאחר תחנון)

במנחה אומרים כאן תחנון

אֲנֵּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. תְּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ. וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִלִּבֵּנוּ מִתְחַנֶּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עֶרֶף לֹאמֵר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאֵנוּ. אֲבָל חַטָּאֵנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעֵנוּ. אֲנַחְנוּ וְאֲבוֹתֵינוּ וְאֲנָשֵׁי בֵיתֵנוּ: אֲשָׁמֵנוּ. בְּגַדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי וְלִשׁוֹן הָרַע. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. זָדֵנוּ. חֲמֻסָּנוּ. טַפְלָנוּ שָׁקָר וּמְרֻמָּה. יַעֲצֵנוּ עֲצוֹת רְעוּת. בּוֹזְנוּ. בָּעֶסֶקֵנוּ. לָצֵנוּ. מְרֻדְנוּ. מְרִינוּ דְּכָרֶיךָ. נֹאצֵּנוּ. נֹאפְנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעֵנוּ. פְּגָמֵנוּ. צָרְרָנוּ. צַעֲרָנוּ אֲב וְאִם. קָשִׁינוּ עֶרֶף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבֹבָנוּ. תַּעֲיִינוּ וְתַעֲתַעֲנוּ. וּסְרָנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ. כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ. וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

אֵל אֶרֶךְ אַפִּים אַתָּה וּבַעַל הָרַחֲמִים. גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדְךָ תִּזְכֹּר הַיּוֹם לְזֶרַע יִדִּיךָ, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ

לְעֵנּוּ מִקְדָּם. וְכֵן כְּתוּב בְּתוֹרַתְךָ. וַיֵּרֶד יְהוָה בַּעֲנַן וַיִּתְיַצֵּב
עִמּוֹ שָׁם. וַיִּקְרָא בְּשֵׁם. יְהוָה: וְשָׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא, יְהוָה | יְהוָה, אֵל רַחוּם
וְחַנּוּן, אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת, נוֹצֵר חֶסֶד
לְאֵלָפִים, נוֹשֵׂא עֲוֹן וְפֹשֵׁעַ וְחַטָּאָה, וְנִקְיָה:

רַחוּם וְחַנּוּן חֲטָאֵנוּ לִפְנֵיךָ רַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

יאמר בישיבה

לְדָוִד אֱלֹהֵי יְהוָה נִפְשִׁי אֲשָׂא: אֱלֹהֵי כֶךְ כְּמַחְתִּי אֵל אֲבוֹשָׁה אֵל
יַעֲלִצוּ אִיבֵי לִי: גַּם כָּל קִיּוֹף לֹא יִכְשׁוּ יִכְשׁוּ חַבּוּגִידִים רִיקָם:
דְּרָכֶיךָ יְהוָה הוֹדִיעֵנִי אֶרְחוּתֶיךָ לְמַדְנִי: הִדְרִיכֵנִי בְּאִמְתְּךָ וּלְמַדְנִי
כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם: זָכַר רַחֲמֶיךָ יְהוָה
וְחַסְדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם חָמָה: חַטָּאוֹת נַעֲוִירִי וּפְשָׁעֵי אֵל תִּזְכֹּר כְּחַסְדֶיךָ
זָכַר לִי אַתָּה לְמַעַן מִוִּכֶּךָ יְהוָה: טוֹב וַיֵּשֶׁר יְהוָה עַל כֵּן יוֹרֵה חַטָּאִים
בְּדֶרֶךְ: יְדַרְךָ עֲנִיִּים בְּמִשְׁפָּט וּלְמַד עֲנִיִּים דְּרָכּוֹ: כָּל אֶרְחוֹת יְהוָה
חֶסֶד וְאֱמֶת לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ וְעַדְתָּיו: לְמַעַן שְׂמֶךָ יְהוָה וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵי
כִּי רַב הוּא: מִי זֶה הָאִישׁ יֵרָא יְהוָה יוֹרֵנוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר: נִפְשׁוֹ כְּטוֹב
תִּלִּין וְזָרְעוֹ יִירֹשׁ אֶרֶץ: סוֹד יְהוָה לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם: עֲנִי
תְּמִיד אֵל יְהוָה כִּי הוּא יוֹצִיא מִרְשַׁת רִגְלִי: פָּנָה אֵלֵי וְחַנּוּנִי כִּי יִחִיד
וְעֲנִי אֲנִי: צְרוֹת לִבִּי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי: רֵאֵה עֲנִי
וְעֲמָלִי וְשֵׂא לְכָל חַטָּאוֹתַי: רֵאֵה אוֹיְבֵי כִּי רַבּוּ וּשְׁנֵאת חָמָם שְׂנֵאוֹנֵי:
שְׂמֹרָה נִפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אֵל אֲבוֹשׁ כִּי חֲסִיתִי כֶךְ: תָּם וַיֵּשֶׁר וַיִּצְרוּנִי כִּי

קוֹיִתִּיד: פָּדָה אֱלֹהִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו: וְהוּא יִפְדֶּה אֶת
יִשְׂרָאֵל, מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שׁוֹב מִחֲרוֹן אַפָּי. וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה
לְעַמּוֹךְ:

אֲבִינוּ מַלְכֵנוּ אֲבִינוּ אֶתָּה. אֲבִינוּ מַלְכֵנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אֶתָּה.
אֲבִינוּ מַלְכֵנוּ רַחֵם עָלֵינוּ: אֲבִינוּ מַלְכֵנוּ חַנּוּן וְעֻנּוּן כִּי אֵין
בָּנוּ מַעֲשִׂים. עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד לְמַעַן שְׁמוֹךְ הַגָּדוֹל וְהוֹשִׁיעֲנוּ:
וְאִנָּחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ:

זְכוֹר רַחֲמֶיךָ יְהוָה וְחֶסֶדֶיךָ. כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: יְהִי חֶסֶדֶךָ יְהוָה
עָלֵינוּ. כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֵל תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רִאשׁוֹנִים מִהֵרָה
וּקְדָמוֹנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוֹנוּ מְאֹד: עֲזָרְנוּ בִשְׁם יְהוָה. עֲשֵׂה שְׁמִים
וְאֵרִין: חַנּוּן יְהוָה חַנּוּן. כִּי רַב שְׂבָעֵנוּ בּוֹ: בְּרַגְלֵנוּ רַחֵם תִּזְכֹּר. בְּרַגְלֵנוּ
אֲחֻבָּה תִּזְכֹּר: יְהוָה הוֹשִׁיעָה. הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קָרָאנוּ: כִּי הוּא יִדַּע
יַצְרָנוּ. זְכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ.
וְהַצִּילְנוּ וּכְפָר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

ואומר החזן קדיש תתקבל

וְתַגְדִּל וְתַקְדִּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. [אמן] בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא כְרִיעֻתָּה וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָּה,
וְיַצְמַח שְׂרָפָתָה וְיַקְרֵב מְשִׁיתָּה. [אמן] בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמִיכוּן וּבְחַיִּי דְּכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּעֶלְמָא וּבְיוֹמִין קְרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. [אמן - יְהֵא שְׁמִיה רַבָּח ...] יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא
מִכְרֶךְ לְעָלְמָא וּלְעַלְמֵי עַלְמֵי יַתְכַּרְךָ. וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר
וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. [אמן] לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרִכְתָּא שִׁירָתָא
תִּשְׁבַּחְתָּא וְנִחְמַתָּא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן. [אמן]

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתָנָא וּבְעוֹתָנָא עִם צְלוֹתְהוֹן וּבְעוֹתְהוֹן דְּכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל קֳדָם אֲבוּנָא דְּבִשְׁמִיָּא וְאִמְרוּ אָמֵן. [אָמֵן]

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמִיָּא, תִּיִּים וְשָׂכַע וַיְשׁוּעָה וְנַחֲמָה וְשִׁיזְכָּא וְרַפּוּאָה וְגִאּוּלָּה
וְסְלִיחָה וּכְפָרָה וְרוּחַ וְהַצְלָה, לָנוּ וּלְכָל עַמּוּ יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן. [אָמֵן]

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ
וְעַל כָּל עַמּוּ יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן. [אָמֵן]

במנחה אומרים:

לְמִנְצַח בְּנִינַת מְזֻמּוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יַחֲנֹנוּ וַיְבָרְכֵנוּ יְאֵר
פָּנָיו אֲתָנוּ סֵלָה: לְדַעַת בְּאַרְצֵי דְרַבְּדָּה בְּכָל גּוֹיִם
יְשׁוּעָתָךְ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: יִשְׁמְחוּ
וַיִּרְנְנוּ לְאֻמִּים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשׁוּר וּלְאֻמִּים בְּאַרְצֵי
תַנְחֵם סֵלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: אֲרִיץ
נִתְּנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים
וַיִּירָאוּ אֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אֲרִיץ:

בערבית אומרים:

שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשָׁא עֵינֵי אֵל הַהָרִים מֵאֵין יָבֹא עֲזָרִי: עֲזָרִי מֵעַם
יְהוָה עֲשֶׂה שְׁמִים וְאַרְצֵי: אֵל יִתֵּן לַמּוֹט רִגְלָךְ אֵל יָנוּם שְׁמֶךָ:
הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: יְהוָה שְׁמֶךָ יְהוָה צִלְךָ עַל
יָד יְמִינֶךָ: יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִכְבֶּה וַיְרֵם כְּלִילָה: יְהוָה יִשְׁמְרֶךָ
מִכָּל רָע יִשְׁמַר אֶת נַפְשְׁךָ: יְהוָה יִשְׁמַר צִאתְךָ וּבּוֹאְךָ מֵעַתָּה וְעַד
עוֹלָם:

תפלת מנחה וערבית לימות החול

קדיש "יהא שלמא"

יְתַבְרַל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. [אָמֵן] בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא בְּרִיעוּתָהּ וְיִמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ
וְיַצְמַח פְּרָקְנָהּ וְיַקְרֵב מְשִׁיחָהּ. [אָמֵן] בְּתִיבּוּכּוֹן וּבְיוֹמִיבּוּכּוֹן וּבְתִיבּוּכּוֹן דְּכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּעֶלְמָא וּבְיוֹמָן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. [אָמֵן - יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא ...] יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא
מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא יְתַבְרַךְ. וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר
וְיִתְעַלָּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּכַדְרָשָׁא בְּרִיךְ הוּא. [אָמֵן] לְעֶלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא שִׁירְתָּא
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן. [אָמֵן]

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא, חַיִּים וְשָׁבַע וְיִשׁוּעָה וְנַחֲמָה וְשִׁיבָא
וּרְפוּאָה וְנִגְאָלָה וְסְלִיחָה וְכַפָּרָה וְרִינָת וְהַצְלָה. לָנוּ וּלְכָל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן. [אָמֵן] (הַאֲמִירִים קֹדִישׁ פּוֹסְעִים שְׁלוֹשׁ פְּסִיעוֹת לֵאחֹר) עוֹשֶׂה
שְׁלוֹם כְּמִרְמִיּוֹ, הוּא בְּרַחֲמֵיּוֹ יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן. [אָמֵן]

הַאֲמִירִים קֹדִישׁ בְּעֶרְבִית - אֲמִירִים: בְּרַכּוּ אֶת יְהוָה הַמְבָרֵךְ:

וְהַקּוֹל עֲנִים: בְּרוּךְ יְהוָה הַמְבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

עָלֵינוּ לְשַׁבַּח לְאֲדוֹן הַכֹּל, לְתַת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרָאשִׁית,
שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְלֹא שָׁמְנוּ כְּמִשְׁפָּחוֹת
הָאֲדָמָה. שֶׁלֹּא שָׂם חֻלְקָנוּ כֶּהֱם, וְלֹא גִזְרְלוּנוּ בְּכָל הַמוֹנָם,
שֶׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לְהַבֵּל וְרִיק, וּמִתְפַּלְלִים אֶל אֵל לֹא
יוֹשִׁיעַ. וְאִנְחָנוּ מִשְׁתַּחֲוִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא נוֹטֵה שָׁמַיִם וְיִסַּד אָרֶץ, וּמוֹשֵׁב
יָקָרוֹ בְּשָׁמַיִם מְמוֹעַל, וְשֹׁכֵנֵת עִזּוֹ בְּגִבְהַי מְרוֹמִים. הוּא
אֹלֵהֵינוּ וְאֵין עוֹד אַחֵר, אֲמֵת מַלְכֵנוּ וְאִפְסָם זִילְתּוֹ. בְּכַתּוּב
בַּתּוֹרָה: וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהִשְׁבַּת אֶל לִבְכָּךְ כִּי יְהוָה הוּא

הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

עַל כֵּן נִקְנָה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, לְרֹאוֹת מִתְּהַר בְּתַפְאֶרֶת עֲזָךְ,
לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאָרֶץ, וְהַאֲלִילִים כְּרוֹת יִכְרְתֶנּוּ, לְתַנְּן
עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי, וְכָל בְּנֵי כָשָׁר וְקָרָאוּ בְּשִׁמְךָ, לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל
רִשְׁעֵי אָרֶץ. וְכִירוּ וְיָדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֶל, כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל בָּרָךְ,
תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן. לִפְנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ, וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ
יִקָּר וְיִתְנֶה, וַיִּקְבְּלוּ כָלֶם אֶת עַל מַלְכוּתְךָ, וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מִתְּהַר
לְעוֹלָם וָעַד. כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא, וְלַעֲזוּלְמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכִבוֹד.
כַּפְתּוּב בְּתוֹרַתְךָ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעַד: וְנֹאמַר: יְהוָה יְהוָה לְמֹלֶךְ
עַל כָּל הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יְהוָה אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד:

ברכת המזון

יטול מים אחרונים, וטוב שיאמר

לְמַנְצַח בְּנִינַת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יְהִנֵּנוּ וְיִכְרְכְנוּ יָאֵר כְּנִיז אֲתָנוּ סֶלָה: לְדַעַת
בְּאֶרֶץ דְּרָכָה בְּכָל גּוֹיִם יִשְׁוּעַתָּה: יוֹדֵה עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדֵה עַמִּים בָּלָם:
יִשְׁמַחוּ וְיִרְעְנוּ לְאֵמִים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשׁוּר וּלְאֵמִים בְּאֶרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה: יוֹדֵה
עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדֵה עַמִּים בָּלָם: אֶרֶץ נִתְּנָה וְכוּלָּהּ וְיִכְרְכְנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: וְיִכְרְכְנוּ
אֱלֹהִים וְיִירָאוּ אֹתוֹ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ:

אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה בְּכָל עֵת תְּמִיד תִּהְיֶה לָנוּ בְּפִי: סוּף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים
וְרָא וְאֵת מַצּוֹתָיו שָׁמַר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: תִּהְיֶה יְהוָה וְדַבֵּר פִּי וְיִכְרְךָ כָּל
בֶּשֶׂר שֶׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וְאֲנַחְנוּ נִכְרְךָ יְהוָה מִשְׁתָּה וְעַד עוֹלָם הִלְלוּהָ: וְיִדְבֵּר אֱלִי
זֶה הַשְּׁלֵחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:

אם המסובים שלושה או יותר חייבים לזמן

ויאמר המזמון: **הַב לָנוּ וְנִכְרְיָהּ לְמַלְכָּא עֲלָאָה קַדִּישָׁא**

והמסובים עונים: **שָׁמַיִם**

ואומר המזמון: **בְּרִשׁוֹת מַלְכָּא עֲלָאָה קַדִּישָׁא וּבְרִשׁוֹתְכֶם נִכְרְךָ** (בעשרה
ויותר: אלהינו) **שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ:**

והמסובים עונים: **כְּרוּךְ** (בעשרה ויותר: אלהינו) **שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חֵינֵנוּ:**

והמסובים עונים: **כְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חֵינֵנוּ:**

כְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָיָל הָזֶן אוֹתָנוּ
וְאֵת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוֹבוֹ, בָּחַן בְּחָסֵד בְּרִיּוֹת
וּבְרַחֲמִים רַבִּים, נָתַן לָחֶם לְכָל בֶּשֶׂר. כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד:
וּבְטוֹבוֹ הַגָּדוֹל, תְּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ, וְאֵל יַחֲסֵר לָנוּ מְזוֹן

תמיד לעולם ועד. כי הוא אל זן ומפרנס לכל, ושלחנו
 ערוך לכל, והתקין מהיה ומזון לכל בריותיו אשר ברא
 ברחמיו וברוב חסדיו, כאמור. פותח את ידך. ומשביע
 לכל חי רצון: ברוך אתה יהוה הן את הכל:

גודל לך יהוה אלהינו, על שהנחת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ברית
 ותורה, חיים ומזון. על שהוצאתנו מארץ מצרים, ופדיתנו מבית עבדים.
 ועל בריתך שחתמת בקשרנו. ועל תורתך שלמדנו. ועל חן רצונך שהודעתנו.
 ועל חיים ומזון שאתה זן ומפרנס אותנו:

על הכל יהוה אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים את שמך כאמור
 ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך על הארץ המזכה
 אשר נתן לך: ברוך אתה יהוה על הארץ ועל המזון:

רחם יהוה אלהינו עלינו ועל ישראל עמך. ועל ירושלים עירך.
 ועל הר ציון משכן כבודך ועל היכלך. ועל מעונך. ועל
 הבית. ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו. אבינו רענו
 זיננו. פרנסנו כלכלנו. הרויחנו הרונו לנו מהרה מכל צורתינו. ונא
 אל תצריכנו יהוה אלהינו לידי מתנות כשר ודם. ולא לידי
 תלואתם. אלא לירך המלאה והרחבה. העשירה והפזוזה. יהי
 רצון שלא נבזבז בעולם הזה. ולא נכלם לעולם הבא. ומלכות בית
 דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו:

בשבת מוספים:

רצה ותחליצנו יהוה אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי. השבת הגדול והקדוש הזה כי
 יום גדול וקדוש הוא מלפניך. נשבות בו ונגדו בו ונתענג בו במצות חן רצונך. ואל
 תהי צרה ויגון ביום מנוחתנו. והראנו נהנמת ציון במהרה בימינו. כי אתה הוא בעל הנחמות
 ונחם שאכלנו ושתינו חרבן ביתך הגדול והקדוש לא שבתנו. אל תשכחנו לנצח ואל תנתנו
 לער כי אל מלך גדול וקדוש אתה:

ברכת המזון

בראש חודש מוסיפים:

אֱלֹהֵינוּ ואלהי אבותינו, יעלה ויבא, ויגיד ויראה ויגדל, וישמע ויפקד ויזכר, וזכרוננו וזכרון אבותינו, וזכרון ירושלים עירך, וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפלטה, למזקה, לחן, לחסד ולרחמים לחיים טובים ולשלום ביום: ראש חדש הזה, לרחם בו עלינו ולהושיענו. זכרנו יהיה אֱלֹהֵינוּ בל מְזֻכָּה, וּשְׁקָרָנוּ בל לְבָרָכָה, והושיענו בל לחיים טובים, בְּכָרְךָ יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים. חוּס וְחַנּוּן, וְחַמֵּל וְרַחֵם עָלֵינוּ, והושיענו כִּי אֵלֶיךָ עֲיִנֵינוּ, כִּי אֵל מְלֹךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה.

וְתִבְרָכָה יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם (ואומר בלחש) אָמֵן:

אם בשבת שחכ לומר "רצה והחליצנו" נזכר לפני שהתחיל ברכת "הטוב והמטיב" יאמר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנָּתַן שְׁבֻתוֹת לְמַנוּחָה לַעֲמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, לְאוֹת וּלְבְרִית. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אם שחכ לומר "יעלה ויבא" בראש חודש נזכר לפני שהתחיל ברכת "הטוב והמטיב" יאמר:

בְּרוּךְ שֶׁנָּתַן רָאשֵׁי הַחֳדָשִׁים לַעֲמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן

אם שחכ לומר "רצה והחליצנו" וגם "יעלה ויבא" בר"ח ושבט, נזכר לאחר שחתם "בונה ירושלים", יאמר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנָּתַן שְׁבֻתוֹת לְמַנוּחָה לַעֲמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, לְאוֹת וּלְבְרִית, וְרָאשֵׁי הַחֳדָשִׁים לַעֲמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי הַחֳדָשִׁים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם לַעֲד, הָאֵל אֲבִינוּ מְלַבְּנוּ אֲדִירָנוּ. בּוֹרְאֵנוּ. גּוֹאֲלֵנוּ. קְדוֹשֵׁנוּ. קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל. הַמְּלִיךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב לְכָל. שֶׁבְּכָל יוֹם וַיּוֹם הוּא הַטֵּיב לָנוּ. הוּא מְטִיב לָנוּ. הוּא יִיטִיב לָנוּ. הוּא גִמְלָנוּ. הוּא גִמְלָנוּ לַעֲד חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרִיחוֹ וְהַצְלָה וְכָל טוֹב:

הַרְחֵמֶן הוא ישתבח על כפא כבודו הַרְחֵמֶן הוא ישתבח בשמים ובארץ הַרְחֵמֶן הוא ישתבח בנו לדור דורים הַרְחֵמֶן הוא קרן לעמו ורים הַרְחֵמֶן הוא יתפאר בנו לנצח נצחים הַרְחֵמֶן הוא ופרנסנו בכבוד ולא בכוזי, בזהר ולא באסור, בנחת ולא בצער הַרְחֵמֶן הוא יתן שלום בינינו הַרְחֵמֶן הוא ישלח ברכה ורחם ויחלוקה בכל מעשה ידינו הַרְחֵמֶן הוא יצליח את דרכינו הַרְחֵמֶן הוא ישבור על גלות מהרה מעל צוארנו הַרְחֵמֶן הוא יוליכנו מהרה קוממיות בארצנו הַרְחֵמֶן הוא ירפאנו ורפואה שלמה ורפואת הנפש ורפואת הגוף הַרְחֵמֶן הוא יפתח לנו את ידו הַרְחֵמֶן הַרְחֵמֶן הוא יברך כל אחד ואחד ממנו בשמו הגדול כמו שנתקרבו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל. בן ברוך אותנו יחד ברכה שלמה. וכן יהי רצון ונאמר אמן הַרְחֵמֶן הוא יפרוש עלינו סבת שלומנו:

בשבת: הַרְחֵמֶן הוא ינחילנו עולם שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

בר"ח: הַרְחֵמֶן הוא יחדש עלינו את החדש הזה לטובה ולברכה.

הַרְחֵמֶן הוא ישע תורתו ואהבתו בלבנו ותהיה וראתו על פנינו לבלתי נחטא. ויהיו כל מעשינו לשם שמים:

הַרְחֵמֶן הוא יחיינו ויזכנו ויקרבנו לימות המשיח ולבנין בית המקדש ולחיי העולם הבא.

מגדיל (כשבת וביום שמתפללים מוסף יאמר: מגדיל) ישועות מלכו. ועשה חסד למשיחו לדור ולזרעו עד עולם: בפירים רשו ורעבו. ודורשי יהוה לא יחסרו כל טוב: נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב. וזרעו מבקש לחם: כל היום חונן ומלוח וזרעו לברכה: מה שאכלנו יהיה לשבעה. ומה ששתינו יהיה לרפואה. ומה שהותרנו יהיה לברכה בדיכתיב ויתן לפניהם ויאכלו ויותרו בדרך יהוה: ברוכים אתם ליהוה. עושה שמים וארץ: ברוך הגבר אשר יבטח ביהוה. ויהיה יהוה מבטחו: יהוה עז לעמו יתן. יהוה יברך את עמו בשלום: עושה שלום במרומו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ואמרו אמן:

ברכת מעין שלש

ברכת מעין שלוש:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם

על מזונות	על פירות מז' מינים	על חיין
על המתיח	על העיץ	על הנפך
ועל הכלכלה	ועל פרי העיץ	ועל פרי הנפך

ועל תנובת השדה ועל ארץ המדה טובה ורחבה שרצית והנחלת
לאבותינו לאכל מפריה ולשבוע מטובה. רחם יהוה אלהינו
עלינו, ועל ישראל עמו, ועל ירושלים עירך, ועל הר ציון משכן
כבודך, ועל מזבחך, ועל היכלך, ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה
בימינו והעלנו לתובה ושמהנו כבנינה ונברך עליה בקדשה
ובטהרה:

בר"ח: וזכרנו למזבח ביום ראש השנה הזה:

בשבת: ורצה והחליצנו ביום השבת הזה:

כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ

על מזונות	על הפירות	על חיין
ועל המתיח	ועל הפרות:	ועל פרי הנפך:
ועל הכלכלה	ברוך אתה יהוה	ברוך אתה יהוה
ברוך אתה יהוה	על הארץ	על הארץ
על הארץ ועל המתיח:	ועל הפרות:	ועל פרי הנפך:***

* (בא"י ועל מתיחה):

** (בא"י ועל פירותיה):

*** (בא"י ועל פרי הנפך):

בורא נפשות

(לאחר האכילה - על פרות האילן (חזין מז' מינים), על פרות האדמה, ועל דבר שאין גידולו מן הארץ

(חזין מן היין), אם אכל כזית בכדי אכילת פרס (4 דקות, וי"א 8 דקות), או שתה רביעית בבת אחת, מברך)

**בָּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא נַפְשׁוֹת
רְבוּת, וְחֹסְרוֹנָן עַל כָּל מַה שֶּׁבָּרָאתָ, לְהַחְיֹת
בָּהֶם נַפְשׁ כָּל חַי, בָּרוּךְ חַי הָעוֹלָמִים.**

תשובות לחידות אתוק הסיפור לצעירים:

1. ב"אז ישיר" - ה' ימלוך לעולם ועד.
2. בברכת המזון - "נודה לך... ועל הכל אנחנו מודים **ככתוב** ואכלת ושבעת וברכת..."
3. [1] "מה בצע בדמי ברדתי אל שחת, **היודך עפר**". [2] "שובה ה' חלצה נפשי כי אין במות זכרך **בשאל מי יודה לך**".
4. "ברוך **שאמר** והיה העולם". "ויבשת, **ידיו יצרו**".
5. "נשמת כל חי וגם **נעריצך**" [וזהו נוסח אשכנז, כי בספרד אומרים 'כתר'].
6. בברכה ראשונה של ברכת המזון.
7. המצריים - "נטית ימינך **תבלעמו ארץ**".
8. בשיר של יום חמישי, המדבר כולו על ראש השנה (והוא שיר של יום בראש השנה להגור"א) נאמר "**כפיו מדוד תעברנה**" [עי' רד"ק].
9. גם ליציאת מצרים וגם למעשה בראשית, וכן אומרים בתפילה ובקידוש (אולם עי' טור סי' רע"א) והוא פסוק מפורש [בדברים ה' טו].
10. "ושם נעלה ונראה **ונשתחוה**. ואין אנחנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות".
11. "חסדך ואמתך תמיד יצרוני".

תשובות לחידות בעניי ברכות לצעירים:

1. ברכת האילנות. ביעור חמץ. נחם. להדליק נר של יום כיפור.
2. פדיון הבן. קידוש ה', עשיית הקטורת (עי' יומא כו.).
3. תפילת הדרך. קידוש לבנה.
4. שופר, זכרונות, שופרות, הרב את ריבנו.

5. מקדש ישראל ויום הכיפורים.
6. לולב. מקרא מגילה [למנהג הגר"א].
7. להדליק נר של יום טוב.
8. להדליק נר של חנוכה.
9. שעשה ניסים. מקדש ישראל ויום הזכרון [8 תפילות ו2 קידושים]. עננו [הש"ץ].
10. שעשני כרצונו. לשמוע מגילה.
11. שלא עשני אשה. ועוד ברכות רבות [ציצית, תפילין ועוד].

לימוד המוסר היומי

בהוצאת ארגון "ארחות ישר"

"ארחות המוסר"

הינו מכון, אשר הוקם ע"י ארגון
"ארחות יושר" ובו עמלים
תלמידי חכמים מופלגים,
על חלוקת ספרי המוסר לשיעורים
יומיים, כשתוספת ביאורים ועיונים
הנכתבים על ידם מביאים ומניחים
את הדברים על לב הלומדים.

ספרי מוסר אלו, אשר נתבארו
וחולקו ע"י חברי המכון,
מודפסים ומופצים ע"ג
עשרות אלפי חוברות חודשיות
אשר עושות דרכן אל הלומדים
הרבים הקובעים בהן את לימודם
מידי יום. וכך הופך לימוד המוסר
לחלק מסדר יומם של רבים.

עד כה הצטרפו למעגל הלומדים
115 כוללים, 142 ישיבות,
101 תתי"ם, 235 שיעורי תורה,
16 מדרשויות וסמינרים -
36,000 לומדים ברחבי הארץ
והעולם שותפים למהפכת
לימוד המוסר היומי!

**הצטרף אף אתה
למהפכת המוסר,
בלימוד יומי של כ - 10 דקות!**

טל': 077-9230219

נייד: 052-7167812

פקס: 077-4230219

ת.ד. 596 סניף רבי עקיבא בני-ברק

מתעלים

ארחות יושר

מעלות התורה

עד עתה,

בוארו וחולקו הספרים:

"ארחות יושר" למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל
"ארחות צדיקים", "מסילת ישרים" לרמח"ל

"שערי תשובה" לרבנו יונה
"חובות הלבבות" לרבנו בחיי

"מעלות התורה" לרבנו אברהם אחי הגר"א ז"ל
"יחוסן יהושע" לרבי יהושע העליר זצ"ל

כשהם מודפסים ומחולקים באמצעות
החבורות החדושות.

עם תום תקופת הלימוד של כל ספר מן
הספרים נאגד תוכן החבורות ויו"ל
בספר מהודר.

חובות הלבבות

מסילת ישרים

שערי תשובה

ארחות צדיקים

"ארחות ישר" הארגון אשר חרט על דגלו את ענין הפצת המוסר אינו פוסק על אף הזדמנות הנקרית לפתחו. כך מעת לעת, יוצאים לאור תכנים מוסריים, באופנים שונים.

קונטרסים בנושאים שונים, מודפסים ומחולקים לבנות הסמינרים. ולקהלים נוספים בהזדמנויות שונות ומגוונות.

קובץ "ארחות ישרים" המתקבל בהערצה מידי שנה בתקופת בין הזמנים של חודש אב, מכיל בתוכו מדורי מוסר, הלכה וחידוד ועיון - מדור נושא פרטים. ובכך מהווה חומר עיוני ומוסרי לבחורי הישיבות ואברכי הכוללים בכל מקום בו הם נמצאים.

